

**APROXIMACIÓ I PROPOSTA A UN
PLA DE DESENVOLUPAMENT
COMUNITARI**

AUTORA: Rita Mayans Casinos

TUTORA: Patrícia Melgar Alcantud

15 de juny de 2012

Estudis de Pedagogia

APROXIMACIÓ I PROPOSTA A UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI

AUTORA: Rita Mayans Casinos

TUTORA: Patrícia Melgar Alcantud

15 de juny de 2012

Estudis de Pedagogia

APROXIMACIÓ

1/ INTRODUCCIÓ	Pàg. 3
2/ MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL	Pàg. 5
3/ METODOLOGIA	Pàg. 9
4/ ELEMENTS I PRINCIPIS BÀSICS DELS PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	Pàg. 11

PROPOSTA

5/ PERQUÈ UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI A BANYOLES?	Pàg. 17
6/ FASES DEL PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	Pàg. 21
7/ METODOLOGIA A DESENVOLUPAR	Pàg. 24
8/ FASE PRÈVIA: BANYOLES MARC D'ACTUACIÓ:	Pàg. 27
8.1/ DEFINICIÓ DEL PLA DE TREBALL	Pàg. 27
8.2/ PROPOSTA GENERAL D'OBJECTIUS	Pàg. 27
8.3/ PRIMER DIAGNÒSTIC:	Pàg. 28
8.3.1/ DADES ESTADÍSTIQUES	Pàg. 28
8.3.2/ SOCIOGRAMA	Pàg. 40
8.3.3/ PLANS, PROGRAMES I PROJECTES QUE ES DUEN A TERME	Pàg. 41
9/ CONCLUSIONS	Pàg. 42
10/ EL PAPER DEL PEDAGOG/A I ANÀLISI CRÍTICA DELS CONTINGUTS TRANSMESOS DURANT LA LLICENCIATURA	Pàg. 46
11/ BIBLIOGRAFIA	Pàg. 49
12/ ANNEXOS	Pàg. 51

APROXIMACIÓ

1/ INTRODUCCIÓ:

El present treball s'emmarca en la voluntat de dur a terme un treball final de la llicenciatura de pedagogia que em permeti vincular els estudis realitzats amb la pràctica professional diària.

Per aquest motiu, en el moment de dur a terme l'elecció del tema del treball vaig estar pensant què es podia relacionar directament amb el meu dia a dia. Tot i això, la idea era anar un pas més enllà i, a més de vincular el treball a la tasca professional, volia plantejar també una temàtica que em permetés sortir de la quotidianitat per tal de centrar-me en un nou marc d'intervenció que em brindés la oportunitat d'aprofundir en un tema d'interès.

Des dels Serveis Bàsics d'Atenció Social, lloc de treball on desenvolupo la meua tasca professional, duem a terme intervencions a tres nivells: personal i familiar, grupal i comunitària. D'entre els tres nivells, la dimensió comunitària és la que respon més a les meves motivacions i ideals, malgrat que sol ser també la que queda més difuminada en el frenètic ritme diari d'entrevista rere entrevista i d'intervenció individual.

Així doncs, vaig pensar que el que realment volia era centrar-me en aquesta dimensió. La prevenció i la transformació es fonamenta en el col·lectiu i, la intervenció comunitària és la que millor contempla aquests dos factors tal i com veurem més endavant.

Si bé ja tenia decidida la dimensió del treball, em calia concretar més el tema específic. Després de moltes voltes, vaig arribar a la conclusió de que una bona opció era conèixer i analitzar bé el territori en el qual treballa per tal de poder establir les bases per a una possible intervenció de caràcter comunitari. Va ser en aquest punt que vaig decidir centrar-me en l'estudi d'un Pla de Desenvolupament Comunitari (d'ara en endavant PDC).

Per tal de tirar endavant aquesta idea em calia, primer de tot, dur a terme una fase d'estudi que m'aproximés a l'objecte d'estudi per tal de poder desenvolupar la proposta concreta. D'aquesta manera, els objectius del present treball es concreten en:

- Conèixer el procés i la metodologia d'intervenció dels Plans de Desenvolupament Comunitari.
- Elaborar un primer diagnòstic de la realitat social del municipi de Banyoles.

En funció dels dos objectius marcats, el treball s'estructura en dos blocs clarament diferenciats. En primer lloc es duu a terme una aproximació als PDC a nivell teòric, d'estructura i dels elements bàsics que els configuren. En segon lloc i, partint de la informació recollida en el primer bloc, es duu a terme una proposta concreta de PDC al municipi de Banyoles.

Val a dir, que la finalitat no esdevé tant la planificació i disseny d'un PDC amb totes les seves fases fins a arribar a la concreció d'uns projectes i/o activitats, sinó que l'interès recau en la part de diagnòstic de la realitat i en la importància de la metodologia emprada al llarg de les diferents fases d'implementació del PDC.

La raó per la qual no es desenvolupen totes les fases d'un PDC, sinó que es centra l'interès en la part inicial de diagnòstic, s'explica pel fet que aquest es un procés caracteritzat per una intervenció i una metodologia comunitària en el qual participen tots els agents implicats de la comunitat.

Per aquest motiu no tindria sentit elaborar una proposta de PDC des de l'inici fins al final i on tant sols es fes present el meu punt de vista, ja que sense aquesta implicació del conjunt de la comunitat i de la participació activa de tots els membres la present proposta perdria tota credibilitat i sentit.

Així doncs, la idea és que partint de la meva pràctica professional i del coneixement de la realitat del territori, juntament a un procés d'estudi, recerca i investigació, es puguin traçar les línies d'una proposta de PDC que aglutini totes les intervencions socials i educatives que ja es duen a terme al municipi i en proposi de noves; per tal que els diferents agents treballin conjuntament i puguin establir un marc d'actuació municipal fonamentat en la inclusió i la cohesió social.

2/ MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL:

Prenent com a punt de partida i objecte d'estudi del present treball els plans de desenvolupament comunitari, varis són els termes que entren en joc a l'hora de definir aquest concepte i construir el marc teòric que el sustenta. Per aquest motiu, resulta imprescindible fer referència als diversos conceptes que s'hi vinculen, al seu significat i interpretació per tal de clarificar el punt de partida conceptual i ideològic.

Partint de la pedagogia -ciència que ens ocupa- i des d'un paradigma sociocrític fonamentat en el canvi, la transformació i l'empoderament dels subjectes en el sí de la comunitat; el concepte que més s'ajusta al marc de referència del present treball és el de pedagogia social.

Cal destacar que el concepte de pedagogia social és un terme força recent. Autors com Natorp apunten com a principi teòric la idea que l'educació és un fenomen social i que tota activitat educadora es realitza sobre la base de la comunitat. Educació i comunitat esdevenen dos conceptes clau en la conceptualització que duu a terme l'autor i en la línia del present treball, afirmant que l'educació de l'individu està condicionada en tot per la comunitat i viceversa. Una altra idea a destacar és que l'autor concep sempre la pedagogia com a social amb vocació de pràctica comunitària. D'aquesta manera, podem afirmar que quan la pedagogia social s'ocupa de la dimensió comunitària, la reconeixem com a pedagogia comunitària.

Més enllà de la pedagogia com a ciència que normativitza, sistematitza i fonamenta l'acció a desenvolupar, cal fer referència també al concepte d'educació. Terme que es vincula a l'acció i pràctica directa i que es concep com a procés de creixement individual i social. L'educació esdevé en el sí del present treball una eina de canvi i transformació social per a la superació de les desigualtats, l'exclusió i la consecució de la igualtat d'oportunitats.

Per altra banda, cal fer referència també al concepte de comunitat com a terme que pren una gran importància en el sí del present treball.

Primer de tot dir que aquest és un terme complex i que el seu sentit i significat s'ha anat ampliant i evolucionant al llarg del temps. Tant és així que en ocasions s'ha vinculat únicament al territori, a les relacions interpersonals, a les dimensions del grup de persones implicades o, fins i tot, a l'articulació de les tres idees anteriors.

Segons Marco Marchioni (2010), destacat sociòleg italià pioner en la intervenció comunitària a Espanya, *“La comunidad es siempre un territorio en el cual vive una determinada población que tiene determinadas demandas y que cuenta con determinados recursos”*.

Un altre autor reconegut, Ezequiel Ander-Egg (2003), exposa que *“La comunidad es una agrupación o conjunto de personas que habitan un espacio geográfico delimitado y delimitable, cuyos miembros tienen conciencia de pertenencia o identificación a algún símbolo local (...) con el propósito de alcanzar determinados objetivos, satisfacer necesidades, resolver problemas (...)”*.

Sota aquest punt de vista la comunitat es compon de quatre elements fonamentals de tipus estructural que esdevenen, al mateix temps, elements de coneixement de la comunitat i elements que participen directament en l'acció comunitària: el territori, la població, la demanda i els recursos.

Prenent com a punt de partida les anteriors concepcions, considero important destacar que actualment aquesta visió de caràcter més purament territorial s'ha debilitat. Si tenim en compte que allò que prima en el present concepte de comunitat és la seva dimensió relacional, la realitat actual ens demostra que els interessos i relacions en un territori cada vegada són més variats i independents al propi territori com a conseqüència d'un procés de fragmentació social. Una persona pot identificar-se amb diferents comunitats més enllà de l'espai que ocupa, fet que identifiquem clarament amb el concepte de xarxes socials com a conjunt de relacions que un individu (o grup) configura entorn a sí mateix i està en permanent procés de construcció.

De la relació entre pedagogia social, educació i comunitat, sorgeixen nous conceptes d'interès com són: l'acció comunitària, el treball comunitari i el desenvolupament comunitari. Tres conceptes que formen part d'un mateix univers i que ens ajuden a concretar el marc conceptual que ens ocupa.

Autors com Úcar i Llena (2006) interpreten l'acció comunitària com *“un marco conceptual amplio, polisémico y diversificado. Ni la acción comunitaria es el ámbito de especialización de un profesional en exclusiva ni es el objeto/sujeto de estudio de una ciencia o de una disciplina en concreto”*.

El mateix passa amb el terme treball comunitari, que no respon a una ciència en concret ni esdevé el camp d'acció d'uns únics professionals. Així doncs, en l'encreuament de diverses ciències i disciplines es concep l'acció comunitària i el treball comunitari com un procés de caràcter social i educatiu que pretén millorar el benestar i la qualitat de vida de la població (grups i col·lectius), amb la seva participació directa i activa davant l'anàlisi, conscienciació i resolució dels problemes que els afecten; partint sempre de la pròpia comunitat i utilitzant, potenciant o creant els seus propis recursos.

L'essència del treball comunitari, amb afany de desenvolupament de la comunitat, ha de diferenciar-se d'altre tipus d'intervencions socials que no tenen com eix central l'organització de la població o la constitució de grups entorn a projectes. Les intervencions basades en el treball comunitari busquen que els actors directament implicats siguin subjectes d'acció i persegueixen accions participatives, remetent-nos a la potenciació i el desenvolupament de les persones i la comunitat.

Ander-Egg (2003) defineixen el concepte de desenvolupament comunitari com a mètode d'actuació sobre la realitat, és a dir, com a forma d'intervenció social. L'objectiu principal del qual es fonamenta en *“la promoción y movilización de recursos humanos e institucionales mediante la participación activa y democrática de la población, en el estudio, programación, ejecución y evaluación de programas que se desarrollan a nivel de comunidades de base, destinados a mejorar el nivel y la calidad de vida”*.

Finalment i, prenent com a punt de partida els conceptes esmentats i treballats fins al moment, es conceben els PDC com a una estratègia d'intervenció social i territorial que a partir d'una visió global formada pel conjunt dels agents implicats (teixit associatiu, administracions i la resta d'agents socials i econòmics), duu a terme una reflexió de les qüestions que més preocupen dins l'àmbit del territori mitjançant un procés participatiu; la finalitat del qual persegueix una sèrie de

transformacions i millores de la comunitat per tal d'augmentar la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. En definitiva, es tracta d'un procés on la participació activa es converteix en l'estratègia i l'element metodològic bàsic per a la consecució dels objectius marcats.

Podem afirmar doncs, que els PDC esdevenen l'expressió més integrada i articulada de les accions conformades a partir dels principis i metodologies comunitàries. Partint de la implicació d'una comunitat en processos de diagnòstic i acció compartida, entre els principals agents del territori i entorn a un conjunt de temàtiques clau, es tracen les línies d'acció d'actuacions de caràcter inclusiu i integrador amb la finalitat de vetllar per la igualtat d'oportunitats i la cohesió de la comunitat evitant reproduir les dinàmiques d'exclusió que perpetuen les diferències.

3/ METODOLOGIA:

Les passes seguides per a la elaboració del present treball es desprenen dels dos objectius marcats. Objectius que estructuraven el treball en dos grans blocs i moments de recerca i anàlisi d'informació necessària.

En un primer moment i, en relació al fet de conèixer la metodologia i les fases d'un Pla de Desenvolupament Comunitari, s'ha dut a terme un anàlisi documental entorn a diverses experiències ja existents i textos que aportin la informació i els coneixements necessaris per a la elaboració del marc teòric. El recull d'informació i documentació ha centrat una primera fase més teòrica i de construcció del coneixement.

En segon lloc, per a la elaboració d'un primer diagnòstic tècnic de la realitat de Banyoles, s'ha dut a terme un recull i anàlisi de dades estadístiques i un anàlisi documental de diversos documents relacionats amb l'objecte d'estudi i experiències ja existents de PDC.

D'aquesta manera, la metodologia emprada per tal de dur a terme el present treball és una metodologia de caràcter mixta que no s'emmarca en una única perspectiva metodològica. Tenint en compte el punt de partida i els objectius plantejats, es valora necessari no cenyir-se a una metodologia concreta i tancada, sinó que el que es pretén és beure de tots aquells elements que permeten donar resposta als objectius marcats de manera més satisfactòria possible.

Així doncs, per una part es fa ús d'una metodologia de caire quantitatiu que permet conèixer els fets tal i com es donen a la realitat analitzada, és a dir, interessa oferir una visió objectiva per tal d'obtenir unes dades i posteriorment interpretar-les i analitzar-les.

Per altra banda, per mitjà d'una metodologia qualitativa el que es pretén és partir de la pràctica i d'altres experiències per intentar comprendre la realitat, construir opinions i interpretar les relacions que es donen entre diferents grups amb la finalitat de desenvolupar els objectius marcats.

Finalment, en cas que el PDC es desenvolupés completament des de l'inici fins a la seva implementació i avaluació, caldria esmentar també una tercera perspectiva

anomenada dialèctica. Aquesta parteix de la consideració de l'objecte a investigar com a subjecte protagonista de la investigació i de que la finalitat de la investigació és la transformació social. És en aquesta concepció metodològica, que es descriu més detalladament al punt vuit, que s'emmarca el procés de desenvolupament i implementació del pla; en tant que persegueix la implicació i participació dels propis subjectes protagonistes de la comunitat per tal de millorar i transformar la seva realitat.

Pel que fa a les tècniques i els instruments emprats al llarg del treball, dir que han estat diversos i que la seva tria s'ha dut a terme en funció del grau de resposta vers els objectius marcats.

Primer de tot fer referència al fet que l'ús de més d'un instrument no és casualitat, sinó que el que es pretén és que els diferents instruments utilitzats permetin dur a terme un procés de validació dels resultats obtinguts per mitjà d'una tècnica coneguda com a triangulació d'instruments i que, sense dubte, dotarà l'estudi de fiabilitat i validesa.

Partint de la proximitat vers la realitat estudiada, l'observació esdevé un dels instruments que més m'ha permès recollir informació necessària per a la elaboració del treball. La interpretació de les relacions que es donen entre diferents grups i l'anàlisi de la realitat ha estat possible en gran mesura gràcies a aquesta observació constant.

Per altra banda, tenint en compte aquesta presència i proximitat en el territori, cal destacar també l'anàlisi documental dut a terme. La recollida d'informació i l'accés a documents relacionats amb la present proposta, m'ha permès dur a terme un bon anàlisi que m'ha aportat informació i coneixements importants. Destacar que al llarg de la elaboració del treball s'han consultat documents i projectes ja existents tals com: el Pla Local d'Habitatge, el Pla Local d'Inclusió Social 2009-2012, el Pla Educatiu d'Entorn, el Pla d'infància i adolescència del Pla de l'Estany 2012-2015 i el Grup de Promoció de la Salut Jove (GPS).

4/ ELEMENTS I PRINCIPIS BÀSICS DELS PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI:

Per tal de tancar aquesta primera fase del treball de caràcter més teòric i de construcció de coneixement, resulta necessari recollir aquells elements i principis compartits presents en els PDC.

La idea és elaborar un marc de referència previ que actuï com a punt de partida en la elaboració i disseny d'un PDC, i amb la finalitat de guiar la proposta que plantejo al llarg de la segona part del present treball. Per fer-ho resulta necessari revisar i analitzar diverses experiències existents, per tal d'identificar quins són els punts en comú que més sentit aporten al procés i a la finalitat d'aquest. Els punts en comú identificats es classifiquen en dos grups: elements comuns en el plantejament, l'estructura i la metodologia i principis bàsics.

Anotar que les experiències analitzades són les desenvolupades al municipi de Balaguer i als barris del Carmel i el Casc Antic de Barcelona.

En primer lloc, a continuació esmento i descriu els elements comuns identificats en relació al plantejament, l'estructura i la metodologia desenvolupada en els PDC. Val a dir, que malgrat que no existeixi un marc de referència propi si que podem observar elements comuns que, al meu entendre, són els que responen més adequadament al procés i a la finalitat dels PDC.

- **PROTAGONISTES:** el procés ha de contemplar i tenir sempre tres protagonistes que són, a la vegada, els protagonistes de la vida organitzada d'un sistema democràtic. L'administració, i en primer lloc l'administració local; els recursos tècnics i professionals presents en la comunitat (públics, privats no lucratiu i voluntaris) i la població. Els tres protagonistes han d'implicar-se correctament en el procés, jugant cada un el seu paper i respectant i assumint el dels altres. Aquest fet per si sol, suposa un gran aprenentatge en tant que es trenquen moltes dinàmiques establertes i es potencia la participació, el diàleg i el treball conjunt entre els tres protagonistes.

- DIAGNÒSTIC COMUNITARI: esdevé clau per al procés, una comunitat ha de construir el seu propi projecte col·lectiu, comunitari i comú. Aquesta primera etapa d'estudi i investigació es divideix en dos moments diferenciats. En un primer moment es duu a terme un diagnòstic previ elaborat pels tècnics caracteritzat per ser un estudi global i general de la comunitat en el qual es recullen una sèrie de dades objectives que fan referència a la estructura bàsica del territori i a un anàlisi social, demogràfic i econòmic.

En un segon moment s'elabora un diagnòstic del territori i del ventall de realitats a millorar i transformar amb la participació activa de tota la gamma d'agents (representants polítics, entitats i moviments socials, personal tècnic i professionals dels serveis públics, del comerç i altres agents econòmics, veïns i veïnes no organitzats). L'objectiu d'aquest diagnòstic és destacar les forteses i les febleses del territori i de les temàtiques que seran objecte de l'acció.

El diagnòstic comunitari, procés i document compartit pels agents implicats, configura el millor punt de partida per a un PDC. La diagnosi comunitària esdevé una eina clau, tant pel document o producte final que s'obté com, sobretot, pel ventall d'oportunitats relacionals i participatives que s'obren en el seu procés d'elaboració:

- La identificació dels agents presents al territori: el nombre i el tipus d'agents, la densitat i la intensitat de les seves interaccions, els eixos d'afinitat o de conflicte i els espais i els moments clau de trobada en la vida del barri.
- La comunicació i la creació de noves pautes de relació entre la ciutadania, els serveis de proximitat i les institucions. Si el PDC ha de ser un projecte participatiu, la diagnosi comunitària pot assentar-ne les bases generant aquells primers espais de comunicació i intercanvi que posteriorment hauran d'esdevenir espais compartits per a l'acció.
- La construcció de coneixement de manera compartida sobre la situació de la comunitat i el territori de referència, síntesi i interpretació el més acordada possible de les dades i informacions socioeconòmiques i demogràfiques disponibles. La construcció compartida i pluralista de

coneixement permet acordar la definició de problemes com a pas previ a la negociació de les respostes necessàries.

El diagnòstic comunitari ha de ser un procés incloent, amb voluntat de recollir percepcions i opinions del màxim nombre possible d'agents i fet a partir de criteris rigorosos i de professionalitat. És en aquest punt que es poden dur a terme diverses dinàmiques i tècniques que facilitin aquest procés de construcció conjunta del coneixement de la realitat i que promoguin la implicació de tots els agents, com per exemple la investigació acció participativa, la creació de grups de discussió i col·loquis i la realització amb el conjunt d'agents implicats d'un mapa social o sociograma participat.

- CREACIÓ DE L'EQUIP COMUNITARI: el procés per les seves característiques requereix la creació d'un equip comunitari que abordi de manera global i integrada la realitat i els aspectes socials i econòmics que la conformen.

L'equip comunitari ha de fomentar la participació de tots els protagonistes esmentats i a de vetllar per la implementació d'una metodologia comunitària i participativa al llarg de tot el procés. És necessari també que arribi a aquells sectors de la població que queden més allunyats però que també resulten imprescindibles per al procés i que impulsi en tot moment a la comunitat implicada sense perdre de vista el sentit comunitari de l'acció.

Cal destacar que l'equip comunitari actua com a equip motor del procés i que no ha d'estar format únicament per tècnics, sinó que requereix també de la presència de ciutadans de la comunitat.

- PLANIFICACIÓ DEL PROCÉS COMUNITARI I DEFINICIÓ COL·LECTIVA D'OBJECTIUS, PRIORITZACIÓ DELS ÀMBITS D'INTERVENCIÓ I MECANISMES D'AVAUACIÓ: un cop desenvolupat l'estudi de la situació social del territori i el diagnòstic, es posa en marxa un procés per tal de convertir aquestes dades i conclusions en referents d'un procés de definició col·lectiva dels objectius a establir, de les accions i estratègies a emprendre i dels elements organitzatius necessaris. Planificar és

projectar escenaris de futur i suposa definir entre tots la situació desitjada a través d'una proposta d'actuació.

Conjuntament s'elabora un projecte d'abordatge global, bé a través d'un eix d'abordatge concret que pot ser temàtic (la convivència intercultural, la sostenibilitat...) o bé centrat en un col·lectiu de població (les persones grans, els infants i adolescents...). En aquest moment s'han de definir els objectius a assolir i un sistema d'indicadors per tal de facilitar els processos de seguiment i avaluació.

Cal tenir clar que el pla arribarà fins on vulguin que arribi els grups i sectors involucrats en el procés: des d'esbossar unes línies d'actuació, fins a concretar un programa d'acció amb assignació de recursos i temporalització de les activitats a curt, mig i llarg termini.

Qualsevol pla que es dissenyi sense intervenció de la gent és probable que fracassi o que els seus resultats siguin insuficients. Per aquest motiu resulta imprescindible evitar la planificació “des de dalt” i negociar amb els actors socials implicats tant les grans línies d'actuació (el pla), com els continguts (programa) i la pròpia gestió dels projectes (principis de compromís i responsabilitat).

- INTERVENCIÓ COMUNITÀRIA I PARTICIPATIVA: com a element clau al llarg de tot el procés i de totes les seves fases. La metodologia comunitària implica una intervenció participativa des de l'inici fins al final de tots els agents implicats. Cal destacar que la importància del procés recau precisament en aquest punt, ja que sense aquest caràcter comunitari i participatiu el procés perdria tot el sentit.

Per aquesta motiu, la metodologia a desenvolupar al llarg de les diferents fases del PDC es fonamenta en la Investigació Acció Participativa (IAP) i diverses tècniques participatives.

En segon lloc, es presenta un llistat de principis bàsics presents en els PDC analitzats. Es tracta de principis que omplen de significat la posada en marxa d'aquests plans i que configuren la seva filosofia.

- RESPONSABILITAT: al llarg del procés es potencia el reconeixement i l'activació de la responsabilitat dels subjectes implicats en el rol i funcions que els pertoca.
- COMPROMÍS: la implicació i dedicació en el procés reclama un clar compromís per part dels subjectes implicats.
- PARTICIPACIÓ: tots els agents implicats prenen part del procés a desenvolupar, impregnant-se dels dos principis anteriors i esdevenint subjectes actius del seu propi canvi i el de l'entorn. La participació és el nucli central del procés, sense ella no hi ha procés
- TRANSFORMACIÓ SOCIAL: finalitat última del pla. El conjunt dels principis esmentats s'encaminen cap a aquest. La participació i responsabilitat dels subjectes en la presa de decisions que els afecta ha de guiar al conjunt de la comunitat cap a la transformació social de l'entorn.
- GLOBALITAT: com a abordatge de la realitat que permet tenir en compte tots els factors presents, sense excloure'n cap.
- AUTONOMIA: construcció conjunt del procés a partir de les aportacions individuals, per a que això sigui possible, és necessari que el subjecte que pot aportar sigui escoltat, valorat i se li reconegui la seva capacitat de canvi, la seva experiència i el seu saber per a construir opinió.
- RESPECTE: el mètode ha de ser respectuós amb els participants del procés, a la vegada que promotor i facilitador de relacions de respecte entre

actors. D'aquesta manera el respecte deixa de ser una paraula per passar a ser un fet i per tant, un valor après.

- IDENTITAT COL·LECTIVA: tot i una explícita aposta per l'ésser humà i les seves capacitats, la identitat col·lectiva esdevé necessària en tant que omple de sentit al concepte de comunitat. Es tracta d'un procés de construcció conjunt i compartit. Per tant, és necessari promoure una visió de l'altre com a company de construcció i una visió global de conjunt, per a reconèixer cap a on es vol anar.
- DIÀLEG: esdevé l'eina imprescindible per a la construcció de quelcom compartit. El diàleg igualitari fomenta la participació i el compromís entre totes les persones implicades.
- TRANSPARÈNCIA: al llarg del procés és absolutament necessari que hi hagi una transparència entre tots els agents implicats. La informació i el coneixement han d'estar socialitzats i ser els mateixos per a tothom.
- TREBALL EN XARXA i TRANSVERSALITAT: cal que els diferents agents presentin una actitud i predisposició a col·laborar, cooperar i construir confiança. El treball en xarxa ha de respondre als objectius, necessitats i interessos viscuts per tots els subjectes implicat.

PROPOSTA

5/ PERQUÈ UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI A BANYOLES?

Pel que fa al context general actual podem dir que vivim en una societat de marcat caràcter individualista, que deixa de banda el concepte de comunitat del qual parteix aquest treball. Per aquest motiu, és precís recuperar l'àmbit relacional i de suport mutu entre les persones, afavorint la implicació i participació dels subjectes en les seves pròpies vides i decisions que els afecten.

La societat actual, com a conseqüència d'una constant evolució i dinamisme, es troba en un moment en el qual s'estan consolidant una sèrie de canvis que afecten les nostres vides. Canvis que es fan presents en les estructures familiars, la piràmide d'edats, el tipus de treballs i els horaris, canvis demogràfics degut als fluxos migratoris, tecnològics en l'àmbit de la comunicació, en les morfologies de les ciutats i barris i -també- en la lògica d'exclusió i inclusió social.

Per a una millora de la societat, un benestar dels ciutadans i ciutadanes i un autèntic desenvolupament de la comunitat, és precís identificar els factors i les pràctiques generadores d'exclusió amb l'objectiu de transformar-les i afavorir la inclusió social de totes i cada una de les persones membres d'una comunitat.

Cal tenir en compte que una realitat social cada vegada més fragmentada i diversa comporta una major polarització, noves desigualtats i nous problemes que apareixen de forma menys agregada i incideixen en una diversitat creixent d'individus i de grups socials.

Actualment encara predominen en els àmbits polítics i tècnics les formes de fer, relacionar-se i organitzar-se basades en la fragmentació i l'assistencialisme que resulten insuficients per donar cobertura i resposta als reptes que plantegen els canvis actuals, i que l'únic que fomenten és el manteniment i reproducció de les desigualtats existents.

És per aquest motiu que el punt de partida necessari és el del treball comunitari, que esdevé el mètode per excel·lència per tal de donar resposta als reptes

plantejats promovent en els subjectes implicats tres elements clau: la conscienciació, la organització i la mobilització.

En el marc del treball comunitari i del desenvolupament comunitari, l'elaboració i implementació d'un Pla de Desenvolupament Comunitari, permet partir des de la proximitat amb diferents mirades, energies i accions. Planteja una resposta conjunta que engloba la totalitat dels àmbits de la societat i que permet dur a terme un treball conjunt entre tots els agents de la comunitat amb la finalitat de garantir la inclusió i la cohesió social del municipi.

Partint d'aquest context general i d'aquesta necessitat de treball conjunt per mitjà d'una intervenció social i educativa que fomenti el benestar i la qualitat de vida de tots els membre d'una comunitat, Banyoles és una ciutat mitjana i de dimensions assequibles per tal de dur a terme un Pla de Desenvolupament Comunitari.

Més enllà dels aspectes purament territorials, Banyoles és un municipi en el qual actualment es duen a terme diversos projectes i accions que fomenten la inclusió i cohesió social. Malgrat això, els projectes i activitats implementats no es desenvolupen coordinadament i partint d'un bon treball en xarxa, sinó que es despleguen diversos projectes i accions en diferents àmbits i aquests no contempnen la transversalitat i el treball conjunt. Fet que a més a més suposa un solapament de tasques entre diferents tècnics/ques i un aprofitament escàs dels recursos, serveis i iniciatives ja en marxa. Podríem dir que en aquestes circumstàncies el conjunt de recursos i serveis esdevenen poc eficients o, si més no, podrien esdevenir molt més eficients si el plantejament fos en el marc d'un PDC.

És per aquest motiu que es valora positivament el disseny i implementació d'un PDC que actui de paraigües local sota el qual s'inclouin tots els agents i el conjunt de projectes i activitats desenvolupades al municipi. Al mateix temps que es garanteixi una forma de treball fonamentada en la comunitat i en la implicació i mobilització de tots els agents per tal de definir conjuntament les línies d'acció del municipi. Aquesta segona part és també important en tant que promou la organització i participació activa de la ciutadania, un PDC és també la oportunitat perquè la ciutadania imagini i posi en pràctica noves formes de relació,

organització, treball, de prendre part i de decidir al voltant del seu entorn immediat: la comunitat.

Fent especial èmfasi en l'àmbit de la participació ciutadana -com a principi bàsic d'un PDC- actualment Banyoles compta amb un total de 112 entitats inscrites al Registre Municipal d'Entitats. Val a dir, que malgrat ser un nombre elevat en relació a la població total del municipi (19.159 habitants), aquesta és una participació poc vinculada a la idea d'organització i mobilització esmentada anteriorment. Segurament fruit del nivell socioeconòmic de la majoria de la població, la participació esdevé un àmbit puntual dels i les ciutadanes, sense tenir un paper massa rellevant i prescindint d'aquests factors més vinculats al canvi i la transformació. Podem dir que tot i el nombre d'entitats existents no hi ha una cultura i tradició de participació fortament arrelada.

En un nivell intermig entre la participació de base de les entitats i les instàncies polítiques i institucionals, Banyoles compta amb els anomenats Consells de Barri. Els Consells de Barri són els òrgans de participació per excel·lència d'un àmbit territorial concret, els barris. Tal i com defineix l'article 20 del Reglament de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Banyoles. Els Consells de Barri aborden diferents objectius i esdevenen essencials per aproximar la gestió municipal al ciutadà. Les funcions bàsiques d'aquests òrgans van encaminades a permetre la màxima participació dels veïns/es, col·lectius i entitats dins l'activitat pública i en especial dins el seu barri; facilitar la més àmplia informació i publicitat sobre les seves activitats i acords; garantir l'efectivitat dels drets i deures dels veïns/es; i fomentar l'associacionisme.

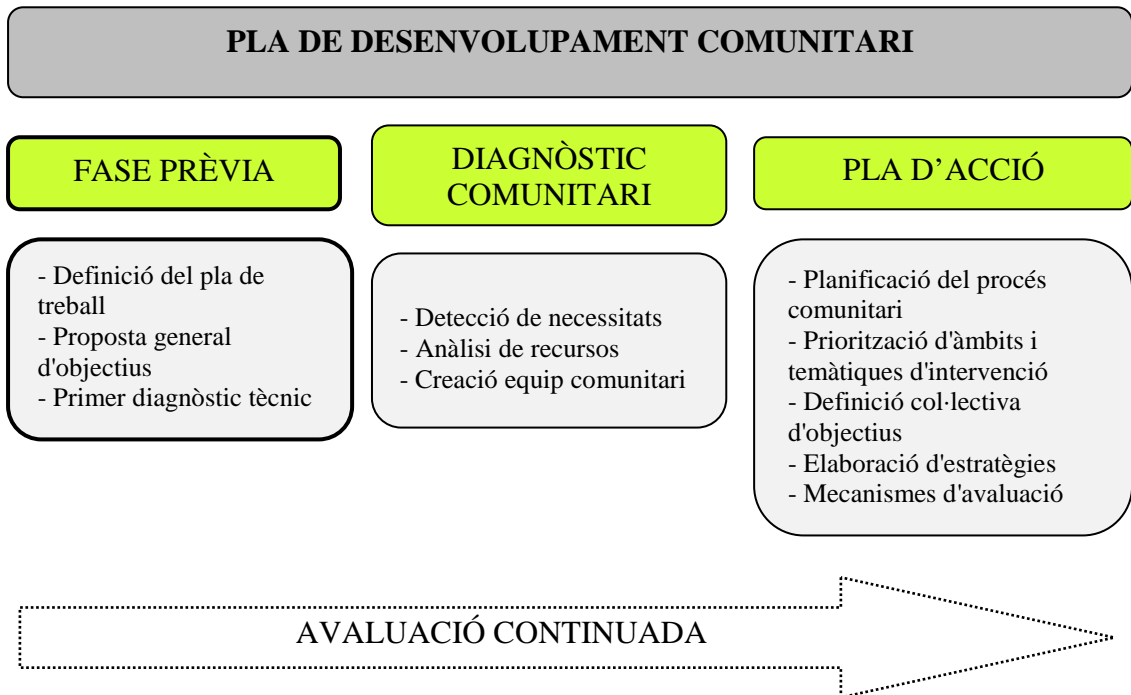
D'altra banda, les competències que ha de desenvolupar el Consell de Barri dins el seu àmbit d'actuació són: facilitar a l'Ajuntament de Banyoles una diagnosi de les necessitats del barri amb indicació i selecció de prioritats; informar als òrgans de govern de l'Ajuntament de Banyoles del funcionament dels serveis municipals al barri; canalitzar cap a l'Ajuntament les aspiracions del veïnat així com actes públics, reunions de treball i totes aquelles activitats que es creguin necessàries; i informar als veïns/es de totes aquelles activitats que l'Ajuntament hagi de realitzar dins el seu àmbit geogràfic o que, essent d'interès general, afecti al barri. En

aquests moments, es troben en funcionament el Consell de Barri de Canaleta, de la Farga i de les Rodes.

Val a dir, que a la pràctica aquests Consells de Barri més que òrgans de participació esdevenen òrgans d'informació. L'Ajuntament comunica als veïns/es informacions que es consideren rellevants, però sense fomentar una participació activa en la presa de decisions. D'aquesta manera, observem com també en aquest nivell de participació i decisió la implicació real i el canvi per part de la ciutadania és més aviat escàs. Tot i això, cal remarcar que en aquest cas és més per manca de la voluntat del consistori municipal que no pas perquè la ciutadania no pugui trobar un espai en el qual es fomenti la seva participació. Cal remarcar també, que entre una actitud purament de queixa i un a actitud de participació des del canvi i la implicació i ha una gran diferència. Val la pena fer aquest apunt perquè sovint, quan es desvalora un espai de participació, el que acaba passant és que es converteix en un simple espai de queixa en el qual no es duu a terme una funció pedagògica que aposti per la participació i la transformació real.

6/ FASES DEL PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI:

Partint dels elements i principis bàsics descrits a l'apartat quatre, a continuació es presenta un esquema general de les fases a desenvolupar al llarg de la proposta de PDC centrada en el municipi de Banyoles.

Si ens fixem en l'esquema anterior observem com el procés es divideix en tres grans moments: una fase prèvia, l'etapa del diagnòstic comunitari i el pla d'acció.

Primerament resulta del tot necessari explicitar que tot i fer esment a les diferents etapes del procés, la proposta concreta que es durà a terme en el punt número nou es centra en la fase prèvia, ja que tal i com s'ha justificat anteriorment no tindria sentit desenvolupar tot el pla sense contemplar el seu caràcter comunitari.

Un cop fet aquest apunt, cal descriure acuradament cada una de les etapes i dels elements que la conformen.

En primer lloc, tenim la fase inicial que contempla la definició del pla de treball, una proposta general d'objectius i un primer diagnòstic. En aquesta primera definició es comencen a dibuixar les primeres línies de treball de caràcter tècnic, per tal de tenir una primera referència de l'acció i del seu desenvolupament. Pel

que fa al primer diagnòstic tècnic, aquest analitza dades de caràcter objectiu relacionades amb la població i l'economia; es tracta de descriure la realitat.

La segona fase es compon, essencialment, de la elaboració del diagnòstic comunitari. Els diferents agents implicats en el procés han de dur a terme un anàlisi de les necessitats del territori i dels recursos existents que permeti:

- Conèixer quina és la realitat del municipi incorporant les percepcions dels propis protagonistes (adults, joves, dones, entitats, associacions, etc.).
- Identificar i mapejar els agents socials que intervenen en el territori (què fan, qui són, amb qui es relacionen).
- Identificar demandes i necessitats.

En aquest moment inicial del treball conjunt es comencen a teixir les primeres col·laboracions i la participació activa de cada un dels membres implicats.

En aquesta mateixa fase, es duu a terme la creació de l'equip comunitari, que liderarà el procés i serà l'encarregat d'aglutinar les aportacions dels diferents agents implicats. L'equip comunitari actua com a equip motor del procés, però sense impedir la creació -si és necessari- de taules de treball o comissions paral·leles entorn a temàtiques, àmbits o col·lectius concrets. L'equip està format per professionals i gent de la comunitat.

Finalment, identifiquem la última fase del procés que és la que fa referència al pla d'acció. Aquesta és una fase àmplia, que s'inicia un cop s'ha dut a terme la construcció compartida del coneixement de la realitat a partir de l'anàlisi de discursos i percepcions recollides en la fase de diagnòstic.

El primer que cal és planificar el procés comunitari a seguir per tal de que tots els agents implicats tinguin clara la seva evolució. A continuació és necessari prioritzar els àmbits i temàtiques que centren la intervenció per tal de poder dur a terme la definició col·lectiva dels objectius a assolir. Un cop plantejats els punts anteriors és necessari elaborar les estratègies a seguir, amb l'objectiu de definir els projectes i activitats a desenvolupar. Per últim, aquesta fase compta amb la elaboració dels mecanismes d'avaluació, que en tot moment aniran avaluant el procés i que també han de comptar amb la participació dels agents implicats. Val a dir, que la avaluació és de caràcter continuat i participativa, i que constantment s'aniran adaptant i millorant aquelles elements que es considerin oportuns.

Finalment, considero necessari comentar que malgrat que es descriu aquest esquema general amb les diferents fases a desenvolupar, els PDC són plans que s'elaboren conjuntament i a partir d'un procés col·lectiu. És per aquest motiu que les fases no es segueixen acuradament unes a les altres de manera lineal, sinó que en algun moment poden cavalcar-se. Es tracta d'un procés que va avançant i formant un camí, de manera que tot i partir d'una estructura amb unes fases concretes cal oferir certa flexibilitat per tal que al llarg del procés es pugui anar construint un pla en el que totes les persones implicades es sentin còmodes per participar i aportar els seus coneixements i idees.

7/ METODOLOGIA A DESENVOLUPAR:

La metodologia general a desenvolupar al llarg del PDC és essencialment de caràcter comunitari i participativa, sense perdre de vista la idea de procés. Un procés obert i dinàmic, que tot i estar plantejat des d'una metodologia en concret compta amb un cert marge de flexibilitat per tal de ser adaptat a la realitat a intervenir. Així doncs, és important tenir en compte que la metodologia s'anirà adequant a cada moment i a les necessitats del procés per tal de garantir, per damunt de tot, el caràcter comunitari i participatiu que dóna sentit al pla proposat. Partint doncs d'aquestes idees generals, la metodologia emprada al llarg de la present proposta de PDC s'emmarca en la Investigació Acció Participativa (IAP) i en una metodologia participativa en general. La idea és que en cada moment es puguin dur a terme aquelles tècniques que més responguin als objectius marcats i a les característiques generals del procés. És en aquest sentit que la IAP respon a les característiques d'una proposta de PDC, ja que es tracta d'un mètode d'estudi i acció que busca obtenir resultats fiables i útils per tal de millorar situacions col·lectives i basa la investigació a desenvolupar en la participació dels propis col·lectius a investigar. D'aquesta manera, els participants deixen de ser l'objecte d'estudi per ser subjectes protagonistes de la investigació, controlant i interactuant al llarg del procés investigador i necessitant una implicació i convivència de l'investigador extern en la comunitat a estudiar.

El procés comunitari que es planteja no pot existir sense els diversos protagonistes que en formen part -principalment sense la població- si no participen activa i directament en el seu desenvolupament. Cal tenir molt en compte i, forma part de la metodologia establerta, el fet que el procés comunitari no ha de consistir en oferir activitats, projectes, programes, etc. a la població per a que els consumeixin; sinó que la clau rau en oferir ocasions, espais i moments de participació real i activa en la presa de decisions, de mesures organitzatives i de programes que entre els participants es considerin importants, útils i necessaris.

Partint d'aquesta concepció metodològica, esdevé essencial a la fase del diagnòstic comunitari la creació de l'equip comunitari. Un equip que ha d'impulsar la metodologia a desenvolupar en tant que la seva funció fonamental és ajudar a la

població a organitzar-se, utilitzant els recursos existents i buscant-ne de nous. L'equip comunitari ha de facilitar que la participació sigui real en tot moment i que s'assoleixin, en la mesura del possible, els resultats desitjats. L'equip té, per tant, una funció eminentment educativa i pedagògica, no perquè ensenyi a la gent sinó perquè organitza el procés i les actuacions per tal que els agents implicats i protagonistes vagin aprenent a participar, prendre part i decidir.

En aquesta etapa inicial del PDC es posaran en pràctica també diferents instruments com les entrevistes a persones clau de la comunitat, ja sigui a ciutadans a títol individual o membres d'entitats i associacions, i l'observació per tal de recollir la informació necessària per a la realització del diagnòstic. Cal afegir també, que la tècnica que es desenvoluparà per tal de recollir part de la informació necessària entorn als diferents protagonistes de la comunitat i les seves relacions és el sociograma o mapa social.

En un primer moment el sociograma serà realitzat pels professionals tècnics del pla en la fase prèvia del procés però, a continuació, prendrà una vessant participativa en tant que haurà de ser revisat pels diferents agents implicats. Aquesta tècnica del sociograma participat s'utilitzarà amb la finalitat de contrastar el sociograma tècnic inicial, essent els mateixos participants implicats els que identifiquin els agents presents a la comunitat i les seves relacions. El sociograma permetrà als agents analitzar el present i també posar-se en posició de futur de com es pot treballar per canviar les relacions i circumstàncies actuals i millorar-les. A més, aquesta eina servirà al llarg del procés per poder veure si s'han anat modificant les relacions o no.

Val a dir que es tracta d'una tècnica que té diverses utilitats. En primer lloc, a nivell descriptiu ens permet dur a terme una radiografia de la comunitat, identificant les relacions socials que estan presents en un moment determinat. A la vegada que permet identificar també quins són els diferents recursos, entorns i col·lectius socials presents en una comunitat i les relacions entre ells: xarxes de col·laboració entre recursos, col·lectius més vinculats a determinats entorns, solapaments, descoordinacions, aïllaments i situacions d'exclusió, conflictes i aliances.

En segon lloc ens proporciona una utilitat reflexiva, provocant una actitud d'autoreflexió sobre la situació observada. Permet obrir un procés de reflexió entorn a la organització local amb els mateixos actors implicats, ajudant a que cadascú es visualitzi en relació amb els altres i promovent una mirada global vers la comunitat local. El valor afegit recau, a més a més, en el fet que es tracta d'una mirada consensuada prèviament entre els diferents actors implicats.

Per últim, ens aporta una utilitat estratègica per tal de passar del present al futur. Permet definir estratègies relacionals, estratègies d'intervenció amb vistes a transformar la situació, com ens relacionem actualment i com ens podríem relacionar per tal d'abordar les línies de treball desitjades.

Finalment, en relació a la organització i treball dels diferents agents implicats en el procés al llarg de l'etapa de definició del pla d'acció, dir que aquest pot prendre diverses formes. El treball en grups i/o per comissions respon a l'objectiu d'anar desgranant els diferents àmbits d'actuació del pla i les seves propostes. Per aquest motiu, al llarg del procés s'hauran de realitzar diverses sessions de debat i informació i tallers on traspasar la feina feta al conjunt dels participants per tal d'anar teixint un procés col·lectiu i comunitari en el qual tothom es senti representat i que en forma part.

Les tècniques a emprar al llarg d'aquesta fase del treball poden ser diverses en funció de la finalitat i dels objectius que es desitgin assolir, a la vegada que han de respondre també a les característiques del grup i han de tenir certa flexibilitat. Com que aquestes s'aniran definint a mesura que s'avança en la implementació del pla, a l'apartat d'annexes es facilita un recull de diverses tècniques a desenvolupar sota el nom de "Caixa d'eines".

8/ FASE PRÈVIA: BANYOLES MARC D'ACTUACIÓ:

8.1/ DEFINICIÓ DEL PLA DE TREBALL:

Tal i com ja s'ha comentat en punts anterior, al llarg de la fase prèvia del PDC cal traçar les primeres línies d'acció a nivell tècnic.

D'aquesta manera, en els apartats següents es recull en primer lloc una proposta general d'objectius d'un PDC, que més endavant en la fase de definició del pla d'acció cal definir col·lectivament amb el conjunt de la comunitat en funció dels àmbits d'intervenció escollits. En segon lloc es desenvolupa un primer diagnòstic tècnic que contempla l'anàlisi de dades estadístiques, un primer sociograma de la comunitat i un recull dels plans, programes i projectes que actualment s'estan desenvolupant al municipi classificats en funció de l'àmbit d'actuació.

A l'hora de definir el pla de treball, cal establir també una primera temporalització de les fases a desenvolupar per tal de poder establir un primer calendari general del procés.

8.2/ PROPOSTA GENERAL D'OBJECTIUS:

OBJECTIUS GENERALS:

- Garantir la millora social del municipi per mitjà de la cohesió i inclusió social.
- Potenciar l'autoestima de les persones pel seu barri, ciutat, comunitat...
- Afavorir la integració de tots els col·lectius socials, especialment el col·lectiu provinent de la immigració.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

- Impulsar una societat més solidària, més cohesionada socialment, més vertebrada i amb més identitat de barri, territori, ciutat...
- Millorar la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes, fomentar la participació social, la corresponsabilitat i el compromís de totes les persones i entitats en aquest procés de canvi i millora.
- Fomentar el teixit associatiu, la participació veïnal al potenciar la cogestió dels programes i projectes d'intervenció.

- Integrar els esforços i les actuacions de les diferents administracions que conflueixen en un mateix territori, en el marc de les seves competències.
- Afavorir la integració dels diferents col·lectius, especialment el d'immigrants a través de la formació i l'assessorament i l'intercanvi cultural.

8.3/ PRIMER DIAGNÒSTIC:

Per tal de realitzar un primer diagnòstic tècnic cal analitzar una sèrie de dades diverses que ens permetin aproximar-nos a la realitat estudiada.

D'aquesta manera, en primer lloc es durà a terme un anàlisi de caràcter quantitatiu corresponents a l'estructura social del municipi. Entenem com a estructura social el conjunt de característiques culturals i socials que defineixen a cada societat en un període de temps concret, ja que les poblacions al llarg de la història van evolucionant.

En segon lloc, resulta necessari dur a terme un anàlisi més qualitatiu per mitjà de la tècnica de sociograma que ens permeti identificar de manera general els diferents agents de la comunitat, la seva influència i poder i les relacions que s'estableixen entre ells.

Per últim, es durà a terme un recull per àmbits dels diferents plans, programes i projectes que actualment es desenvolupen al municipi. L'objectiu és recollir les intervencions actuals per tal de saber amb què compta el territori i si és necessari o no dur a terme noves accions.

8.3.1/ DADES ESTADÍSTIQUES:

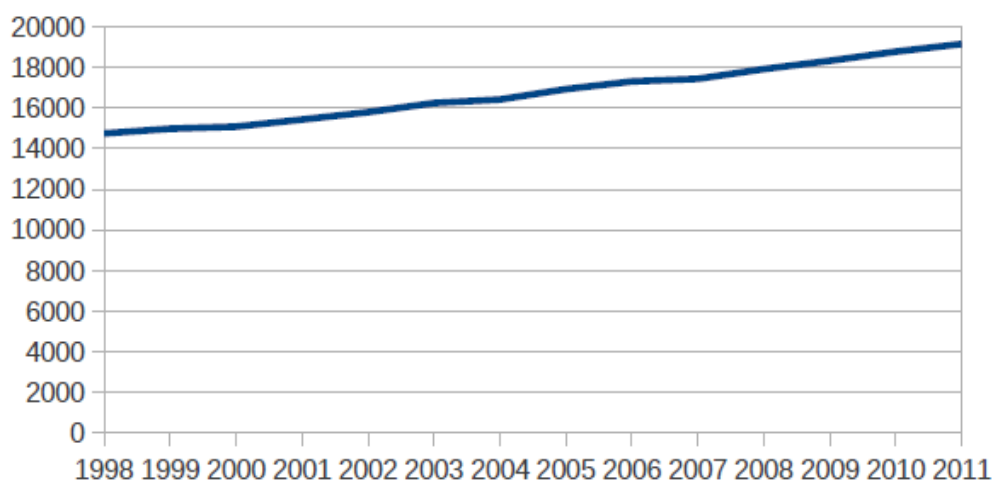
Banyoles està situada a l'extrem nord oriental de Catalunya i és la capital de la comarca del Pla de l'Estany. Es localitza a mig camí entre la Costa Brava i els Pirineus, situada a 120 quilòmetres de Barcelona i a 49 quilòmetres de la frontera amb França.

La ciutat de Banyoles està ubicada a la riba oriental de l'Estany que porta el mateix nom, sobre la cota de 175 metres sobre el nivell del mar. Està situada al límit més oriental del Sistema Transversal Català, al mig d'una depressió natural que té el seu origen en la conca lacustre. Banyoles queda flanquejada al nord pels

blocs abruptes de la Mare de Déu del Mont i a ponent per la serra de Rocacorba. La ciutat està envoltada de serralades, excepte pel sud que s'obre la plana de Cornellà del Terri en direcció a Girona ciutat.

El terme municipal de Banyoles és petit, amb una superfície de 10,89 quilòmetres quadrats i una població amb xifres del 2011 de 19.152 habitants. Si ens fixem en el gràfic 1, observem com des de 1998 fins a l'actualitat l'evolució de la població del municipi és ascendent. Un augment de la població que es dona també a Catalunya en general, però que es reflecteix clarament al municipi de Banyoles en particular. Un dels motius que expliquen aquest augment i que observarem amb més detall més endavant, correspon a l'arribada d'un nombrós volum de població immigrada (tant interior com exterior), atrets per la bona situació geogràfic i econòmica del municipi.

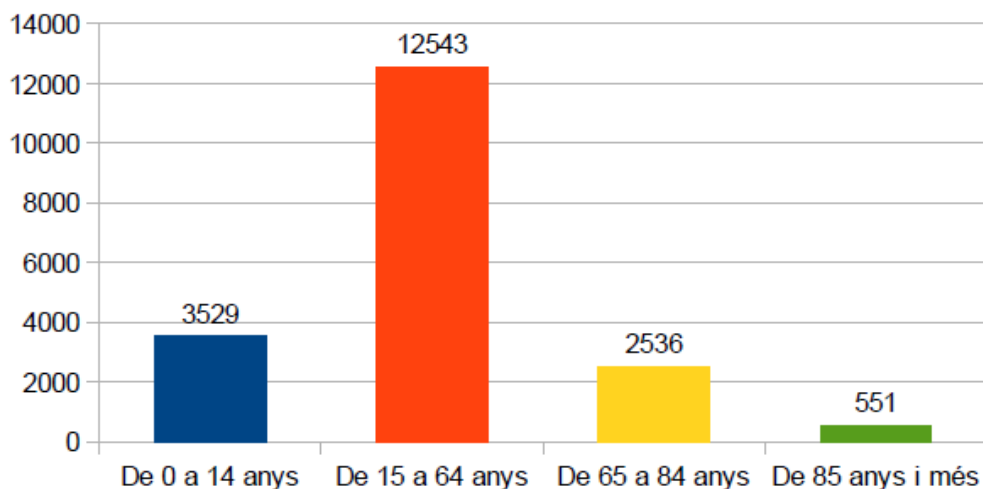
Gràfic 1: Evolució de la població a Banyoles (1998-2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si seguim analitzant les característiques de la població del municipi, en el gràfic 2 podem observar els grups d'edat. El grup més nombrós de població, amb un total de 12.543 persones, correspon a la franja d'edat d'entre 15 i 64 anys; seguit a força distància pel grup de 0 a 14 anys (3.529 persones); el de 65 a 84 anys (2.536 persones) i el de més de 85 anys (551 persones).

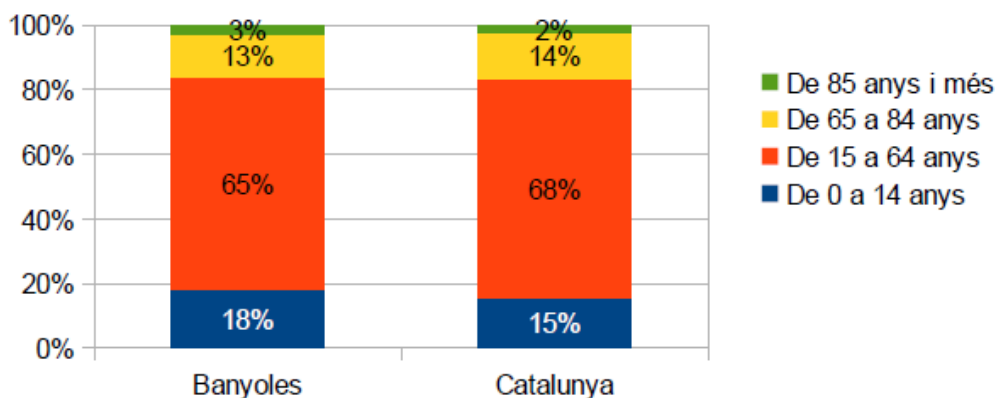
Gràfic 2: Població de Banyoles per grups d'edat (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

El gràfic 3, ens ofereix una comparativa de la població per grups d'edat entre Banyoles i el conjunt de Catalunya. Podem dir que la distribució de la població al municipi de Banyoles va bastant en la línia de la població de Catalunya i de la majoria de països d'occident, on la piràmide d'edats compta amb una base extremadament petita. De fet, la piràmide està gairebé invertida amb un primer grup d'edat reduït fruit del descens de la natalitat, un segon grup d'edat més ampli (en part gràcies a l'arribada d'immigració) i, per últim, un grup de nou reduït.

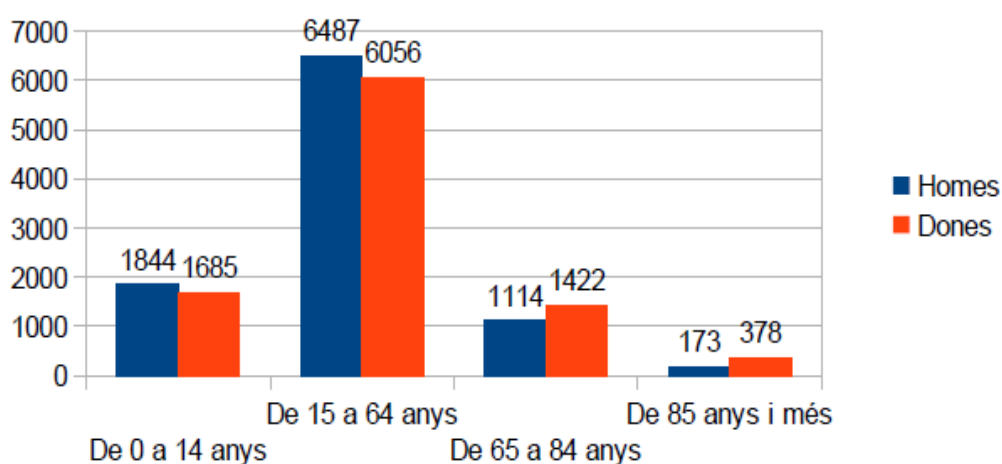
**Gràfic 3: Població per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Observant el gràfic 4, veiem la diferència entre homes i dones de Banyoles per grups d'edat. Si ens fixem en els dos primers grups d'edat (de 0 a 14 i de 15 a 64 anys), veiem com el número d'homes és una mica superior al de dones. La tendència s'inverteix en els grups d'edat següents, sent bastant més significativa en el grup de 85 anys i més. Fet que respon a que les dones solen tenir una esperança de vida superior a la dels homes en termes generals.

Gràfic 4: Població de Banyoles per grups d'edat segons sexe (2011)

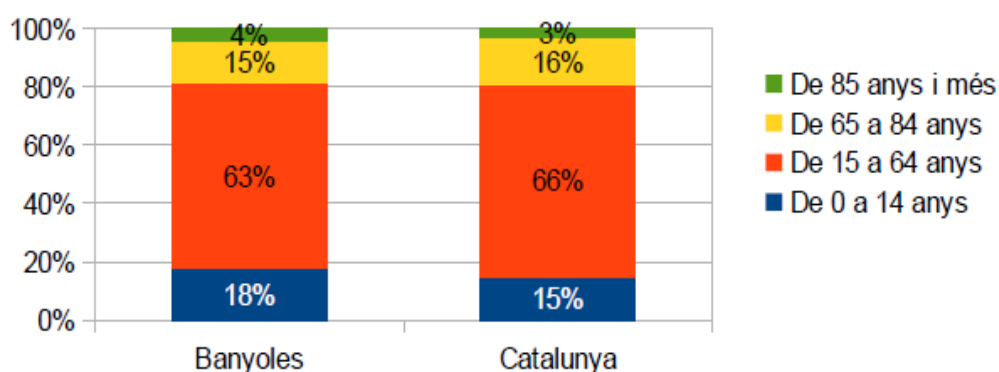
FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si ens fixem en els gràfics 5 i 6, observem com el percentatge per grups d'edat entre dones i homes relatiu a Banyoles i al conjunt de Catalunya és força similar.

Pel que fa a les dones concretament, podem dir que el percentatge corresponent al grup d'edat de zero a catorze anys de Banyoles és tres punts superior al de Catalunya, disminuint també en tres punts en el següent grup d'edat i mantenint-se gairebé igual en els dos últims grups.

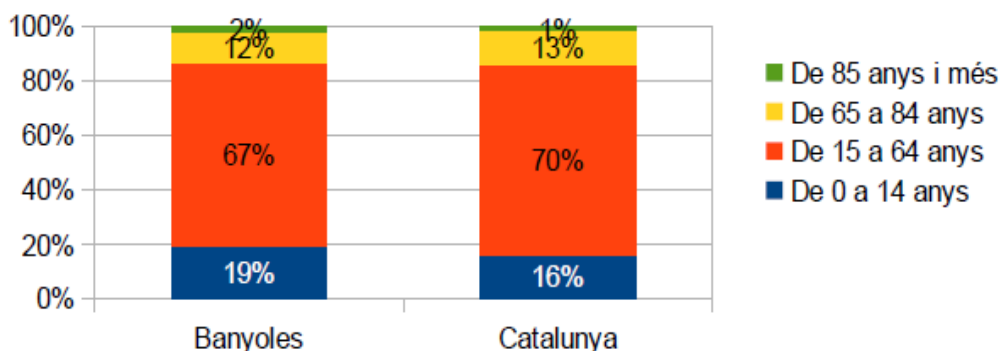
En relació als homes, podem dir que la tendència es reproduïx igual que en la població femenina, presentant una petita diferència entre els dos primers grups d'edat i sent gairebé idèntica en els dos següents.

**Gràfic 5: Percentatge de dones per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

**Gràfic 6: Percentatge d'homes per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

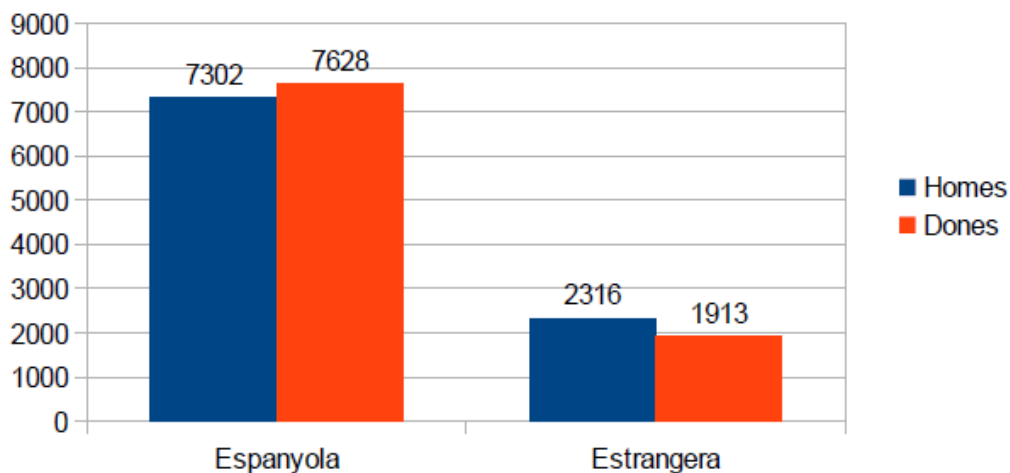
FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

A partir del gràfic 7 i fins l'11, podem observar quines són les característiques de la població de Banyoles pel que fa a la seva nacionalitat i procedència.

Si ens fixem concretament en el gràfic 7, que fa referència a la població de Banyoles per nacionalitat i sexe, observem com el número de població de nacionalitat espanyoles és un xic més elevat entre les dones; mentre que pel que fa a les persones de nacionalitat estrangera és més elevat el nombre d'homes. Tot i que no es tracta d'una diferència molt acusada, si que podem dir que les dades reflecteixen el fet que la immigració estrangera sol ser majoritàriament en els seus inicis masculina. A més, podem afegir que tenint en compte el context actual

aquestes dades reflecteixen el fet que en algunes famílies es donen retorns de nou al país d'origen; uns retorns que solen protagonitzar primer les dones i els menors.

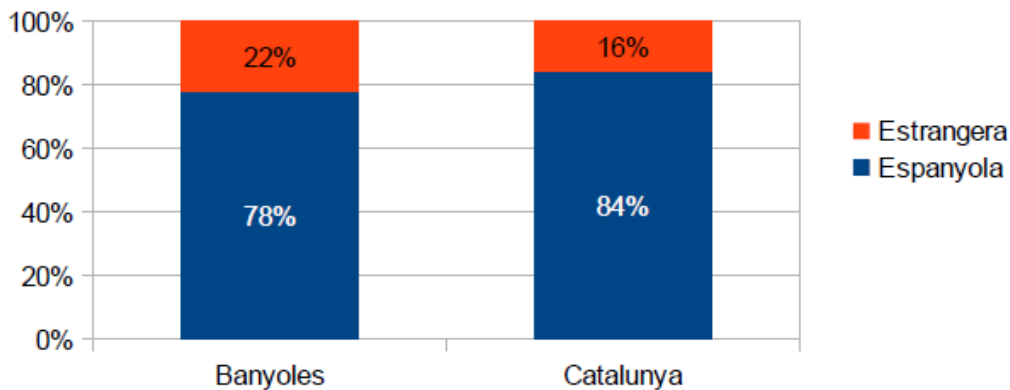
Gràfic 7: Població de Banyoles per nacionalitat i sexe (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Pel que fa al gràfic 8, podem dir que a la comparativa entre Banyoles i Catalunya en funció de la nacionalitat cal destacar el fet que al municipi de Banyoles el percentatge de població estrangera és sis punts percentuals superior al de la mitjana de Catalunya. Concretament, el percentatge de població estrangera de Banyoles sobre el total és d'un 22%.

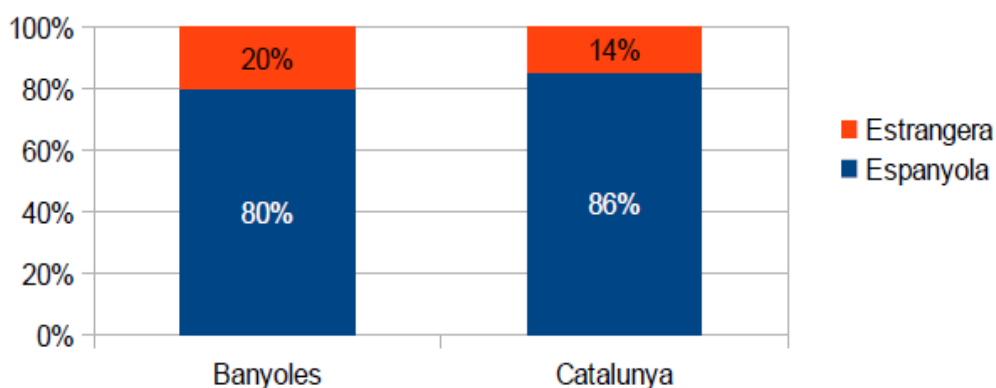
**Gràfic 8: Percentatge població per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

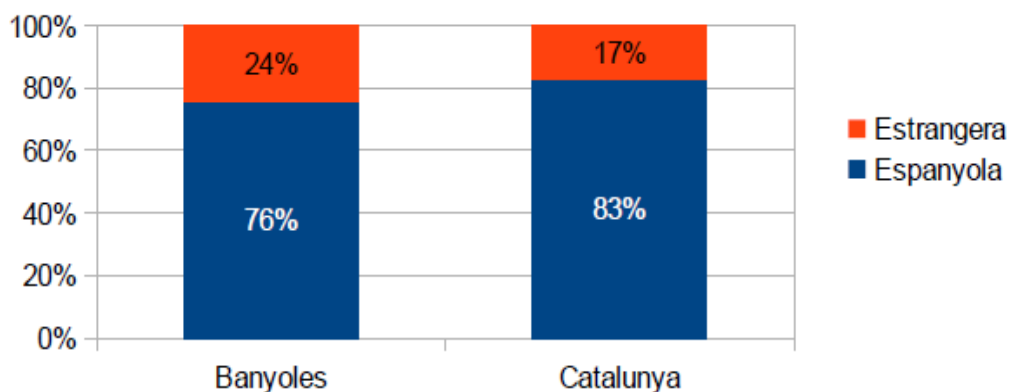
En els següents gràfics 9 i 10, relatius al percentatge de dones i homes per nacionalitat entre Banyoles i Catalunya, podem dir que en el cas de Banyoles s'observa clarament com la població estrangera supera la mitjana de Catalunya. Pel que fa a les dones la població estrangera és d'un 20% a Banyoles i d'un 14% a Catalunya. Mentre que en relació als homes, observem com també es dona aquesta diferència amb un 24% de població estrangera a Banyoles i un 17% a Catalunya.

Gràfic 9: Percentatge de dones per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Gràfic 10: Percentatge d'homes per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya

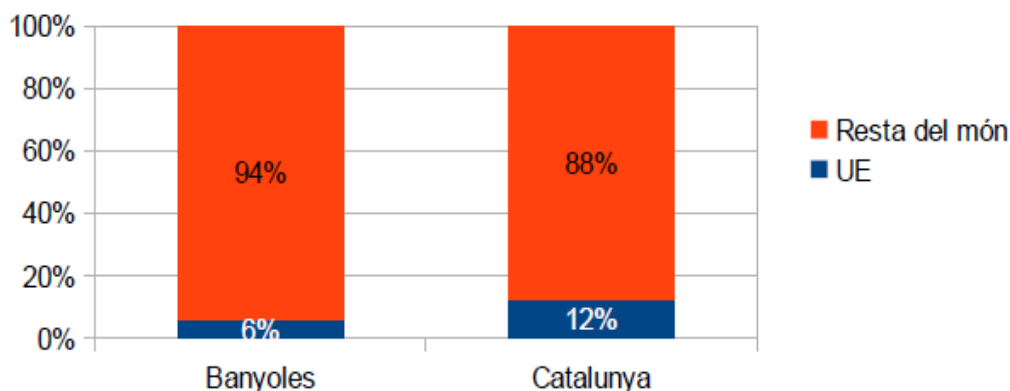

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Finalment, pel que fa a la immigració exterior per lloc de procedència, observem com en el gràfic 11 es dóna una diferència considerable entre Banyoles i Catalunya.

Mentre que a Catalunya la mitjana de població estrangera de la Unió Europea correspon a un 12% i la de la resta del món a un 88%, a Banyoles el primer percentatge baixa fins a un 6% i el corresponent a la població de la resta del món augmenta fins a un 94%. Sent clarament considerable per sobre de la mitjana una població immigrant provinent de la resta del món i no de la Unió Europea.

Gràfic 11: Immigració exterior per lloc de procedència (2010).
Comparativa Banyoles i Catalunya

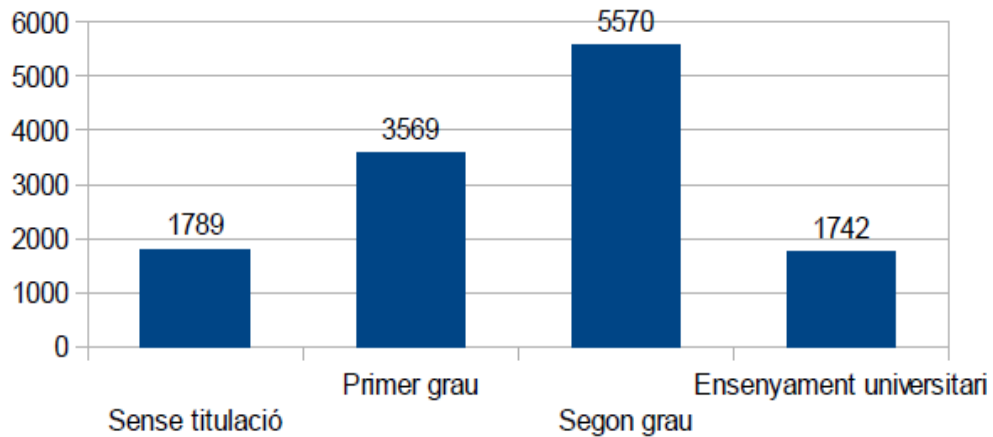

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Fent referència al nivell d'instrucció de la població de deu anys i més, en els gràfics 12 i 13 podem observar les xifres corresponents a Banyoles i una comparativa amb la mitjana de Catalunya.

Pel que fa a Banyoles, observem com el gruix de la població de deu anys i més té una titulació de segon grau (5.570 persones), seguida per la de primer grau (3.569 persones), l'ensenyament universitari (1.742 persones) i finalment una xifra gairebé equivalent a la anterior corresponent al gruix de la població sense titulació.

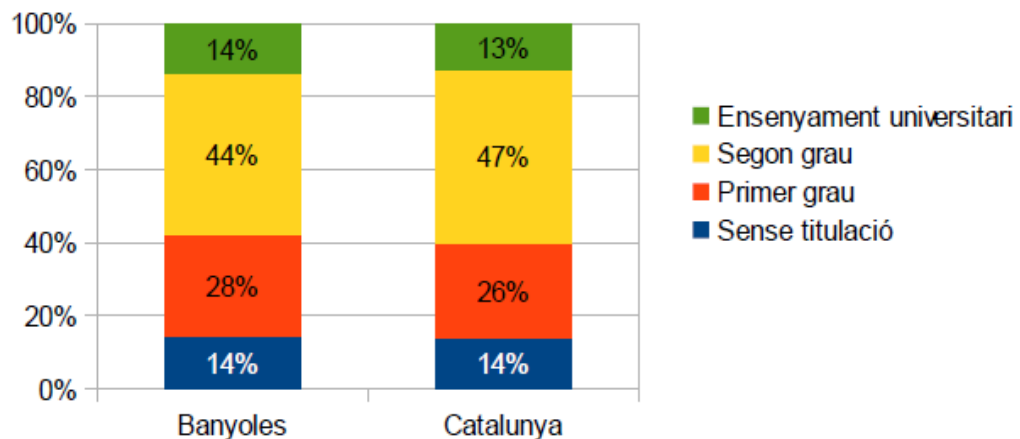
Gràfic 12: Població de Banyoles de 10 anys i més per nivell d'instrucció (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si fem una comparativa amb la mitjana catalana, en el gràfic 13 observem com els percentatges són gairebé iguals. En el cas de la població sense titulació són ambdues xifres d'un 14%, pel que fa a titulacions de primer grau Banyoles està dos punts per sobre de la mitjana de Catalunya amb un 28%, en el cas de les titulacions de segon grau cau tres punts respecte a Catalunya i es situa en un 44% i referent a les titulacions universitàries està a un punt per sota de la mitja catalana amb un 14%.

Gràfic 13: Percentatge població de 10 anys i més per nivell d'instrucció (2011). Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

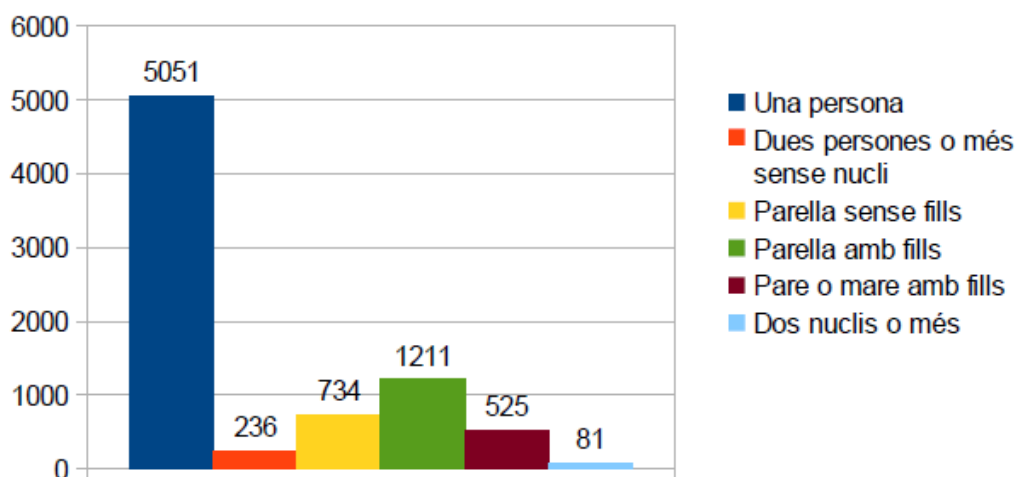
Pel que fa a l'àmbit de les llars per tipus de nucli, en els gràfics 14 i 15 observem les dades de Banyoles i la comparativa amb Catalunya respectivament.

Primer de tot dir que les dades obtingudes a través de l'Idescat són de l'any 2001, per aquest motiu les prendrem com a referència orientativa però sense dotar-les d'una validesa al cent per cent en el context actual.

En relació a Banyoles observem com el tipus de llar que predomina amb una diferència considerable és la d'una persona sola. Molt probablement si tinguéssim les dades actuals aquesta xifra seria força més inferior, ja que la crisi econòmica i la pèrdua de feina suposa que la població tendeixi a rejuntar-se amb familiars i/o amics. Fins i tot en alguns casos parelles que s'han divorciat es veuen obligades a seguir convivint sota el mateix sostre per impossibilitat de fer front a un habitatge propi.

En segon lloc observem les llars composades per parella i fills, seguides de les de parella sense fills, les de pare o mare amb fills amb una xifra considerable de 525, les de dues persones o més sense nucli i les de dos nuclis o més. Aquests dos últims tipus de nucli segurament amb dades actuals es veurien incrementats degut al context de crisi actual.

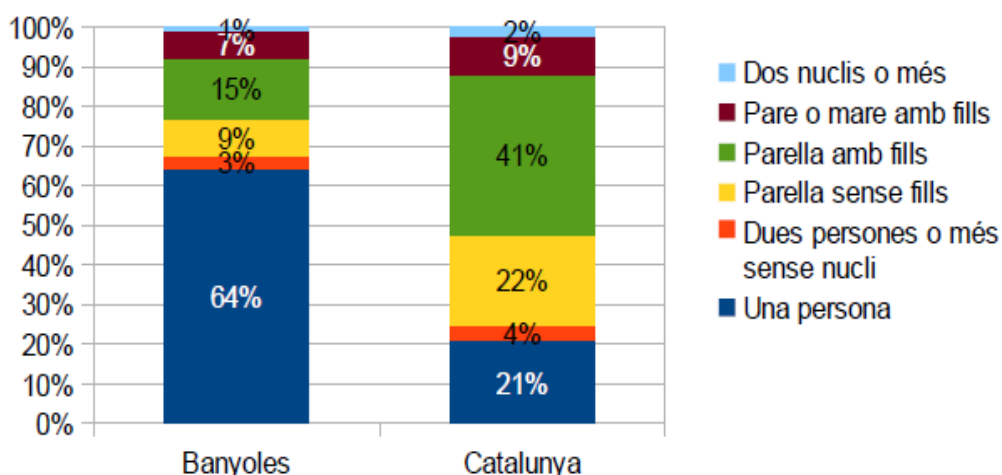
Gràfic 14: Llars de Banyoles per tipus de nucli (2001)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Pel que fa a la comparativa amb la mitjana de Catalunya observem que es donen forces diferències. En primer lloc les llars d'una persona sola en el cas de Banyoles suposen un percentatge molt més elevat al de la mitja catalana, un 64% respecte a un 21%. En el cas de les llars formades per dues persones o més sense nucli els percentatges són força similars amb un 3% i un 4% respectivament. Les corresponents a parella sense fills són d'un 9% a Banyoles i un 22% a Catalunya i, en el cas de les parelles amb fills la diferència també és força acusada amb un 15% a Banyoles i un 41% a Catalunya. Finalment, el percentatge corresponent a pare o mare amb fills o dos nuclis o més és força similar entre ambdues realitats.

Gràfic 15: Llars per tipus de nucli (2001).
Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Per últim, els gràfics 16 i 17 ens mostren les dades relatives a les mitjanes anuals d'atur registrat a Banyoles per sexes i per sectors econòmics.

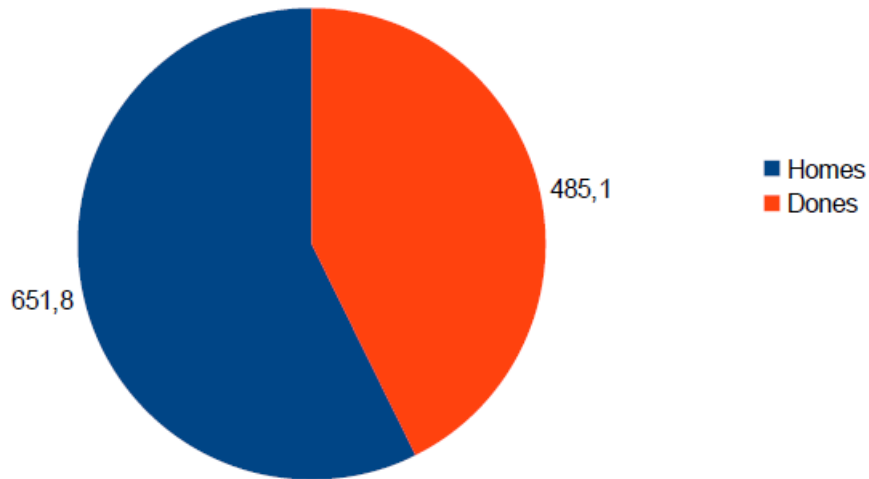
Pel que fa a les xifres en funció del sexe observem com el número d'homes és una mica superior al de les dones, fet que s'explica perquè encara avui en dia hi ha un nombre superior de dones que treballa en l'economia submergida o no treballa respecte als homes.

Si ens fixem en els sectors econòmics, veiem com el sector que ocupa un major número de població al municipi és el sector serveis amb la meitat de la població,

seguït de la indústria, la construcció i ja a força distància l'agricultura i la població sense ocupació anterior.

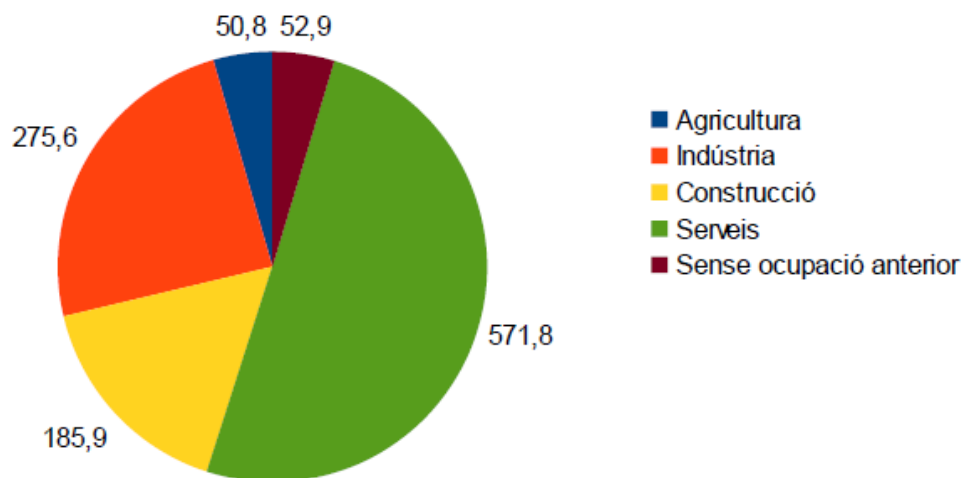
Val a dir que molt probablement aquestes dades relatives als sectors econòmics han canviat recentment, ja que de ben segur anteriorment el sector de la construcció estava en segon lloc fruit de la bombolla immobiliària. Moltes de les persones que actualment estan a l'atur provenen justament del sector de la construcció.

Gràfic 16: Atur registrat a Banyoles per sexes (2011).
Mitjanes anuals

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Gràfic 17: Atur registrat per sectors (2011).
Mitjanes anuals

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

8.3.3/ PLANS, PROGRAMES I PROJECTES QUE ES DUEN A TERME:

ÀMBITS	PLANS, PROGRAMES I PROJECTES
HABITATGE	- Pla Local d'Habitatge (2012 - 2017)
SALUT	- Grup de Promoció de la Salut Jove
MERCAT LABORAL	- Dispositiu d'Inserció Econòmica de Joves - Dispositiu d'Inserció Econòmica de Dones - Casa d'Oficis - Plans d'Ocupació
EDUCACIÓ	- Pla Educatiu d'Entorn: Taller d'Estudi Assistit, Servei d'Intervenció Educativa, Unitat d'Escolarització Compartida, Pla Català de l'Esport, Apropa't a la Biblioteca, l'Esport més a prop, Casal Lingüístic, Tallers de Famílies, Projecte Rossinyol, Projecte d'Intervenció Socioeducativa Canaleta i Can Puig, Patis Oberts, Pla d'Escolarització Extensiva, Activitats Extraescolars i Aula d'Estudi - Projecte Banyoles Ciutat Educadora
SOCIAL	- Pla Local d'Inclusió Social (2009 - 2012) - Pla de Millora del Barri de la Farga

Als anteriors plans, programes i projectes cal afegir-ne dos d'abast comarcal i centrats en col·lectius de població específics.

- Pla d'Infància i Adolescència del Pla de l'Estany 2012 – 2015.
- Pla de Joventut.

9/ CONCLUSIONS:

Les conclusions que s'exposen a continuació s'estructuren en dos blocs diferenciats. En primer lloc es farà referència a les conclusions pròpies del treball i, en segon, es presenten les conclusions i perspectives de futur del tema estudiat.

Primer de tot, dir que tot i les dificultats inicials relatives a la manca d'existència d'un marc únic de referència pel que fa als PDC, al llarg del treball s'ha intentat dur a terme una aproximació a l'objecte d'estudi per mitjà d'experiències existents i de documentació teòrica relativa a l'àmbit. Per aquest motiu, al llarg de l'apartat número quatre del treball s'elabora una proposta d'elements i principis bàsics recollits a partir de la documentació esmentada amb l'objectiu d'elaborar un punt de partida bàsic.

Val a dir, que tot i aquesta dificultat inicial esmentada, un cop finalitzat el treball puc afirmar que aquesta manca d'un marc únic de referència en certa manera respon a la necessitat d'adequar la intervenció a desenvolupar a la realitat en concret. D'aquesta manera, esdevé del tot necessari no partir d'una estructura rígida i tancada, sinó tot el contrari, cal flexibilitat i dinamisme per tal d'anar-se adaptant a les característiques de la comunitat i a les seves necessitats.

Pel que fa a la proposta de treball elaborada, cal dir que des del meu posicionament tècnic coneixedor de la realitat estudiada, aquest enfocament comunitari m'ha brindat la possibilitat de situar-me des d'una nova mirada. Una mirada capaç de concebre la realitat i la intervenció com un tot, d'englobar tots els àmbits sota un mateix paraigües per tal de defugir de la fragmentació i abordar el conjunt de la realitat per conèixer-la i posteriorment transformar-la.

La mirada comunitària permet conèixer profundament què hi ha en el territori i reflexionar entorn al que seria desitjable. Es tracta d'un procés pausat que posa en relació al conjunt dels actors d'una comunitat per tal de treballar conjuntament vers a una millora col·lectiva fonamentada en la igualtat i la justícia social.

Personalment, considero que d'alguna manera és un procés i una metodologia que va en la direcció contrària a la de la dinàmica imperant, en contra de la fragmentació, del treball individual, del desconeixement i la descoordinació. Ben

al contrari, aquest es tracta d'un procés en el qual es fomenta el fer conjuntament i sota una mirada global; la finalitat i el procés esdevenen en si mateixes un aprenentatge conjunt per part de totes les parts implicades.

Per altra banda, és important també tenir en compte que es tracta d'un procés que requereix de la interdisciplinarietat, el treball en xarxa i la transversalitat, conceptes que en l'àmbit social sovint s'utilitzen però que no sempre responen a la realitat. En el cas de la intervenció comunitària en el marc d'un PDC, resulta totalment imprescindible que aquests conceptes a més d'aparèixer per escrit siguin reals en la pràctica quotidiana, ja que si no és així el procés perd tot el sentit.

La presència i treball conjunt de diferents professionals del camp social dedicats exclusivament al PDC o a d'altres projectes ja existents a la comunitat, esdevé del tot necessària per tal de teixir una bona entesa que fomenti una suma d'esforços cap a una mateixa direcció. Sense oblidar en cap moment, la necessitat d'implicar també al llarg del procés totes aquelles persones que formen part del conjunt de la comunitat i tenen poder de decisió. Sense cap mena de dubte el gran valor de la intervenció presentada recau en la participació i organització real dels protagonistes de la comunitat en les decisions i canvis que els afecten directament per fer front a aquells factors que fomenten l'exclusió i les diferències entre la població.

No podem oblidar però, que malauradament la voluntat política també juga un paper en la implementació d'un PDC. Cal tenir en compte que com més fonamentada en la base de la comunitat sigui la intervenció i més organitzada estigui la població, més fàcil i amb més bons resultats serà tirar endavant el projecte. Malgrat això, no podem oblidar que certes decisions i voluntats són, inevitablement, de caràcter polític.

Pel que fa a la dimensió i intervenció comunitària i a les seves perspectives de futur, cal dir que actualment al meu entendre resulta del tot necessari recuperar-la per tal de fer front a la situació actual i a la cada vegada més fragmentada realitat social.

Fent una mica de repàs dels antecedents, podem dir que a Catalunya a partir del 1997 el Departament de Benestar Social de la Generalitat comença a impulsar la

implementació dels PDC per mitjà del Pla General de Desenvolupament Social, Econòmic i Comunitari que dota de suport econòmic i tècnic a aquests processos d'organització comunitària.

Tot i aquest impuls, resulta del tot necessari plantejar-se realment quina és la finalitat última d'aquests processos i cap a on s'aposta en la seva implementació. Si tenim en compte que estem en una època de canvis, fet que fa augmentar la complexitat ja habitual del context social, aquest esdevé un repte al qual cal donar resposta des del propi marc social.

La necessitat d'una resposta que faci front a un model d'Estat del benestar assistencialista i a uns processos homogeneïtzadors i excloents passa per potenciar dinàmiques que justament actuïn en el sentit contrari i compensin aquestes tendències. Cal, doncs, invertir la tendència per mitjà de propostes en què la persona esdevingui activa i autònoma en el marc de contextos propis i propers. És en aquest sentit que els PDC podrien constituir-se en propostes vàlides i valuoses pel que suposen quant a desenvolupament humà en un context comunitari.

Tanmateix, cal tenir en compte que la intervenció comunitària i -conseqüentment els PDC- històricament han navegat entre dos models: aquell que planteja una intervenció puntual i tècnica, entenent-lo com una praxi paliativa, i aquell que para l'atenció en el procés entenent-lo com una praxi inherent a qualsevol procés sociocomunitari fonamentat en el canvi i la transformació.

Podem afirmar però, que en el context actual tot i coexistir els dos models l'aposta pel segon no és clara. Cal afegir a més, que aquest segon model sovint tendeix a enquistar-se en una intervenció comunitària superficial sense potenciar una transformació i organització real de la comunitat. Val la pena tenir en compte que la implementació de molts PDC arreu ha contribuït a la construcció de plataformes de coordinació d'entitats locals més o menys àmplies que han afavorit en certa mesura el treball comú, però sovint aquests espais tant sols han servit per ordenar el repartiment de les subvencions públiques entre les associacions. En alguns casos aquestes plataformes han aconseguit implicar a la majoria de serveis públics de benestar (serveis socials, escoles, centres de salut, serveis d'ocupació...) i a associacions actives (veïns/es, temps lliure, culturals...), en un pla de desenvolupament social del municipi. Però, malauradament, el que és menys

habitual és que en aquest tipus de processos es treballi a consciència perquè els habitants d'una comunitat s'organitzin entorn a la resolució dels seus problemes i necessitats; construint conjunts d'acció amb certa capacitat de transformació del territori i certs nivells de participació ciutadana no organitzats.

Així doncs, en el context actual en que la societat és cada vegada més fragmentada i amb més desigualtats socials, resulta més necessari que mai prendre com a punt de partida aquest últim model amb una clara incidència transformadora i una aposta per la redinamització de la participació ciutadana i social des de la dimensió local i comunitària.

D'aquesta manera, partint del model esmentat i de la necessària organització i empoderament de la ciutadania per prendre les regnes de les seves vides, la pregunta que se'm planteja és si realment des de l'administració es pot impulsar un PDC amb les connotacions esmentades o si sempre ens mourem en un model assistencial que el que prioritza és la reproducció de les desigualtats existents. Si és així, cal tenir clares quines són les limitacions existents i, o bé aprofitar les esquerdes del mateix sistema dominant o bé partir de la base per impulsar una experiència que sinó resulta absorbida per l'administració i buidada de sentit.

10/ EL PAPER DEL PEDAGOG I ANÀLISI CRÍTICA DELS CONTINGUTS TRANSMESOS DURANT LA LLICENCIATURA:

En el context actual, les característiques del qual ja s'han comentat anteriorment, el paper del/la pedagog/a esdevé necessari en tant que permet organitzar el fet educatiu des d'una vessant capaç de transformar les situacions de desigualtat i exclusió. Partint de la idea que l'educació és una eina de transformació, la pedagogia té l'oportunitat de plantejar noves maneres d'actuar en els diferents àmbits d'acció que la configuren.

Centrant-nos en l'àmbit de la present proposta d'intervenció, la dimensió comunitària, el paper del pedagog pren un relleu important en el procés de transformació interna de la ciutadania. Un procés que compren diferents fases i que el pedagog ha d'anar mostrant i guiant a la ciutadania amb la finalitat de que ella mateixa traci el camí a seguir. Partint de la premissa que el pedagog aporta els seus coneixements tècnics però que és la pròpia ciutadania qui ha d'emprendre el seu camí, el pedagog esdevé el professional que crea i propicia els contextos necessaris per a aquest empoderament de la ciutadania i transformació social; esdevenint subjectes actius conscients de la realitat que els envolta.

Partint d'aquest marc d'actuació general, diverses són les funcions que duu a terme el pedagog. En primer lloc cal fer referència a la diagnosi dels contextos socioeducatius, és a dir, a l'estudi de l'entorn i de la realitat concreta per tal d'identificar les necessitats i problemàtiques existents. En aquest punt el pedagog pot aportar una mirada integral i no fragmentada, que permeti abordar el conjunt de la realitat i de les seves necessitats per tal de dissenyar una intervenció capaç de donar-hi resposta.

En segon lloc cal fer referència a la funció de disseny, elaboració i avaluació de plans, programes i projectes d'intervenció socioeducativa en funció de la realitat i les necessitats detectades i amb la finalitat de promoure la transformació i empoderament dels participants. En aquest punt el paper del pedagog ha d'afavorir la creació de consciència, d'identitat col·lectiva i ha de promoure noves formes d'organització per tal de donar respostes a les pròpies necessitats.

Cal destacar també el paper ha desenvolupar a l'hora de coordinar equips i professionals i de supervisar les accions desenvolupades i els mateixos equips de treball. Esdevé cabdal el treball en equip i en xarxa, l'establiment d'estructures col·lectives, la definició de reglaments de participació, el repartiment de tasques, el treball cooperatiu, etc.

En definitiva el paper del pedagog esdevé cabdal en un àmbit que, com la majoria, cada vegada està més fragmentat i menys cohesionat. Actualment en el context d'una realitat complexa i diversa esdevé del tot necessari traçar línies de treball que parteixin de la inclusió i igualtat, a la vegada que cal promoure la mobilització i organització del conjunt de la ciutadania per tal d'assolir una millora en la qualitat i les condicions de vida de la població.

Així doncs, partint de la idea que tota educació té la seva base en el conjunt de la societat, el pedagog en l'àmbit de la intervenció comunitària fomenta una consciència i mobilització que passa per la construcció de noves formes de relació, organització i participació de la ciutadania. D'aquesta manera, la transformació a més de recaure en els resultats finals, recau també en el canvi de paradigma i de manera de fer que suposa un procés comunitari basat en el col·lectiu.

Pel que fa als continguts transmesos durant la llicenciatura en relació a l'àmbit estudiat, he de dir que personalment considero que han estat força adequats i m'han permès assolir un bon coneixement del tema.

Malgrat que com en tots els estudis una cosa és la teoria i l'altra la pràctica professional del dia a dia, penso que en el cas de l'àmbit d'estudi del present treball els continguts donats en diferents assignatures de la llicenciatura m'han permès abordar aquest camp des d'una vessant més teòrica fins a una més pràctica. El coneixement de caràcter teòric m'ha permès aproximar-me als antecedents i als diferents punts de partida i paradigmes de l'acció. Per altra banda, els coneixements més pràctics s'han vinculat a experiències reals, fet que connecta més directament amb la futura pràctica professional.

També cal destacar positivament, que al llarg de les assignatures s'han treballat diverses metodologies i tècniques vinculades a l'àmbit d'estudi, de manera que

considero que aquest és un fet a destacar en tant que tots aquestes coneixements treballats esdevenen de gran utilitat en la tasca professional a desenvolupar.

Així doncs, valoro com a positius i útils el conjunt de coneixements treballats al llarg de la llicenciatura en relació al treball comunitari. Tot i que evidentment sempre es requereix pràctica quan un s'inicia en el terreny professional, els estudis m'han permès partir d'un primer marc de referència que, com tot, caldrà anar renovat i reciclant per tal d'adaptar-lo a les característiques de cada moment i situació.

11/ BIBLIOGRAFIA:

Alberich, Tomás. *Manual de metodologies participatives*. 1a ed. Madrid: Observatori Internacional de Ciutadania i Medi Ambient Sostenible (CIMAS), 2009.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 1: ¿Qué es el desarrollo de la comunidad?*. 3a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2003.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 2: El método del desarrollo de la comunidad*. 2a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2000.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 3: Aspectos operativos y proyectos específicos*. 1a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2002.

Barbero, Josep M., i Ferran Cortès. *Trabajo comunitario, organización y desarrollo social*. 1a ed. Col·lecció política social i serveis socials. Madrid: Alianza Editorial, 2005.

Civís, Mireia, i Jordi Riera. *La nueva pedagogía comunitaria. Un marco renovado para la acción sociopedagógica interprofesional*. 1a ed. València: Nau Llibres, 2007.

Marchioni, Marco. *Planificación social y organización de la comunidad: Alternativas avanzadas a la crisis*. 7a ed. Madrid: Editorial Popular, 2010.

Úcar, Xavier, i Asun Llena (coords.). *Miradas y diálogos en torno a la acción comunitaria*. 1a ed. Col·lecció Acció Comunitaria. Barcelona: Editorial Graó, 2006.

Col·legi d'educadores i educadors socials de Catalunya. *Educació social i treball amb la comunitat. Compromís, responsabilitat i participació*. 1A ed. Quaderns d'Educació Social. Barcelona: CEESC, 2006.

Institut Marco Marchioni. 25 març 2012

<http://institutomm.ning.com/>

Observatori Internacional de Ciutadania i Medi Ambient Sostenible (CIMAS). 29 abril 2012.

<http://www.redcimas.org/>

12/ ANNEXOS:

CAIXA D'EINES:

A continuació es presenta un recull de tècniques participatives per aplicar en processos comunitaris.

- EL SOCIO-DRAMA :

El socio-drama és un mètode segons el qual un grup estudia un tema en concret, una situació social o a sí mateix mitjançant un procés de grup creatiu guiat per un instructor. Son els mateixos membres del grup els que poden escollir els rols o bé són assignats.

Es refereix a la dramatització d'una situació de la vida quotidiana mitjançant la representació de la situació per persones d'un grup. Aquests representaran els personatges que ostenten diferents rols. Al representar l'escena de vida permet col·locar-se en la situació de l'altre, experimentar sentiments, donar-se compte i comprendre. A la resta del grup li permet aprendre, comprendre observant i a més analitzar els fets.

Què es necessita?

- Una situació relativa al tema treballat. Per exemple: una reunió entre diferents agents socials d'un barri per decidir quines línies de treball seguir, com negociar amb l'Administració, etc.
- Un escenari: l'espai en que es realitzarà la dramatització.
- Els personatges o actors: es demanen voluntaris al grup per personificar els papers.

En el socio-drama es demana als voluntaris que s'allunyin de la resta del grup per explicar la situació i que dialoguin sobre com portar-la a escena, es permeten uns minuts per tal de que arribin a uns acords. També es poden donar fitxes amb pautes de conducta i/o perfils de cada un dels personatges a representar. A continuació es duu a terme la dramatització i posteriorment l'anàlisi i el debat.

Què és el més important del socio-drama?

- L'elaboració dels personatges, les accions, expressions verbals i sentiments.
- L'atenció a l'observar els més mínims detalls.

- L'anàlisi guiat pel facilitador del grup.
 - La disposició participativa de tots els integrants del grup, que hauran de comentar qualsevol observació realitzada.

- LÍNIA DEL TEMPS:

Una bona eina pot ser elaborar una línia del temps sobre la qual la gent reunida va dibuixant o escrivint en un paper continu els esdeveniments que consideren més destacables dels últims anys. Entre un grup de persones que inicien un procés és una manera d'ajudar a anar reconstruint com han vist els antecedents del tema a debatre. Es pot elaborar per anys o per mesos, o per aquells grans esdeveniments que van marcar el tema a estudiar. Es poden anar apuntant per sota de la línia d'evolució històrica aquells aspectes que es consideren més objectius i mesurables i, per sobre de la línia, els que es consideren més d'opinió o que compte amb diferents versions.

Existeixen moltes maneres de fer una línia del temps, i la innovació ajudarà a que el col·lectiu es senti més protagonista. Per aquest motiu, no es tracta de fer-la perfecta en funció d'un manual, sinó més aviat tal i com els mateixos participants vagin proposant. La inventiva o iniciatives de dibuix d'una persona, en pot engrescar a d'altres. És important recollir totes les versions i evitar entrar en discussions sobre si una cosa va ser d'una manera o d'una altra.

La línia del temps es pot deixar oberta per tal d'anar-la completant més endavant, o amb més dades i informacions que es desconeixen al llarg de la primera sessió.

- DERIVA o TRANSECTO:

Fer una “deriva”, “video-passeig” o “transecto”, pot ajudar a prendre contacte amb sectors de la població no tant organitzats, però que a la vegada poden interessar pel procés. Aquestes tècniques usades habitualment en l'anomenat Diagnòstic Rural Participatiu (DRP), permeten sistematitzar els primers sentiments que tenen les persones sobre el territori que habiten.

Consisteix en caminar per un barri, un poble o una zona rural, amb gent de la zona que ens puguin anar explicant el que anem observant i intercanviant amb elles les nostres impressions o preguntes. Es pot fer planificant una gravació amb càmera,

per exemple, de manera que això serveixi d'excusa perquè qui ens acompanya i també persones o grups que ens trobem puguin anar donant les seves primeres opinions.

El fet que escoltem i no jutgem les opinions que ens donen, que compartim conversa sense pretensions de qui en sap més, etc. són elements per crear un bon ambient de confiança inicial. A més de la informació que anem obtenint que podem anar anotant en un quadern o fitxa al llarg del recorregut. Posteriorment, tot aquest material es pot analitzar i establir un primer anàlisi conjunt.

- **MATRIU DE PREGUNTES I PRIMERES IDEES:**

Per avançar en l'elaboració d'un projecte resulta interessant bolcar, primer de manera individual i després grupal, tot allò que ja sabem o intuïm i les primeres idees sobre com organitzar el procés.

Proposem una taula i unes preguntes que poden servir, però és important adaptar-ho a cada cas en funció de les necessitats concretes.

	TERRITORI I MEDIAMBINET	POBLACIÓ	ACTIVITAT ECONÒMICA I RECURSOS FINANCERS	POLÍTICA I ORGANITZACIÓ SOCIAL	HISTÒRIA I IDENTITAT
QUÈ SABEM? (problemàtiques, bones pràctiques, etc.)					
QUÈ NO SABEM?					
QUÈ INTUIM? (hipòtesis)					
QUÈ PREVEIEM? (tendències)					

- **LA TÈCNICA DAFO o FODA :**

És una matriu que ens permet definir i contextualitzar una situació problemàtica en una localitat a partir de quatre marcs d'anàlisi: debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats.

Convé treballar en grups petits i posteriorment traslladar-ho en una sessió general per tal de poder discutir el sentit contrastant-ho amb la construït en cada grup i, finalment, entre tots.

Una manera d'aplicar aquesta tècnica pot ser la següent:

Es planteja el tema/objecte del procés de forma clara i concisa. A partir d'aquí el grup parlarà, per mitjà d'una pluja d'idees, sobre els aspectes positius interns (fortaleses) i externs (oportunitats) que relacionen el tema amb la comunitat.

Les idees entorn a les quals hi hagi consens es va escrivint sobre un paper. Posteriorment, també mitjançant una pluja d'idees, s'escriven els aspectes negatius interns (debilitats) i externs (amenaces), i s'anoten els consensos.

- LA TÈCNICA DRAFPO :

Una variant del DAFO que pot tenir similars i d'altres aplicacions és la tècnica DRAFPO, on els elements són: debilitats, resistències, amenaces, fortaleses, potencialitats i oportunitats.

En aquesta nova matriu hi ha la possibilitat d'utilitzar en una sola tècnica la visualització dels aspectes positius i negatius de la problemàtica o tema d'estudi, juntament a la formulació de les accions que es poden dur a terme.

- CRONOGRAMA DEL PROCÉS:

Un cop constituït l'equip comunitari, pot ser un bon moment per elaborar un cronograma de tot el procés. El cronograma ens ajudarà a tenir una visió global del pla de treball a curt i llarg plaç, pot fer-se per setmanes i/o mesos, posar-hi més o menys detalls, afegir les responsabilitats de cada membre de l'equip de treball, en definitiva, rectificar-se i actualitzar-se segons les necessitats.

Hi ha moltes maneres de fer un cronograma i el grup haurà d'escollir aquella modalitat que permeti un millor seguiment del procés. A la vegada, pot esdevenir un bon instrument per a l'autoavaluació del treball de gestió del grup.

- MOSTRA DELS POSICIONAMENTS :

Una eina útil per saber “qui és qui” pot ser la següent taula en la qual podem col·locar tant les institucions, com les associacions i a les persones individuals

segons on es situïn respecte al tema que és objecte del procés. Aquesta taula pot ser més fàcil d'omplir amb l'ajuda d'un sociograma previ. Resulta clau assegurar sobretot les posicions dels sectors no organitzats.

CLASSES SOCIALS O ACTORS SOCIALS	AFÍ	DIFERENT	ALIÈ	OPOSAT
PODER (sector institucional i organismes de poder)				
TEIXIT ASSOCIATIU (sector organitzat formal o informal)				
BASE SOCIAL (sector no organitzat)				

Amb aquesta taula ens poden sortir unes dotze posicions possibles on podem situar els actors i relacions existents. Aquesta tasca ens serveix en primer lloc com a radiografia de la situació problemàtica i de les posicions amb les que hem de comptar. A més, ens pot servir per seleccionar els grups que resulta imprescindible escoltar per tal de tenir un diagnòstic amb totes les posicions importants que intervenen. Una mostra serveix per no haver d'escoltar a tota la població sinó a una part, de manera que amb alguns tallers, entrevistes personals o de grup, puguem disposar de la informació bàsica necessària.

- **PLUJA D'IDEES (BRAINSTORMING) :**

És la estratègia més senzilla de generació espontània i lliure d'idees. L'anunciat dels sentiments i actituds enfront el tema llençat per l'animador es fa en veu alta i de manera desordenada. S'anoten totes les opinions en una pissarra, a la vista de tothom, i es dona pas a l'anàlisi, debat i acceptació de les idees més valorades en un procés de consens.

- PHILIPS 6/6 :

Per tal de facilitar la participació de tots els membres del grup aquesta és una tècnica adequada. Consisteix en dividir el grup gran en grups petits de sis persones que discuteixen sobre el tema plantejat per el moderador durant sis minuts, a continuació un representant de cada grup exposa les conclusions a les que s'ha arribat i el moderador les anota a la pissarra. Un cop conegudes totes les aportacions, es duu a terme un debat conjunt fins arribar a un consens general o majoritari.

- EL GRUP NOMINAL :

És una reunió de varies persones en la que es combina la reflexió individual i la interacció grupal. Els participants poden ser persones amb experiència o coneixement del tema a treballar, o simplement interessades en profunditzar en el seu estudi, bé perquè estan afectades directa o indirectament per aquesta situació, o perquè són usuaris d'un programa d'intervenció social, etc.

És convenient que el grup sigui homogeni, doncs es tracta d'arribar a consensuar una posició concreta d'interpretació o d'actuació, per això si existeix confrontació de punts de vista oposats es formaran tants grups nominals com sectors d'opinió diferents es detectin.

El desenvolupament de la sessió consta d'una primera part de reflexió individual i anotació de les idees, el següent pas és la posada en comú i registre de totes les respostes en una pissarra, posteriorment es van analitzant una a una i s'agrupen (per temes, per exemple) o es resumeixen en un mateix enunciat. Finalment, es debaten i matisen les opinions expressades i se'n recullen les principals.

- ARBRE DE PROBLEMES :

L'arbre de problemes és una eina a través de la qual un grup de persones identifica les causes, els efectes o les conseqüències d'un problema. En un segon moment, pot servir per formular objectius orientats a solucionar els problemes identificats.

Aquesta eina es pot fer servir en el moment de les conclusions, per compartir i ordenar la informació recollida al llarg de la diagnosi, i també a l'hora d'identificar i prioritzar temes a la fase de plantejament de la diagnosi.

En qualsevol cas, aquesta eina, com que transforma problemes en objectius, pot ser especialment útil per passar de la diagnosi al disseny, ja que amb un procediment més o menys mecànic permet definir els objectius de les actuacions que es programaran per pal·liar els problemes identificats.

- EL FLUXOGRAMA:

És una tècnica que busca identificar les relacions de causa-efecte, ja sigui partint de les frases seleccionades o formulant directament els elements que els participants consideren que estan influïent en un tema central que també caldrà identificar.

És una tècnica apropiada pels tallers de devolució, ja que possibilita prioritzar tres o quatre temes per on començar a treballar i identificar els actors responsables de buscar estratègies i solucions.

Consisteix en elaborar col·lectivament un gràfic en el que es visualitzin les relacions de causa-efecte entre els diversos elements relacionats amb el tema objecte de debat, per establir els “nusos crítics” i els principals factors per on caldria començar a resoldre.

- TÈCNICA DE LES NOU QÜESTIONS :

Són preguntes que ens fem en el moment d'intervenir sobre la realitat i que ens ajuden a elaborar el pla d'acció.

- QUÈ? (Naturalesa del projecte) .
- PER QUÈ? (Fonamentació) .
- PER A QUÈ? (Objectius) .
- PER A QUI? (Destinatari) .
- ON? (Localització) .
- COM? (Metodologia d'accions i d'avaluació) .
- QUAN? (Calendari).
- AMB QUÈ? (Recursos materials, econòmics, humans) .
- QUANT? (Pressupost) .

Aquesta tècnica no només serveix per a la planificació, també podem utilitzar-la al inici del procés en la fase del disseny.

- LA MATRIU REFLEXIVA :

Aquesta tècnica és útil per a la construcció de propostes que satisfacin al conjunt d'acció que aglutina a més realitats grupals amb la major intensitat entorn a un projecte comú. També ens pot ajudar a definir la idea força.

Els participants han de disposar d'una matriu inicial que reculli tots els posicionaments. La matriu ha de contemplar en les columnes elements constituents del pla i en les files la posició central de cada sector o grup respecte a la problemàtica treballada, col·locant en cada casella les opinions expressades al respecte. Es pot donar el cas que quedin caselles en blanc.

- PONDERACIONS PER PUNTS:

Aquesta és una tècnica adequada per prioritzar i introduir perspectiva al procés que s'està realitzant.

Després de realitzar reunions en petit grup, un portaveu explica els principals trets de l'anàlisi feta o les línies de proposta. Ha de fer referència als continguts que integren els diferents aspectes causals, actors, xarxes i conjunts d'acció que podrien participar en construir solucions viables. Es tracta de que cada persona pugui ponderar distribuint els seus punts per aquelles propostes que li semblin més interessants.

- L'ASSEMBLEA PARTICIPATIVA :

En una assemblea participativa convé treballar des d'aportacions personals en grups petits (abans o durant l'acte), el que permet que cadascú pugui expressar la seva iniciativa en grups ideals de sis o vuit persones i no majors de deu o dotze. D'aquesta manera un col·lectiu de cent persones pot recollir les opinions de deu grups i debatre sobre elles en plenari.

Resulta necessari marcar els temps perquè les assemblees no s'eternitzin i acabin avorrint. Es tracta d'un espai on proposar anàlisis col·lectius i propostes operatives.

No és necessari fer assemblees cada mes, en algunes a l'any ja n'hi ha prou; han d'estar programades i tenir-les com a referència. Es a les assemblees participatives

on han d'arribar les propostes (tant de les taules de treball com dels temes sectorials).

- EL COHERENCIÒMETRE:

És una tècnica molt simple però que ens ajudarà a una avaluació contínua de les accions programades, Per tal que les accions mantinguin una mínima coherència amb els objectius de transformació, és convenient reflexionar-hi.

Amb aquesta finalitat es pot confeccionar una matriu, en la qual en l'eix superior horitzontal posem els quatre o cinc grans objectius del pla. A l'eix vertical de l'esquerra col·loquem les accions previstes i les relacionem amb cada un dels objectius. A sota de cada objectiu anem anotant tants positius (++++) com coherència tingui l'acció amb el corresponent objectiu. Si l'acció resulta contradictòria amb el respectiu objectiu, li posem negatius (---), i si la considerem neutra li posem un zero (0).

D'aquesta manera, observant la puntuació adjudicada a una acció al llarg de tots i cada un dels objectius, veiem clarament si és oportú realitzar-la, quina pot ser la seva força transformadora o si és contraproductiu.

Una cosa molt important ha tenir en compte és que no només ha de ser coherent l'acció, sinó també la forma de realitzar-la, qui la organitza, etc. Per aquests motius es pot anotar també a l'interior de les caselles tot tipus de qüestions a tenir en compte perquè sigui coherent.

- RESUM:

El present treball duu a terme una aproximació a diferents Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) per mitjà de tres experiències concretes. La finalitat es centra en conèixer quines són les característiques, elements i principis bàsics per a la creació d'un marc de referència previ que permeti elaborar una proposta concreta de PDC en el marc del municipi de Banyoles.

La proposta de PDC es planteja en termes generals i se'n concreta la seva fase prèvia, d'anàlisi de la realitat, des d'una vessant tècnica.

- PARAULES CLAU:

desenvolupament comunitari, acció comunitària, comunitat, participació comunitària i canvi social.

**APROXIMACIÓ I PROPOSTA A UN
PLA DE DESENVOLUPAMENT
COMUNITARI**

AUTORA: Rita Mayans Casinos

TUTORA: Patrícia Melgar Alcantud

15 de juny de 2012

Estudis de Pedagogia

APROXIMACIÓ I PROPOSTA A UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI

AUTORA: Rita Mayans Casinos

TUTORA: Patrícia Melgar Alcantud

15 de juny de 2012

Estudis de Pedagogia

APROXIMACIÓ

1/ INTRODUCCIÓ	Pàg. 3
2/ MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL	Pàg. 5
3/ METODOLOGIA	Pàg. 9
4/ ELEMENTS I PRINCIPIS BÀSICS DELS PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	Pàg. 11

PROPOSTA

5/ PERQUÈ UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI A BANYOLES?	Pàg. 17
6/ FASES DEL PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	Pàg. 21
7/ METODOLOGIA A DESENVOLUPAR	Pàg. 24
8/ FASE PRÈVIA: BANYOLES MARC D'ACTUACIÓ:	Pàg. 27
8.1/ DEFINICIÓ DEL PLA DE TREBALL	Pàg. 27
8.2/ PROPOSTA GENERAL D'OBJECTIUS	Pàg. 27
8.3/ PRIMER DIAGNÒSTIC:	Pàg. 28
8.3.1/ DADES ESTADÍSTIQUES	Pàg. 28
8.3.2/ SOCIOGRAMA	Pàg. 40
8.3.3/ PLANS, PROGRAMES I PROJECTES QUE ES DUEN A TERME	Pàg. 41
9/ CONCLUSIONS	Pàg. 42
10/ EL PAPER DEL PEDAGOG/A I ANÀLISI CRÍTICA DELS CONTINGUTS TRANSMESOS DURANT LA LLICENCIATURA	Pàg. 46
11/ BIBLIOGRAFIA	Pàg. 49
12/ ANNEXOS	Pàg. 51

APROXIMACIÓ

1/ INTRODUCCIÓ:

El present treball s'emmarca en la voluntat de dur a terme un treball final de la llicenciatura de pedagogia que em permeti vincular els estudis realitzats amb la pràctica professional diària.

Per aquest motiu, en el moment de dur a terme l'elecció del tema del treball vaig estar pensant què es podia relacionar directament amb el meu dia a dia. Tot i això, la idea era anar un pas més enllà i, a més de vincular el treball a la tasca professional, volia plantejar també una temàtica que em permetés sortir de la quotidianitat per tal de centrar-me en un nou marc d'intervenció que em brindés la oportunitat d'aprofundir en un tema d'interès.

Des dels Serveis Bàsics d'Atenció Social, lloc de treball on desenvolupo la meva tasca professional, duem a terme intervencions a tres nivells: personal i familiar, grupal i comunitària. D'entre els tres nivells, la dimensió comunitària és la que respon més a les meves motivacions i ideals, malgrat que sol ser també la que queda més difuminada en el frenètic ritme diari d'entrevista rere entrevista i d'intervenció individual.

Així doncs, vaig pensar que el que realment volia era centrar-me en aquesta dimensió. La prevenció i la transformació es fonamenta en el col·lectiu i, la intervenció comunitària és la que millor contempla aquests dos factors tal i com veurem més endavant.

Si bé ja tenia decidida la dimensió del treball, em calia concretar més el tema específic. Després de moltes voltes, vaig arribar a la conclusió de que una bona opció era conèixer i analitzar bé el territori en el qual treballo per tal de poder establir les bases per a una possible intervenció de caràcter comunitari. Va ser en aquest punt que vaig decidir centrar-me en l'estudi d'un Pla de Desenvolupament Comunitari (d'ara en endavant PDC).

Per tal de tirar endavant aquesta idea em calia, primer de tot, dur a terme una fase d'estudi que m'aproximés a l'objecte d'estudi per tal de poder desenvolupar la proposta concreta. D'aquesta manera, els objectius del present treball es concreten en:

- Conèixer el procés i la metodologia d'intervenció dels Plans de Desenvolupament Comunitari.
- Elaborar un primer diagnòstic de la realitat social del municipi de Banyoles.

En funció dels dos objectius marcats, el treball s'estructura en dos blocs clarament diferenciats. En primer lloc es duu a terme una aproximació als PDC a nivell teòric, d'estructura i dels elements bàsics que els configuren. En segon lloc i, partint de la informació recollida en el primer bloc, es duu a terme una proposta concreta de PDC al municipi de Banyoles.

Val a dir, que la finalitat no esdevé tant la planificació i disseny d'un PDC amb totes les seves fases fins a arribar a la concreció d'uns projectes i/o activitats, sinó que l'interès recau en la part de diagnòstic de la realitat i en la importància de la metodologia emprada al llarg de les diferents fases d'implementació del PDC.

La raó per la qual no es desenvolupen totes les fases d'un PDC, sinó que es centra l'interès en la part inicial de diagnòstic, s'explica pel fet que aquest es un procés caracteritzat per una intervenció i una metodologia comunitària en el qual participen tots els agents implicats de la comunitat.

Per aquest motiu no tindria sentit elaborar una proposta de PDC des de l'inici fins al final i on tant sols es fes present el meu punt de vista, ja que sense aquesta implicació del conjunt de la comunitat i de la participació activa de tots els membres la present proposta perdria tota credibilitat i sentit.

Així doncs, la idea és que partint de la meva pràctica professional i del coneixement de la realitat del territori, juntament a un procés d'estudi, recerca i investigació, es puguin traçar les línies d'una proposta de PDC que aglutini totes les intervencions socials i educatives que ja es duen a terme al municipi i en proposi de noves; per tal que els diferents agents treballin conjuntament i puguin establir un marc d'actuació municipal fonamentat en la inclusió i la cohesió social.

2/ MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL:

Prenent com a punt de partida i objecte d'estudi del present treball els plans de desenvolupament comunitari, varis són els termes que entren en joc a l'hora de definir aquest concepte i construir el marc teòric que el sustenta. Per aquest motiu, resulta imprescindible fer referència als diversos conceptes que s'hi vinculen, al seu significat i interpretació per tal de clarificar el punt de partida conceptual i ideològic.

Partint de la pedagogia -ciència que ens ocupa- i des d'un paradigma sociocrític fonamentat en el canvi, la transformació i l'empoderament dels subjectes en el sí de la comunitat; el concepte que més s'ajusta al marc de referència del present treball és el de pedagogia social.

Cal destacar que el concepte de pedagogia social és un terme força recent. Autors com Natorp apunten com a principi teòric la idea que l'educació és un fenomen social i que tota activitat educadora es realitza sobre la base de la comunitat. Educació i comunitat esdevenen dos conceptes clau en la conceptualització que duu a terme l'autor i en la línia del present treball, afirmant que l'educació de l'individu està condicionada en tot per la comunitat i viceversa. Una altra idea a destacar és que l'autor concep sempre la pedagogia com a social amb vocació de pràctica comunitària. D'aquesta manera, podem afirmar que quan la pedagogia social s'ocupa de la dimensió comunitària, la reconeixem com a pedagogia comunitària.

Més enllà de la pedagogia com a ciència que normativitza, sistematitza i fonamenta l'acció a desenvolupar, cal fer referència també al concepte d'educació. Terme que es vincula a l'acció i pràctica directa i que es concep com a procés de creixement individual i social. L'educació esdevé en el sí del present treball una eina de canvi i transformació social per a la superació de les desigualtats, l'exclusió i la consecució de la igualtat d'oportunitats.

Per altra banda, cal fer referència també al concepte de comunitat com a terme que pren una gran importància en el sí del present treball.

Primer de tot dir que aquest és un terme complex i que el seu sentit i significat s'ha anat ampliant i evolucionant al llarg del temps. Tant és així que en ocasions s'ha vinculat únicament al territori, a les relacions interpersonals, a les dimensions del grup de persones implicades o, fins i tot, a l'articulació de les tres idees anteriors.

Segons Marco Marchioni (2010), destacat sociòleg italià pioner en la intervenció comunitària a Espanya, *“La comunidad es siempre un territorio en el cual vive una determinada población que tiene determinadas demandas y que cuenta con determinados recursos”*.

Un altre autor reconegut, Ezequiel Ander-Egg (2003), exposa que *“La comunidad es una agrupación o conjunto de personas que habitan un espacio geográfico delimitado y delimitable, cuyos miembros tienen conciencia de pertenencia o identificación a algún símbolo local (...) con el propósito de alcanzar determinados objetivos, satisfacer necesidades, resolver problemas (...)”*.

Sota aquest punt de vista la comunitat es compon de quatre elements fonamentals de tipus estructural que esdevenen, al mateix temps, elements de coneixement de la comunitat i elements que participen directament en l'acció comunitària: el territori, la població, la demanda i els recursos.

Prenent com a punt de partida les anteriors concepcions, considero important destacar que actualment aquesta visió de caràcter més purament territorial s'ha debilitat. Si tenim en compte que allò que prima en el present concepte de comunitat és la seva dimensió relacional, la realitat actual ens demostra que els interessos i relacions en un territori cada vegada són més variats i independents al propi territori com a conseqüència d'un procés de fragmentació social. Una persona pot identificar-se amb diferents comunitats més enllà de l'espai que ocupa, fet que identifiquem clarament amb el concepte de xarxes socials com a conjunt de relacions que un individu (o grup) configura entorn a sí mateix i està en permanent procés de construcció.

De la relació entre pedagogia social, educació i comunitat, sorgeixen nous conceptes d'interès com són: l'acció comunitària, el treball comunitari i el desenvolupament comunitari. Tres conceptes que formen part d'un mateix univers i que ens ajuden a concretar el marc conceptual que ens ocupa.

Autors com Úcar i Llena (2006) interpreten l'acció comunitària com *“un marco conceptual amplio, polisémico y diversificado. Ni la acción comunitaria es el ámbito de especialización de un profesional en exclusiva ni es el objeto/sujeto de estudio de una ciencia o de una disciplina en concreto”*.

El mateix passa amb el terme treball comunitari, que no respon a una ciència en concret ni esdevé el camp d'acció d'uns únics professionals. Així doncs, en l'encreuament de diverses ciències i disciplines es concep l'acció comunitària i el treball comunitari com un procés de caràcter social i educatiu que pretén millorar el benestar i la qualitat de vida de la població (grups i col·lectius), amb la seva participació directa i activa davant l'anàlisi, conscienciació i resolució dels problemes que els afecten; partint sempre de la pròpia comunitat i utilitzant, potenciant o creant els seus propis recursos.

L'essència del treball comunitari, amb afany de desenvolupament de la comunitat, ha de diferenciar-se d'altre tipus d'intervencions socials que no tenen com eix central l'organització de la població o la constitució de grups entorn a projectes. Les intervencions basades en el treball comunitari busquen que els actors directament implicats siguin subjectes d'acció i persegueixen accions participatives, remetent-nos a la potenciació i el desenvolupament de les persones i la comunitat.

Ander-Egg (2003) defineixen el concepte de desenvolupament comunitari com a mètode d'actuació sobre la realitat, és a dir, com a forma d'intervenció social. L'objectiu principal del qual es fonamenta en *“la promoción y movilización de recursos humanos e institucionales mediante la participación activa y democrática de la población, en el estudio, programación, ejecución y evaluación de programas que se desarrollan a nivel de comunidades de base, destinados a mejorar el nivel y la calidad de vida”*.

Finalment i, prenent com a punt de partida els conceptes esmentats i treballats fins al moment, es conceben els PDC com a una estratègia d'intervenció social i territorial que a partir d'una visió global formada pel conjunt dels agents implicats (teixit associatiu, administracions i la resta d'agents socials i econòmics), duu a terme una reflexió de les qüestions que més preocupen dins l'àmbit del territori mitjançant un procés participatiu; la finalitat del qual persegueix una sèrie de

transformacions i millores de la comunitat per tal d'augmentar la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. En definitiva, es tracta d'un procés on la participació activa es converteix en l'estratègia i l'element metodològic bàsic per a la consecució dels objectius marcats.

Podem afirmar doncs, que els PDC esdevenen l'expressió més integrada i articulada de les accions conformades a partir dels principis i metodologies comunitàries. Partint de la implicació d'una comunitat en processos de diagnòstic i acció compartida, entre els principals agents del territori i entorn a un conjunt de temàtiques clau, es tracen les línies d'acció d'actuacions de caràcter inclusiu i integrador amb la finalitat de vetllar per la igualtat d'oportunitats i la cohesió de la comunitat evitant reproduir les dinàmiques d'exclusió que perpetuen les diferències.

3/ METODOLOGIA:

Les passes seguides per a la elaboració del present treball es desprenen dels dos objectius marcats. Objectius que estructuraven el treball en dos grans blocs i moments de recerca i anàlisi d'informació necessària.

En un primer moment i, en relació al fet de conèixer la metodologia i les fases d'un Pla de Desenvolupament Comunitari, s'ha dut a terme un anàlisi documental entorn a diverses experiències ja existents i textos que aportin la informació i els coneixements necessaris per a la elaboració del marc teòric. El recull d'informació i documentació ha centrat una primera fase més teòrica i de construcció del coneixement.

En segon lloc, per a la elaboració d'un primer diagnòstic tècnic de la realitat de Banyoles, s'ha dut a terme un recull i anàlisi de dades estadístiques i un anàlisi documental de diversos documents relacionats amb l'objecte d'estudi i experiències ja existents de PDC.

D'aquesta manera, la metodologia emprada per tal de dur a terme el present treball és una metodologia de caràcter mixta que no s'emmarca en una única perspectiva metodològica. Tenint en compte el punt de partida i els objectius plantejats, es valora necessari no cenyir-se a una metodologia concreta i tancada, sinó que el que es pretén és beure de tots aquells elements que permeten donar resposta als objectius marcats de manera més satisfactòria possible.

Així doncs, per una part es fa ús d'una metodologia de caire quantitatiu que permet conèixer els fets tal i com es donen a la realitat analitzada, és a dir, interessa oferir una visió objectiva per tal d'obtenir unes dades i posteriorment interpretar-les i analitzar-les.

Per altra banda, per mitjà d'una metodologia qualitativa el que es pretén és partir de la pràctica i d'altres experiències per intentar comprendre la realitat, construir opinions i interpretar les relacions que es donen entre diferents grups amb la finalitat de desenvolupar els objectius marcats.

Finalment, en cas que el PDC es desenvolupés completament des de l'inici fins a la seva implementació i avaluació, caldria esmentar també una tercera perspectiva

anomenada dialèctica. Aquesta parteix de la consideració de l'objecte a investigar com a subjecte protagonista de la investigació i de que la finalitat de la investigació és la transformació social. És en aquesta concepció metodològica, que es descriu més detalladament al punt vuit, que s'emmarca el procés de desenvolupament i implementació del pla; en tant que persegueix la implicació i participació dels propis subjectes protagonistes de la comunitat per tal de millorar i transformar la seva realitat.

Pel que fa a les tècniques i els instruments emprats al llarg del treball, dir que han estat diversos i que la seva tria s'ha dut a terme en funció del grau de resposta vers els objectius marcats.

Primer de tot fer referència al fet que l'ús de més d'un instrument no és casualitat, sinó que el que es pretén és que els diferents instruments utilitzats permetin dur a terme un procés de validació dels resultats obtinguts per mitjà d'una tècnica coneguda com a triangulació d'instruments i que, sense dubte, dotarà l'estudi de fiabilitat i validesa.

Partint de la proximitat vers la realitat estudiada, l'observació esdevé un dels instruments que més m'ha permès recollir informació necessària per a la elaboració del treball. La interpretació de les relacions que es donen entre diferents grups i l'anàlisi de la realitat ha estat possible en gran mesura gràcies a aquesta observació constant.

Per altra banda, tenint en compte aquesta presència i proximitat en el territori, cal destacar també l'anàlisi documental dut a terme. La recollida d'informació i l'accés a documents relacionats amb la present proposta, m'ha permès dur a terme un bon anàlisi que m'ha aportat informació i coneixements importants. Destacar que al llarg de la elaboració del treball s'han consultat documents i projectes ja existents tals com: el Pla Local d'Habitatge, el Pla Local d'Inclusió Social 2009-2012, el Pla Educatiu d'Entorn, el Pla d'infància i adolescència del Pla de l'Estany 2012-2015 i el Grup de Promoció de la Salut Jove (GPS).

4/ ELEMENTS I PRINCIPIS BÀSICS DELS PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI:

Per tal de tancar aquesta primera fase del treball de caràcter més teòric i de construcció de coneixement, resulta necessari recollir aquells elements i principis compartits presents en els PDC.

La idea és elaborar un marc de referència previ que actuï com a punt de partida en la elaboració i disseny d'un PDC, i amb la finalitat de guiar la proposta que plantejo al llarg de la segona part del present treball. Per fer-ho resulta necessari revisar i analitzar diverses experiències existents, per tal d'identificar quins són els punts en comú que més sentit aporten al procés i a la finalitat d'aquest. Els punts en comú identificats es classifiquen en dos grups: elements comuns en el plantejament, l'estructura i la metodologia i principis bàsics.

Anotar que les experiències analitzades són les desenvolupades al municipi de Balaguer i als barris del Carmel i el Casc Antic de Barcelona.

En primer lloc, a continuació esmento i descriu els elements comuns identificats en relació al plantejament, l'estructura i la metodologia desenvolupada en els PDC. Val a dir, que malgrat que no existeixi un marc de referència propi si que podem observar elements comuns que, al meu entendre, són els que responen més adequadament al procés i a la finalitat dels PDC.

- **PROTAGONISTES:** el procés ha de contemplar i tenir sempre tres protagonistes que són, a la vegada, els protagonistes de la vida organitzada d'un sistema democràtic. L'administració, i en primer lloc l'administració local; els recursos tècnics i professionals presents en la comunitat (públics, privats no lucratiu i voluntaris) i la població. Els tres protagonistes han d'implicar-se correctament en el procés, jugant cada un el seu paper i respectant i assumint el dels altres. Aquest fet per si sol, suposa un gran aprenentatge en tant que es trenquen moltes dinàmiques establertes i es potencia la participació, el diàleg i el treball conjunt entre els tres protagonistes.

- DIAGNÒSTIC COMUNITARI: esdevé clau per al procés, una comunitat ha de construir el seu propi projecte col·lectiu, comunitari i comú. Aquesta primera etapa d'estudi i investigació es divideix en dos moments diferenciats. En un primer moment es duu a terme un diagnòstic previ elaborat pels tècnics caracteritzat per ser un estudi global i general de la comunitat en el qual es recullen una sèrie de dades objectives que fan referència a la estructura bàsica del territori i a un anàlisi social, demogràfic i econòmic.

En un segon moment s'elabora un diagnòstic del territori i del ventall de realitats a millorar i transformar amb la participació activa de tota la gamma d'agents (representants polítics, entitats i moviments socials, personal tècnic i professionals dels serveis públics, del comerç i altres agents econòmics, veïns i veïnes no organitzats). L'objectiu d'aquest diagnòstic és destacar les forteses i les febleses del territori i de les temàtiques que seran objecte de l'acció.

El diagnòstic comunitari, procés i document compartit pels agents implicats, configura el millor punt de partida per a un PDC. La diagnosi comunitària esdevé una eina clau, tant pel document o producte final que s'obté com, sobretot, pel ventall d'oportunitats relacionals i participatives que s'obren en el seu procés d'elaboració:

- La identificació dels agents presents al territori: el nombre i el tipus d'agents, la densitat i la intensitat de les seves interaccions, els eixos d'afinitat o de conflicte i els espais i els moments clau de trobada en la vida del barri.
- La comunicació i la creació de noves pautes de relació entre la ciutadania, els serveis de proximitat i les institucions. Si el PDC ha de ser un projecte participatiu, la diagnosi comunitària pot assentar-ne les bases generant aquells primers espais de comunicació i intercanvi que posteriorment hauran d'esdevenir espais compartits per a l'acció.
- La construcció de coneixement de manera compartida sobre la situació de la comunitat i el territori de referència, síntesi i interpretació el més acordada possible de les dades i informacions socioeconòmiques i demogràfiques disponibles. La construcció compartida i pluralista de

coneixement permet acordar la definició de problemes com a pas previ a la negociació de les respostes necessàries.

El diagnòstic comunitari ha de ser un procés incloent, amb voluntat de recollir percepcions i opinions del màxim nombre possible d'agents i fet a partir de criteris rigorosos i de professionalitat. És en aquest punt que es poden dur a terme diverses dinàmiques i tècniques que facilitin aquest procés de construcció conjunta del coneixement de la realitat i que promoguin la implicació de tots els agents, com per exemple la investigació acció participativa, la creació de grups de discussió i col·loquis i la realització amb el conjunt d'agents implicats d'un mapa social o sociograma participat.

- CREACIÓ DE L'EQUIP COMUNITARI: el procés per les seves característiques requereix la creació d'un equip comunitari que abordi de manera global i integrada la realitat i els aspectes socials i econòmics que la conformen.

L'equip comunitari ha de fomentar la participació de tots els protagonistes esmentats i a de vetllar per la implementació d'una metodologia comunitària i participativa al llarg de tot el procés. És necessari també que arribi a aquells sectors de la població que queden més allunyats però que també resulten imprescindibles per al procés i que impulsi en tot moment a la comunitat implicada sense perdre de vista el sentit comunitari de l'acció.

Cal destacar que l'equip comunitari actua com a equip motor del procés i que no ha d'estar format únicament per tècnics, sinó que requereix també de la presència de ciutadans de la comunitat.

- PLANIFICACIÓ DEL PROCÉS COMUNITARI I DEFINICIÓ COL·LECTIVA D'OBJECTIUS, PRIORITZACIÓ DELS ÀMBITS D'INTERVENCIÓ I MECANISMES D'AVALUACIÓ: un cop desenvolupat l'estudi de la situació social del territori i el diagnòstic, es posa en marxa un procés per tal de convertir aquestes dades i conclusions en referents d'un procés de definició col·lectiva dels objectius a establir, de les accions i estratègies a emprendre i dels elements organitzatius necessaris. Planificar és

projectar escenaris de futur i suposa definir entre tots la situació desitjada a través d'una proposta d'actuació.

Conjuntament s'elabora un projecte d'abordatge global, bé a través d'un eix d'abordatge concret que pot ser temàtic (la convivència intercultural, la sostenibilitat...) o bé centrat en un col·lectiu de població (les persones grans, els infants i adolescents...). En aquest moment s'han de definir els objectius a assolir i un sistema d'indicadors per tal de facilitar els processos de seguiment i avaluació.

Cal tenir clar que el pla arribarà fins on vulguin que arribi els grups i sectors involucrats en el procés: des d'esbossar unes línies d'actuació, fins a concretar un programa d'acció amb assignació de recursos i temporalització de les activitats a curt, mig i llarg termini.

Qualsevol pla que es dissenyi sense intervenció de la gent és probable que fracassi o que els seus resultats siguin insuficients. Per aquest motiu resulta imprescindible evitar la planificació “des de dalt” i negociar amb els actors socials implicats tant les grans línies d'actuació (el pla), com els continguts (programa) i la pròpia gestió dels projectes (principis de compromís i responsabilitat).

- INTERVENCIÓ COMUNITÀRIA I PARTICIPATIVA: com a element clau al llarg de tot el procés i de totes les seves fases. La metodologia comunitària implica una intervenció participativa des de l'inici fins al final de tots els agents implicats. Cal destacar que la importància del procés recau precisament en aquest punt, ja que sense aquest caràcter comunitari i participatiu el procés perdria tot el sentit.

Per aquesta motiu, la metodologia a desenvolupar al llarg de les diferents fases del PDC es fonamenta en la Investigació Acció Participativa (IAP) i diverses tècniques participatives.

En segon lloc, es presenta un llistat de principis bàsics presents en els PDC analitzats. Es tracta de principis que omplen de significat la posada en marxa d'aquests plans i que configuren la seva filosofia.

- RESPONSABILITAT: al llarg del procés es potencia el reconeixement i l'activació de la responsabilitat dels subjectes implicats en el rol i funcions que els pertoca.
- COMPROMÍS: la implicació i dedicació en el procés reclama un clar compromís per part dels subjectes implicats.
- PARTICIPACIÓ: tots els agents implicats prenen part del procés a desenvolupar, impregnant-se dels dos principis anteriors i esdevenint subjectes actius del seu propi canvi i el de l'entorn. La participació és el nucli central del procés, sense ella no hi ha procés
- TRANSFORMACIÓ SOCIAL: finalitat última del pla. El conjunt dels principis esmentats s'encaminen cap a aquest. La participació i responsabilitat dels subjectes en la presa de decisions que els afecta ha de guiar al conjunt de la comunitat cap a la transformació social de l'entorn.
- GLOBALITAT: com a abordatge de la realitat que permet tenir en compte tots els factors presents, sense excloure'n cap.
- AUTONOMIA: construcció conjunt del procés a partir de les aportacions individuals, per a que això sigui possible, és necessari que el subjecte que pot aportar sigui escoltat, valorat i se li reconegui la seva capacitat de canvi, la seva experiència i el seu saber per a construir opinió.
- RESPECTE: el mètode ha de ser respectuós amb els participants del procés, a la vegada que promotor i facilitador de relacions de respecte entre

actors. D'aquesta manera el respecte deixa de ser una paraula per passar a ser un fet i per tant, un valor après.

- IDENTITAT COL·LECTIVA: tot i una explícita aposta per l'ésser humà i les seves capacitats, la identitat col·lectiva esdevé necessària en tant que omple de sentit al concepte de comunitat. Es tracta d'un procés de construcció conjunt i compartit. Per tant, és necessari promoure una visió de l'altre com a company de construcció i una visió global de conjunt, per a reconèixer cap a on es vol anar.
- DIÀLEG: esdevé l'eina imprescindible per a la construcció de quelcom compartit. El diàleg igualitari fomenta la participació i el compromís entre totes les persones implicades.
- TRANSPARÈNCIA: al llarg del procés és absolutament necessari que hi hagi una transparència entre tots els agents implicats. La informació i el coneixement han d'estar socialitzats i ser els mateixos per a tothom.
- TREBALL EN XARXA i TRANSVERSALITAT: cal que els diferents agents presentin una actitud i predisposició a col·laborar, cooperar i construir confiança. El treball en xarxa ha de respondre als objectius, necessitats i interessos viscuts per tots els subjectes implicat.

PROPOSTA

5/ PERQUÈ UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI A BANYOLES?

Pel que fa al context general actual podem dir que vivim en una societat de marcat caràcter individualista, que deixa de banda el concepte de comunitat del qual parteix aquest treball. Per aquest motiu, és precís recuperar l'àmbit relacional i de suport mutu entre les persones, afavorint la implicació i participació dels subjectes en les seves pròpies vides i decisions que els afecten.

La societat actual, com a conseqüència d'una constant evolució i dinamisme, es troba en un moment en el qual s'estan consolidant una sèrie de canvis que afecten les nostres vides. Canvis que es fan presents en les estructures familiars, la piràmide d'edats, el tipus de treballs i els horaris, canvis demogràfics degut als fluxos migratoris, tecnològics en l'àmbit de la comunicació, en les morfologies de les ciutats i barris i -també- en la lògica d'exclusió i inclusió social.

Per a una millora de la societat, un benestar dels ciutadans i ciutadanes i un autèntic desenvolupament de la comunitat, és precís identificar els factors i les pràctiques generadores d'exclusió amb l'objectiu de transformar-les i afavorir la inclusió social de totes i cada una de les persones membres d'una comunitat.

Cal tenir en compte que una realitat social cada vegada més fragmentada i diversa comporta una major polarització, noves desigualtats i nous problemes que apareixen de forma menys agregada i incideixen en una diversitat creixent d'individus i de grups socials.

Actualment encara predominen en els àmbits polítics i tècnics les formes de fer, relacionar-se i organitzar-se basades en la fragmentació i l'assistencialisme que resulten insuficients per donar cobertura i resposta als reptes que plantegen els canvis actuals, i que l'únic que fomenten és el manteniment i reproducció de les desigualtats existents.

És per aquest motiu que el punt de partida necessari és el del treball comunitari, que esdevé el mètode per excel·lència per tal de donar resposta als reptes

plantejats promovent en els subjectes implicats tres elements clau: la conscienciació, la organització i la mobilització.

En el marc del treball comunitari i del desenvolupament comunitari, l'elaboració i implementació d'un Pla de Desenvolupament Comunitari, permet partir des de la proximitat amb diferents mirades, energies i accions. Planteja una resposta conjunta que engloba la totalitat dels àmbits de la societat i que permet dur a terme un treball conjunt entre tots els agents de la comunitat amb la finalitat de garantir la inclusió i la cohesió social del municipi.

Partint d'aquest context general i d'aquesta necessitat de treball conjunt per mitjà d'una intervenció social i educativa que fomenti el benestar i la qualitat de vida de tots els membre d'una comunitat, Banyoles és una ciutat mitjana i de dimensions assequibles per tal de dur a terme un Pla de Desenvolupament Comunitari.

Més enllà dels aspectes purament territorials, Banyoles és un municipi en el qual actualment es duen a terme diversos projectes i accions que fomenten la inclusió i cohesió social. Malgrat això, els projectes i activitats implementats no es desenvolupen coordinadament i partint d'un bon treball en xarxa, sinó que es despleguen diversos projectes i accions en diferents àmbits i aquests no contemplen la transversalitat i el treball conjunt. Fet que a més a més suposa un solapament de tasques entre diferents tècnics/ques i un aprofitament escàs dels recursos, serveis i iniciatives ja en marxa. Podríem dir que en aquestes circumstàncies el conjunt de recursos i serveis esdevenen poc eficients o, si més no, podrien esdevenir molt més eficients si el plantejament fos en el marc d'un PDC.

És per aquest motiu que es valora positivament el disseny i implementació d'un PDC que actui de paraigües local sota el qual s'inclouin tots els agents i el conjunt de projectes i activitats desenvolupades al municipi. Al mateix temps que es garanteixi una forma de treball fonamentada en la comunitat i en la implicació i mobilització de tots els agents per tal de definir conjuntament les línies d'acció del municipi. Aquesta segona part és també important en tant que promou la organització i participació activa de la ciutadania, un PDC és també la oportunitat perquè la ciutadania imagini i posi en pràctica noves formes de relació,

organització, treball, de prendre part i de decidir al voltant del seu entorn immediat: la comunitat.

Fent especial èmfasi en l'àmbit de la participació ciutadana -com a principi bàsic d'un PDC- actualment Banyoles compta amb un total de 112 entitats inscrites al Registre Municipal d'Entitats. Val a dir, que malgrat ser un nombre elevat en relació a la població total del municipi (19.159 habitants), aquesta és una participació poc vinculada a la idea d'organització i mobilització esmentada anteriorment. Segurament fruit del nivell socioeconòmic de la majoria de la població, la participació esdevé un àmbit puntual dels i les ciutadanes, sense tenir un paper massa rellevant i prescindint d'aquests factors més vinculats al canvi i la transformació. Podem dir que tot i el nombre d'entitats existents no hi ha una cultura i tradició de participació fortament arrelada.

En un nivell intermig entre la participació de base de les entitats i les instàncies polítiques i institucionals, Banyoles compta amb els anomenats Consells de Barri. Els Consells de Barri són els òrgans de participació per excel·lència d'un àmbit territorial concret, els barris. Tal i com defineix l'article 20 del Reglament de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Banyoles. Els Consells de Barri aborden diferents objectius i esdevenen essencials per aproximar la gestió municipal al ciutadà. Les funcions bàsiques d'aquests òrgans van encaminades a permetre la màxima participació dels veïns/es, col·lectius i entitats dins l'activitat pública i en especial dins el seu barri; facilitar la més àmplia informació i publicitat sobre les seves activitats i acords; garantir l'efectivitat dels drets i deures dels veïns/es; i fomentar l'associacionisme.

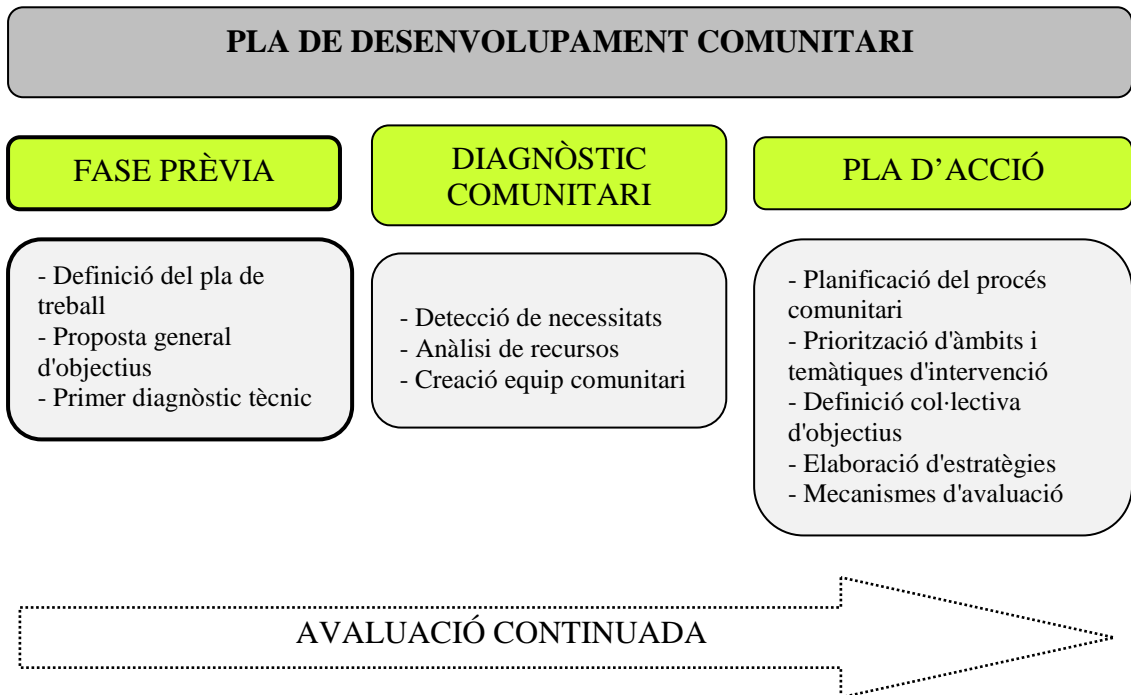
D'altra banda, les competències que ha de desenvolupar el Consell de Barri dins el seu àmbit d'actuació són: facilitar a l'Ajuntament de Banyoles una diagnosi de les necessitats del barri amb indicació i selecció de prioritats; informar als òrgans de govern de l'Ajuntament de Banyoles del funcionament dels serveis municipals al barri; canalitzar cap a l'Ajuntament les aspiracions del veïnat així com actes públics, reunions de treball i totes aquelles activitats que es creguin necessàries; i informar als veïns/es de totes aquelles activitats que l'Ajuntament hagi de realitzar dins el seu àmbit geogràfic o que, essent d'interès general, afecti al barri. En

aquests moments, es troben en funcionament el Consell de Barri de Canaleta, de la Farga i de les Rodes.

Val a dir, que a la pràctica aquests Consells de Barri més que òrgans de participació esdevenen òrgans d'informació. L'Ajuntament comunica als veïns/es informacions que es consideren rellevants, però sense fomentar una participació activa en la presa de decisions. D'aquesta manera, observem com també en aquest nivell de participació i decisió la implicació real i el canvi per part de la ciutadania és més aviat escàs. Tot i això, cal remarcar que en aquest cas és més per manca de la voluntat del consistori municipal que no pas perquè la ciutadania no pugui trobar un espai en el qual es fomenti la seva participació. Cal remarcar també, que entre una actitud purament de queixa i un a actitud de participació des del canvi i la implicació i ha una gran diferència. Val la pena fer aquest apunt perquè sovint, quan es desvalora un espai de participació, el que acaba passant és que es converteix en un simple espai de queixa en el qual no es duu a terme una funció pedagògica que aposti per la participació i la transformació real.

6/ FASES DEL PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI:

Partint dels elements i principis bàsics descrits a l'apartat quatre, a continuació es presenta un esquema general de les fases a desenvolupar al llarg de la proposta de PDC centrada en el municipi de Banyoles.

Si ens fixem en l'esquema anterior observem com el procés es divideix en tres grans moments: una fase prèvia, l'etapa del diagnòstic comunitari i el pla d'acció.

Primerament resulta del tot necessari explicitar que tot i fer esment a les diferents etapes del procés, la proposta concreta que es durà a terme en el punt número nou es centra en la fase prèvia, ja que tal i com s'ha justificat anteriorment no tindria sentit desenvolupar tot el pla sense contemplar el seu caràcter comunitari.

Un cop fet aquest apunt, cal descriure acuradament cada una de les etapes i dels elements que la conformen.

En primer lloc, tenim la fase inicial que contempla la definició del pla de treball, una proposta general d'objectius i un primer diagnòstic. En aquesta primera definició es comencen a dibuixar les primeres línies de treball de caràcter tècnic, per tal de tenir una primera referència de l'acció i del seu desenvolupament. Pel

que fa al primer diagnòstic tècnic, aquest analitza dades de caràcter objectiu relacionades amb la població i l'economia; es tracta de descriure la realitat.

La segona fase es compon, essencialment, de la elaboració del diagnòstic comunitari. Els diferents agents implicats en el procés han de dur a terme un anàlisi de les necessitats del territori i dels recursos existents que permeti:

- Conèixer quina és la realitat del municipi incorporant les percepcions dels propis protagonistes (adults, joves, dones, entitats, associacions, etc.).
- Identificar i mapejar els agents socials que intervenen en el territori (què fan, qui són, amb qui es relacionen).
- Identificar demandes i necessitats.

En aquest moment inicial del treball conjunt es comencen a teixir les primeres col·laboracions i la participació activa de cada un dels membres implicats.

En aquesta mateixa fase, es duu a terme la creació de l'equip comunitari, que liderarà el procés i serà l'encarregat d'aglutinar les aportacions dels diferents agents implicats. L'equip comunitari actua com a equip motor del procés, però sense impedir la creació -si és necessari- de taules de treball o comissions paral·leles entorn a temàtiques, àmbits o col·lectius concrets. L'equip està format per professionals i gent de la comunitat.

Finalment, identifiquem la última fase del procés que és la que fa referència al pla d'acció. Aquesta és una fase àmplia, que s'inicia un cop s'ha dut a terme la construcció compartida del coneixement de la realitat a partir de l'anàlisi de discursos i percepcions recollides en la fase de diagnòstic.

El primer que cal és planificar el procés comunitari a seguir per tal de que tots els agents implicats tinguin clara la seva evolució. A continuació és necessari prioritzar els àmbits i temàtiques que centren la intervenció per tal de poder dur a terme la definició col·lectiva dels objectius a assolir. Un cop plantejats els punts anteriors és necessari elaborar les estratègies a seguir, amb l'objectiu de definir els projectes i activitats a desenvolupar. Per últim, aquesta fase compta amb la elaboració dels mecanismes d'avaluació, que en tot moment aniran avaluant el procés i que també han de comptar amb la participació dels agents implicats. Val a dir, que la avaluació és de caràcter continuat i participativa, i que constantment s'aniran adaptant i millorant aquelles elements que es considerin oportuns.

Finalment, considero necessari comentar que malgrat que es descriu aquest esquema general amb les diferents fases a desenvolupar, els PDC són plans que s'elaboren conjuntament i a partir d'un procés col·lectiu. És per aquest motiu que les fases no es segueixen acuradament unes a les altres de manera lineal, sinó que en algun moment poden cavalcar-se. Es tracta d'un procés que va avançant i formant un camí, de manera que tot i partir d'una estructura amb unes fases concretes cal oferir certa flexibilitat per tal que al llarg del procés es pugui anar construint un pla en el que totes les persones implicades es sentin còmodes per participar i aportar els seus coneixements i idees.

7/ METODOLOGIA A DESENVOLUPAR:

La metodologia general a desenvolupar al llarg del PDC és essencialment de caràcter comunitari i participativa, sense perdre de vista la idea de procés. Un procés obert i dinàmic, que tot i estar plantejat des d'una metodologia en concret compta amb un cert marge de flexibilitat per tal de ser adaptat a la realitat a intervenir. Així doncs, és important tenir en compte que la metodologia s'anirà adequant a cada moment i a les necessitats del procés per tal de garantir, per damunt de tot, el caràcter comunitari i participatiu que dóna sentit al pla proposat. Partint doncs d'aquestes idees generals, la metodologia emprada al llarg de la present proposta de PDC s'emmarca en la Investigació Acció Participativa (IAP) i en una metodologia participativa en general. La idea és que en cada moment es puguin dur a terme aquelles tècniques que més responguin als objectius marcats i a les característiques generals del procés. És en aquest sentit que la IAP respon a les característiques d'una proposta de PDC, ja que es tracta d'un mètode d'estudi i acció que busca obtenir resultats fiables i útils per tal de millorar situacions col·lectives i basa la investigació a desenvolupar en la participació dels propis col·lectius a investigar. D'aquesta manera, els participants deixen de ser l'objecte d'estudi per ser subjectes protagonistes de la investigació, controlant i interactuant al llarg del procés investigador i necessitant una implicació i convivència de l'investigador extern en la comunitat a estudiar.

El procés comunitari que es planteja no pot existir sense els diversos protagonistes que en formen part -principalment sense la població- si no participen activa i directament en el seu desenvolupament. Cal tenir molt en compte i, forma part de la metodologia establerta, el fet que el procés comunitari no ha de consistir en oferir activitats, projectes, programes, etc. a la població per a que els consumeixin; sinó que la clau rau en oferir ocasions, espais i moments de participació real i activa en la presa de decisions, de mesures organitzatives i de programes que entre els participants es considerin importants, útils i necessaris.

Partint d'aquesta concepció metodològica, esdevé essencial a la fase del diagnòstic comunitari la creació de l'equip comunitari. Un equip que ha d'impulsar la metodologia a desenvolupar en tant que la seva funció fonamental és ajudar a la

població a organitzar-se, utilitzant els recursos existents i buscant-ne de nous. L'equip comunitari ha de facilitar que la participació sigui real en tot moment i que s'assoleixin, en la mesura del possible, els resultats desitjats. L'equip té, per tant, una funció eminentment educativa i pedagògica, no perquè ensenyi a la gent sinó perquè organitza el procés i les actuacions per tal que els agents implicats i protagonistes vagin aprenent a participar, prendre part i decidir.

En aquesta etapa inicial del PDC es posaran en pràctica també diferents instruments com les entrevistes a persones clau de la comunitat, ja sigui a ciutadans a títol individual o membres d'entitats i associacions, i l'observació per tal de recollir la informació necessària per a la realització del diagnòstic. Cal afegir també, que la tècnica que es desenvoluparà per tal de recollir part de la informació necessària entorn als diferents protagonistes de la comunitat i les seves relacions és el sociograma o mapa social.

En un primer moment el sociograma serà realitzat pels professionals tècnics del pla en la fase prèvia del procés però, a continuació, prendrà una vessant participativa en tant que haurà de ser revisat pels diferents agents implicats. Aquesta tècnica del sociograma participat s'utilitzarà amb la finalitat de contrastar el sociograma tècnic inicial, essent els mateixos participants implicats els que identifiquin els agents presents a la comunitat i les seves relacions. El sociograma permetrà als agents analitzar el present i també posar-se en posició de futur de com es pot treballar per canviar les relacions i circumstàncies actuals i millorar-les. A més, aquesta eina servirà al llarg del procés per poder veure si s'han anat modificant les relacions o no.

Val a dir que es tracta d'una tècnica que té diverses utilitats. En primer lloc, a nivell descriptiu ens permet dur a terme una radiografia de la comunitat, identificant les relacions socials que estan presents en un moment determinat. A la vegada que permet identificar també quins són els diferents recursos, entorns i col·lectius socials presents en una comunitat i les relacions entre ells: xarxes de col·laboració entre recursos, col·lectius més vinculats a determinats entorns, solapaments, descoordinacions, aïllaments i situacions d'exclusió, conflictes i aliances.

En segon lloc ens proporciona una utilitat reflexiva, provocant una actitud d'autoreflexió sobre la situació observada. Permet obrir un procés de reflexió entorn a la organització local amb els mateixos actors implicats, ajudant a que cadascú es visualitzi en relació amb els altres i promovent una mirada global vers la comunitat local. El valor afegit recau, a més a més, en el fet que es tracta d'una mirada consensuada prèviament entre els diferents actors implicats.

Per últim, ens aporta una utilitat estratègica per tal de passar del present al futur. Permet definir estratègies relacionals, estratègies d'intervenció amb vistes a transformar la situació, com ens relacionem actualment i com ens podríem relacionar per tal d'abordar les línies de treball desitjades.

Finalment, en relació a la organització i treball dels diferents agents implicats en el procés al llarg de l'etapa de definició del pla d'acció, dir que aquest pot prendre diverses formes. El treball en grups i/o per comissions respon a l'objectiu d'anar desgranant els diferents àmbits d'actuació del pla i les seves propostes. Per aquest motiu, al llarg del procés s'hauran de realitzar diverses sessions de debat i informació i tallers on traspasar la feina feta al conjunt dels participants per tal d'anar teixint un procés col·lectiu i comunitari en el qual tothom es senti representat i que en forma part.

Les tècniques a emprar al llarg d'aquesta fase del treball poden ser diverses en funció de la finalitat i dels objectius que es desitgin assolir, a la vegada que han de respondre també a les característiques del grup i han de tenir certa flexibilitat. Com que aquestes s'aniran definint a mesura que s'avança en la implementació del pla, a l'apartat d'annexes es facilita un recull de diverses tècniques a desenvolupar sota el nom de "Caixa d'eines".

8/ FASE PRÈVIA: BANYOLES MARC D'ACTUACIÓ:

8.1/ DEFINICIÓ DEL PLA DE TREBALL:

Tal i com ja s'ha comentat en punts anterior, al llarg de la fase prèvia del PDC cal traçar les primeres línies d'acció a nivell tècnic.

D'aquesta manera, en els apartats següents es recull en primer lloc una proposta general d'objectius d'un PDC, que més endavant en la fase de definició del pla d'acció cal definir col·lectivament amb el conjunt de la comunitat en funció dels àmbits d'intervenció escollits. En segon lloc es desenvolupa un primer diagnòstic tècnic que contempla l'anàlisi de dades estadístiques, un primer sociograma de la comunitat i un recull dels plans, programes i projectes que actualment s'estan desenvolupant al municipi classificats en funció de l'àmbit d'actuació.

A l'hora de definir el pla de treball, cal establir també una primera temporalització de les fases a desenvolupar per tal de poder establir un primer calendari general del procés.

8.2/ PROPOSTA GENERAL D'OBJECTIUS:

OBJECTIUS GENERALS:

- Garantir la millora social del municipi per mitjà de la cohesió i inclusió social.
- Potenciar l'autoestima de les persones pel seu barri, ciutat, comunitat...
- Afavorir la integració de tots els col·lectius socials, especialment el col·lectiu provinent de la immigració.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

- Impulsar una societat més solidària, més cohesionada socialment, més vertebrada i amb més identitat de barri, territori, ciutat...
- Millorar la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes, fomentar la participació social, la corresponsabilitat i el compromís de totes les persones i entitats en aquest procés de canvi i millora.
- Fomentar el teixit associatiu, la participació veïnal al potenciar la cogestió dels programes i projectes d'intervenció.

- Integrar els esforços i les actuacions de les diferents administracions que conflueixen en un mateix territori, en el marc de les seves competències.
- Afavorir la integració dels diferents col·lectius, especialment el d'immigrants a través de la formació i l'assessorament i l'intercanvi cultural.

8.3/ PRIMER DIAGNÒSTIC:

Per tal de realitzar un primer diagnòstic tècnic cal analitzar una sèrie de dades diverses que ens permetin aproximar-nos a la realitat estudiada.

D'aquesta manera, en primer lloc es durà a terme un anàlisi de caràcter quantitatiu corresponents a l'estructura social del municipi. Entenem com a estructura social el conjunt de característiques culturals i socials que defineixen a cada societat en un període de temps concret, ja que les poblacions al llarg de la història van evolucionant.

En segon lloc, resulta necessari dur a terme un anàlisi més qualitatiu per mitjà de la tècnica de sociograma que ens permeti identificar de manera general els diferents agents de la comunitat, la seva influència i poder i les relacions que s'estableixen entre ells.

Per últim, es durà a terme un recull per àmbits dels diferents plans, programes i projectes que actualment es desenvolupen al municipi. L'objectiu és recollir les intervencions actuals per tal de saber amb què compta el territori i si és necessari o no dur a terme noves accions.

8.3.1/ DADES ESTADÍSTIQUES:

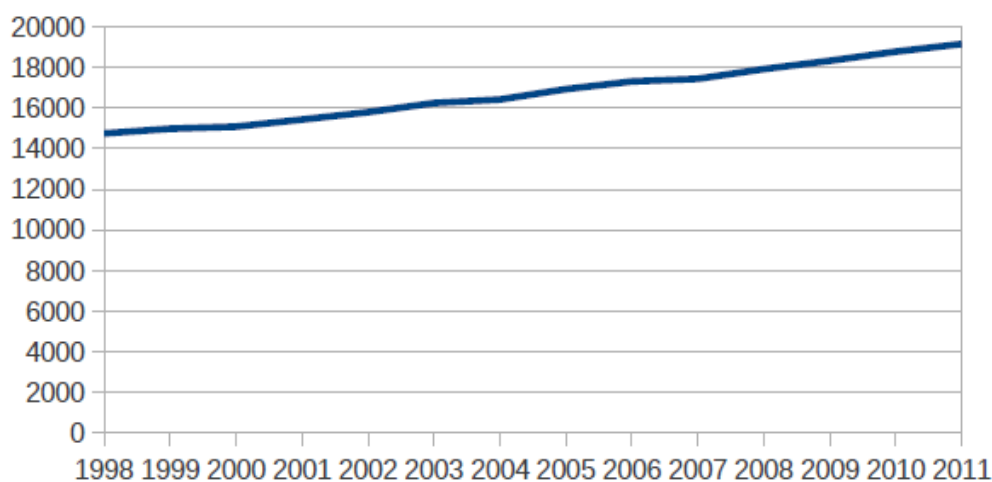
Banyoles està situada a l'extrem nord oriental de Catalunya i és la capital de la comarca del Pla de l'Estany. Es localitza a mig camí entre la Costa Brava i els Pirineus, situada a 120 quilòmetres de Barcelona i a 49 quilòmetres de la frontera amb França.

La ciutat de Banyoles està ubicada a la riba oriental de l'Estany que porta el mateix nom, sobre la cota de 175 metres sobre el nivell del mar. Està situada al límit més oriental del Sistema Transversal Català, al mig d'una depressió natural que té el seu origen en la conca lacustre. Banyoles queda flanquejada al nord pels

blocs abruptes de la Mare de Déu del Mont i a ponent per la serra de Rocacorba. La ciutat està envoltada de serralades, excepte pel sud que s'obre la plana de Cornellà del Terri en direcció a Girona ciutat.

El terme municipal de Banyoles és petit, amb una superfície de 10,89 quilòmetres quadrats i una població amb xifres del 2011 de 19.152 habitants. Si ens fixem en el gràfic 1, observem com des de 1998 fins a l'actualitat l'evolució de la població del municipi és ascendent. Un augment de la població que es dona també a Catalunya en general, però que es reflecteix clarament al municipi de Banyoles en particular. Un dels motius que expliquen aquest augment i que observarem amb més detall més endavant, correspon a l'arribada d'un nombrós volum de població immigrada (tant interior com exterior), atrets per la bona situació geogràfic i econòmica del municipi.

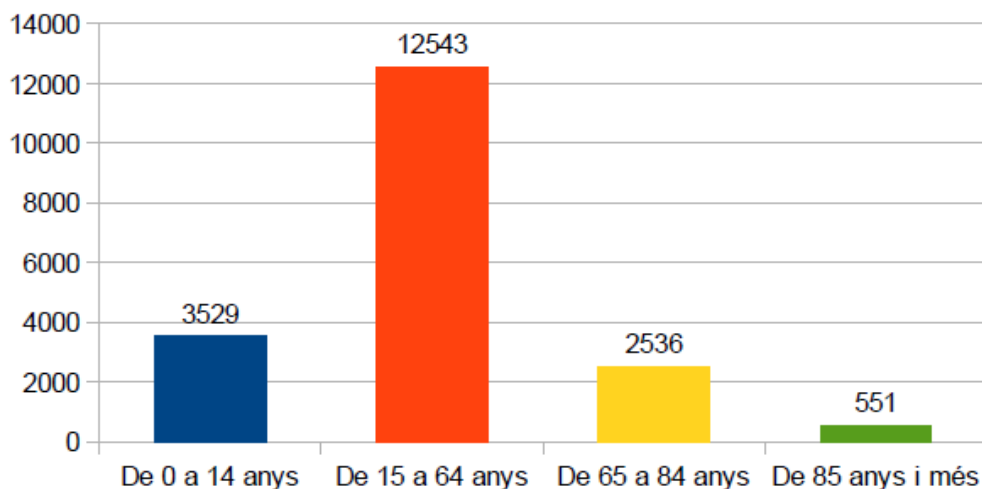
Gràfic 1: Evolució de la població a Banyoles (1998-2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si seguim analitzant les característiques de la població del municipi, en el gràfic 2 podem observar els grups d'edat. El grup més nombrós de població, amb un total de 12.543 persones, correspon a la franja d'edat d'entre 15 i 64 anys; seguit a força distància pel grup de 0 a 14 anys (3.529 persones); el de 65 a 84 anys (2.536 persones) i el de més de 85 anys (551 persones).

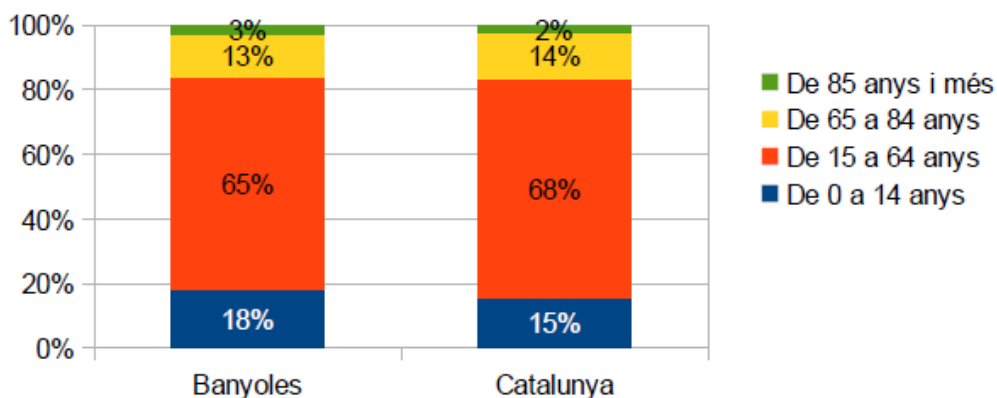
Gràfic 2: Població de Banyoles per grups d'edat (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

El gràfic 3, ens ofereix una comparativa de la població per grups d'edat entre Banyoles i el conjunt de Catalunya. Podem dir que la distribució de la població al municipi de Banyoles va bastant en la línia de la població de Catalunya i de la majoria de països d'occident, on la piràmide d'edats compta amb una base extremadament petita. De fet, la piràmide està gairebé invertida amb un primer grup d'edat reduït fruit del descens de la natalitat, un segon grup d'edat més ampli (en part gràcies a l'arribada d'immigració) i, per últim, un grup de nou reduït.

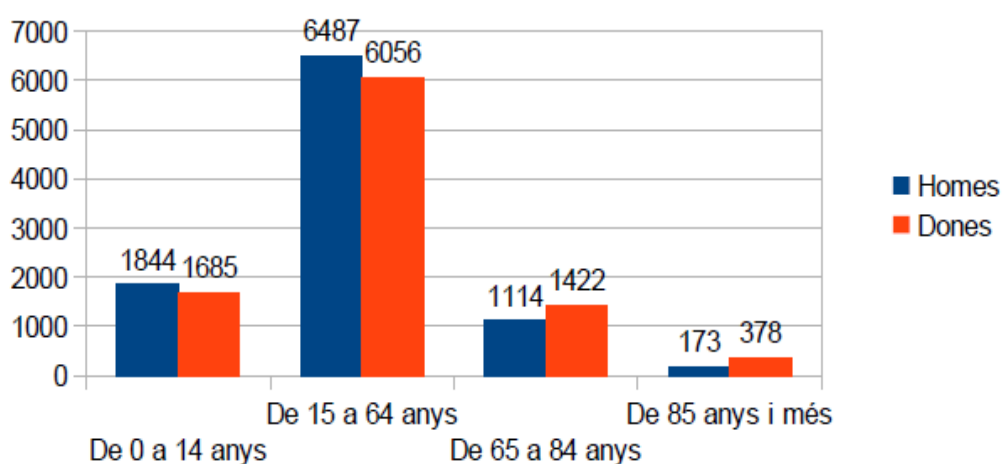
**Gràfic 3: Població per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Observant el gràfic 4, veiem la diferència entre homes i dones de Banyoles per grups d'edat. Si ens fixem en els dos primers grups d'edat (de 0 a 14 i de 15 a 64 anys), veiem com el número d'homes és una mica superior al de dones. La tendència s'inverteix en els grups d'edat següents, sent bastant més significativa en el grup de 85 anys i més. Fet que respon a que les dones solen tenir una esperança de vida superior a la dels homes en termes generals.

Gràfic 4: Població de Banyoles per grups d'edat segons sexe (2011)

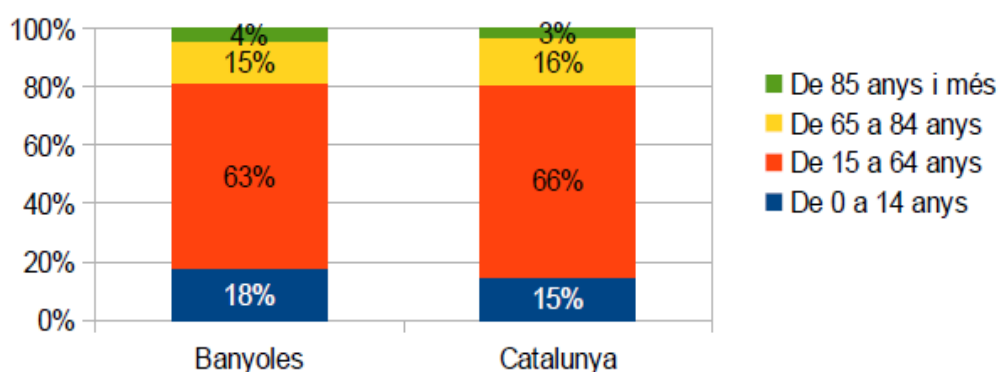
FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si ens fixem en els gràfics 5 i 6, observem com el percentatge per grups d'edat entre dones i homes relatiu a Banyoles i al conjunt de Catalunya és força similar.

Pel que fa a les dones concretament, podem dir que el percentatge corresponent al grup d'edat de zero a catorze anys de Banyoles és tres punts superior al de Catalunya, disminuint també en tres punts en el següent grup d'edat i mantenint-se gairebé igual en els dos últims grups.

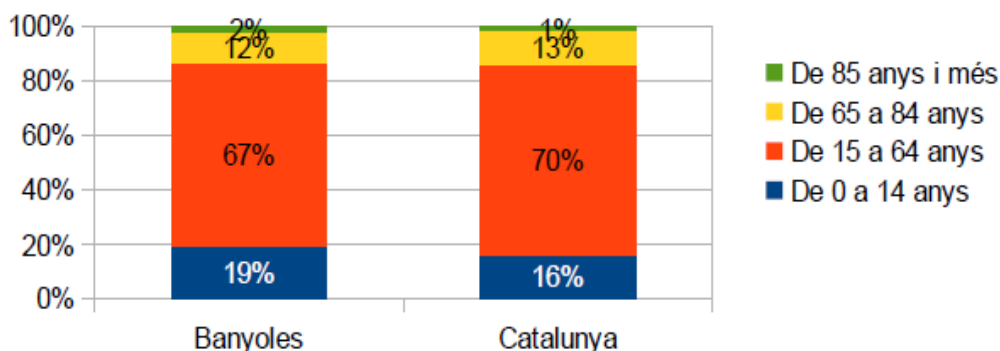
En relació als homes, podem dir que la tendència es reproduïx igual que en la població femenina, presentant una petita diferència entre els dos primers grups d'edat i sent gairebé idèntica en els dos següents.

**Gràfic 5: Percentatge de dones per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

**Gràfic 6: Percentatge d'homes per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

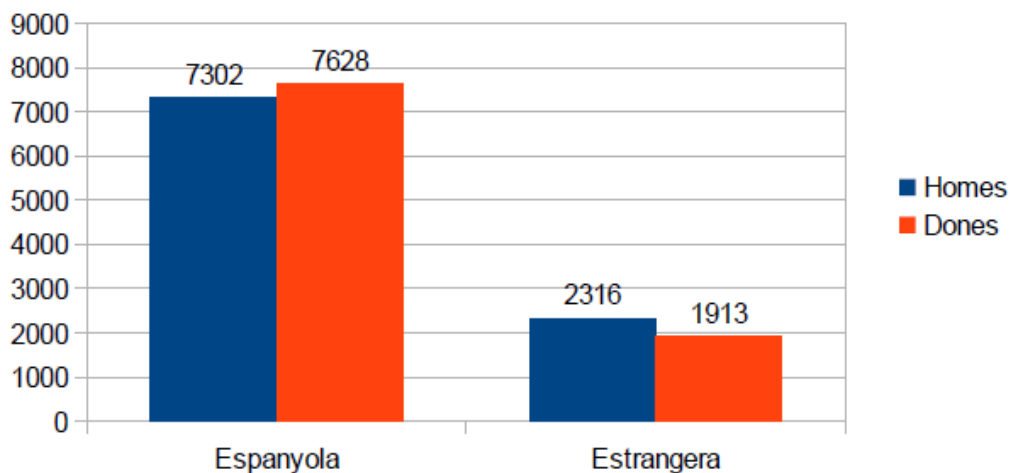
FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

A partir del gràfic 7 i fins l'11, podem observar quines són les característiques de la població de Banyoles pel que fa a la seva nacionalitat i procedència.

Si ens fixem concretament en el gràfic 7, que fa referència a la població de Banyoles per nacionalitat i sexe, observem com el número de població de nacionalitat espanyoles és un xic més elevat entre les dones; mentre que pel que fa a les persones de nacionalitat estrangera és més elevat el nombre d'homes. Tot i que no es tracta d'una diferència molt acusada, si que podem dir que les dades reflecteixen el fet que la immigració estrangera sol ser majoritàriament en els seus inicis masculina. A més, podem afegir que tenint en compte el context actual

aquestes dades reflecteixen el fet que en algunes famílies es donen retorns de nou al país d'origen; uns retorns que solen protagonitzar primer les dones i els menors.

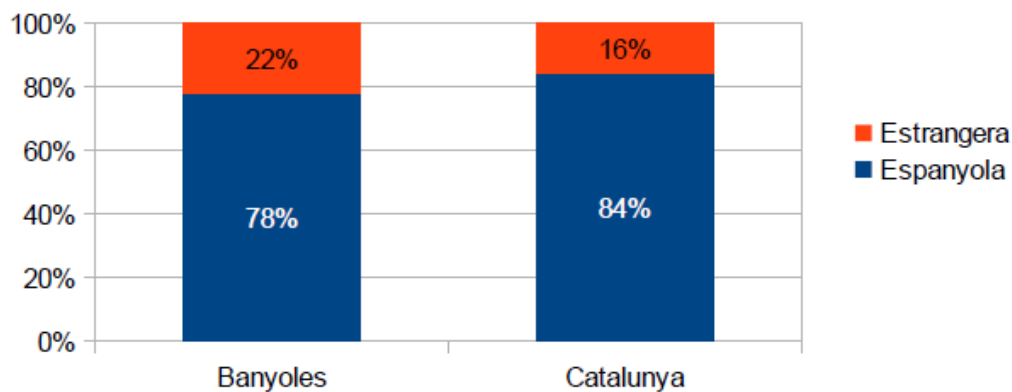
Gràfic 7: Població de Banyoles per nacionalitat i sexe (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Pel que fa al gràfic 8, podem dir que a la comparativa entre Banyoles i Catalunya en funció de la nacionalitat cal destacar el fet que al municipi de Banyoles el percentatge de població estrangera és sis punts percentuals superior al de la mitjana de Catalunya. Concretament, el percentatge de població estrangera de Banyoles sobre el total és d'un 22%.

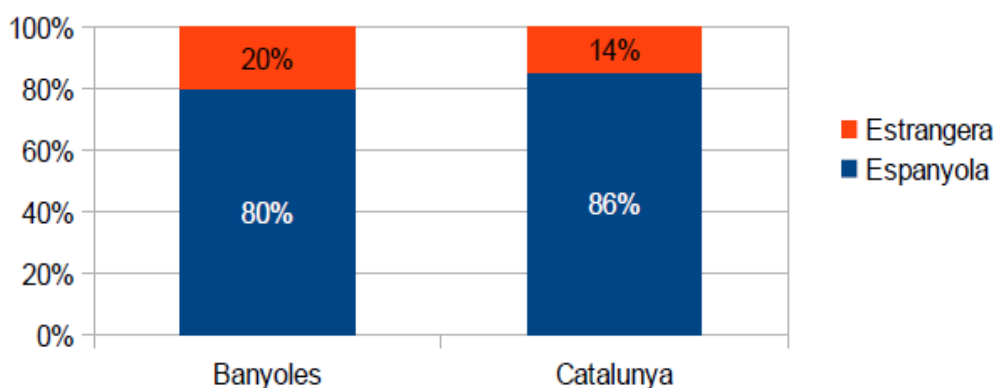
**Gràfic 8: Percentatge població per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

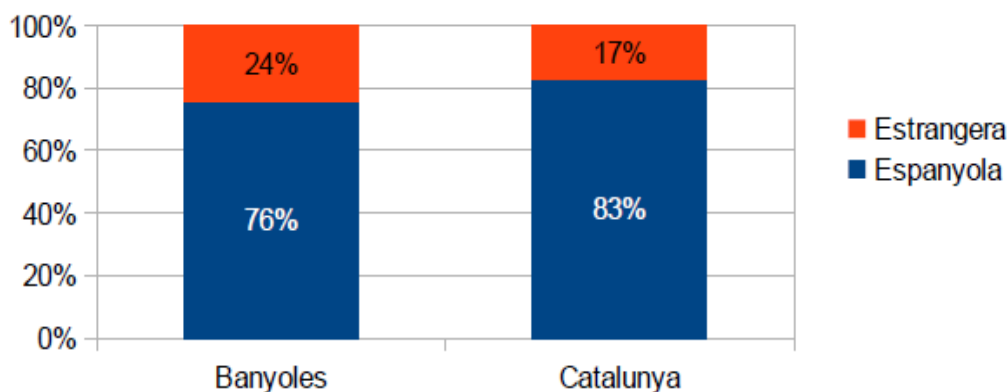
En els següents gràfics 9 i 10, relatius al percentatge de dones i homes per nacionalitat entre Banyoles i Catalunya, podem dir que en el cas de Banyoles s'observa clarament com la població estrangera supera la mitjana de Catalunya. Pel que fa a les dones la població estrangera és d'un 20% a Banyoles i d'un 14% a Catalunya. Mentre que en relació als homes, observem com també es dona aquesta diferència amb un 24% de població estrangera a Banyoles i un 17% a Catalunya.

Gràfic 9: Percentatge de dones per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Gràfic 10: Percentatge d'homes per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya

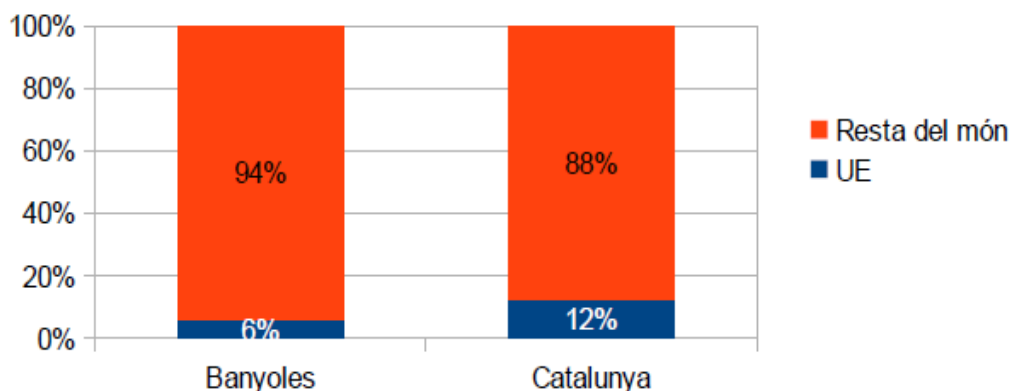

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Finalment, pel que fa a la immigració exterior per lloc de procedència, observem com en el gràfic 11 es dóna una diferència considerable entre Banyoles i Catalunya.

Mentre que a Catalunya la mitjana de població estrangera de la Unió Europea correspon a un 12% i la de la resta del món a un 88%, a Banyoles el primer percentatge baixa fins a un 6% i el corresponent a la població de la resta del món augmenta fins a un 94%. Sent clarament considerable per sobre de la mitjana una població immigrant provinent de la resta del món i no de la Unió Europea.

**Gràfic 11: Immigració exterior per lloc de procedència (2010).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

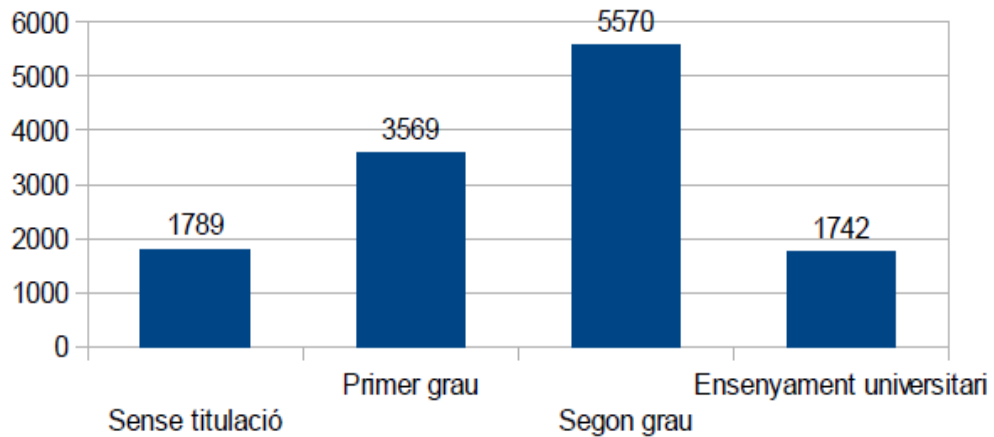

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Fent referència al nivell d'instrucció de la població de deu anys i més, en els gràfics 12 i 13 podem observar les xifres corresponents a Banyoles i una comparativa amb la mitjana de Catalunya.

Pel que fa a Banyoles, observem com el gruix de la població de deu anys i més té una titulació de segon grau (5.570 persones), seguida per la de primer grau (3.569 persones), l'ensenyament universitari (1.742 persones) i finalment una xifra gairebé equivalent a la anterior corresponent al gruix de la població sense titulació.

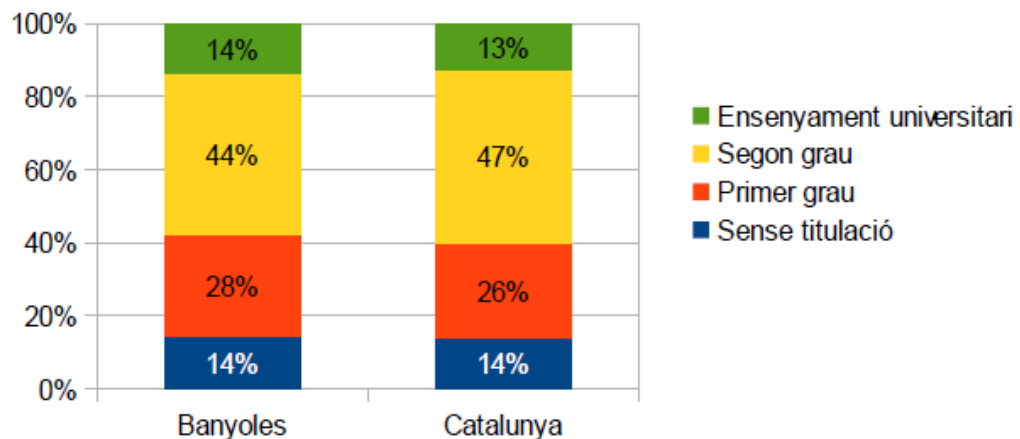
Gràfic 12: Població de Banyoles de 10 anys i més per nivell d'instrucció (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si fem una comparativa amb la mitjana catalana, en el gràfic 13 observem com els percentatges són gairebé iguals. En el cas de la població sense titulació són ambdues xifres d'un 14%, pel que fa a titulacions de primer grau Banyoles està dos punts per sobre de la mitjana de Catalunya amb un 28%, en el cas de les titulacions de segon grau cau tres punts respecte a Catalunya i es situa en un 44% i referent a les titulacions universitàries està a un punt per sota de la mitja catalana amb un 14%.

Gràfic 13: Percentatge població de 10 anys i més per nivell d'instrucció (2011). Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

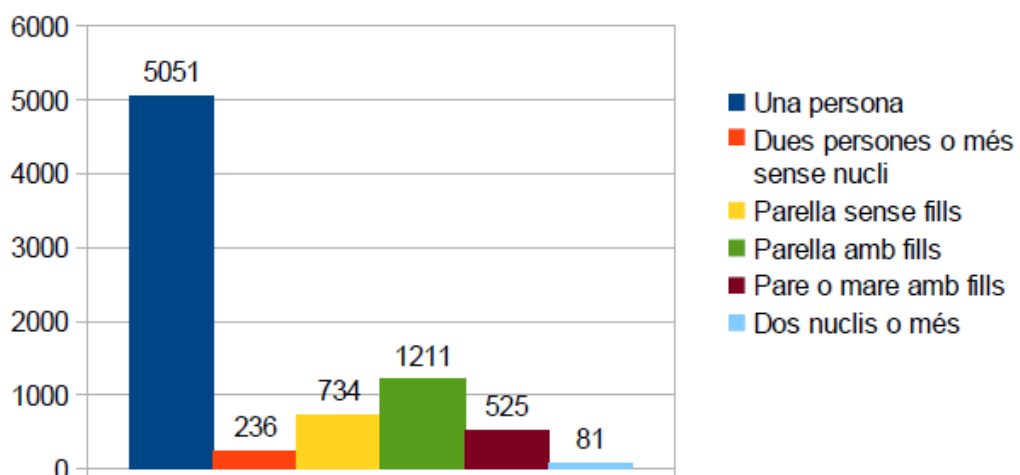
Pel que fa a l'àmbit de les llars per tipus de nucli, en els gràfics 14 i 15 observem les dades de Banyoles i la comparativa amb Catalunya respectivament.

Primer de tot dir que les dades obtingudes a través de l'Idescat són de l'any 2001, per aquest motiu les prendrem com a referència orientativa però sense dotar-les d'una validesa al cent per cent en el context actual.

En relació a Banyoles observem com el tipus de llar que predomina amb una diferència considerable és la d'una persona sola. Molt probablement si tinguéssim les dades actuals aquesta xifra seria força més inferior, ja que la crisi econòmica i la pèrdua de feina suposa que la població tendeixi a rejuntar-se amb familiars i/o amics. Fins i tot en alguns casos parelles que s'han divorciat es veuen obligades a seguir convivint sota el mateix sostre per impossibilitat de fer front a un habitatge propi.

En segon lloc observem les llars composades per parella i fills, seguides de les de parella sense fills, les de pare o mare amb fills amb una xifra considerable de 525, les de dues persones o més sense nucli i les de dos nuclis o més. Aquests dos últims tipus de nucli segurament amb dades actuals es veurien incrementats degut al context de crisi actual.

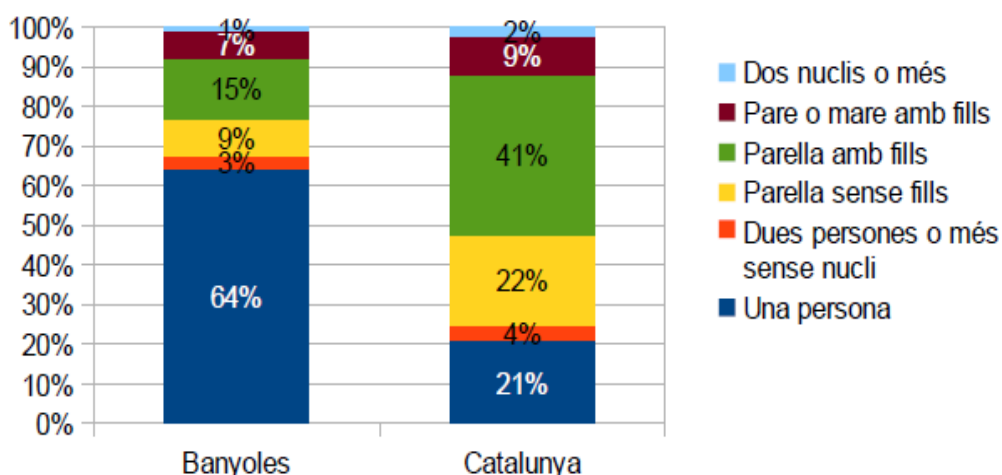
Gràfic 14: Llars de Banyoles per tipus de nucli (2001)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Pel que fa a la comparativa amb la mitjana de Catalunya observem que es donen forces diferències. En primer lloc les llars d'una persona sola en el cas de Banyoles suposen un percentatge molt més elevat al de la mitja catalana, un 64% respecte a un 21%. En el cas de les llars formades per dues persones o més sense nucli els percentatges són força similars amb un 3% i un 4% respectivament. Les corresponents a parella sense fills són d'un 9% a Banyoles i un 22% a Catalunya i, en el cas de les parelles amb fills la diferència també és força acusada amb un 15% a Banyoles i un 41% a Catalunya. Finalment, el percentatge corresponent a pare o mare amb fills o dos nuclis o més és força similar entre ambdues realitats.

Gràfic 15: Llars per tipus de nucli (2001).
Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Per últim, els gràfics 16 i 17 ens mostren les dades relatives a les mitjanes anuals d'atur registrat a Banyoles per sexes i per sectors econòmics.

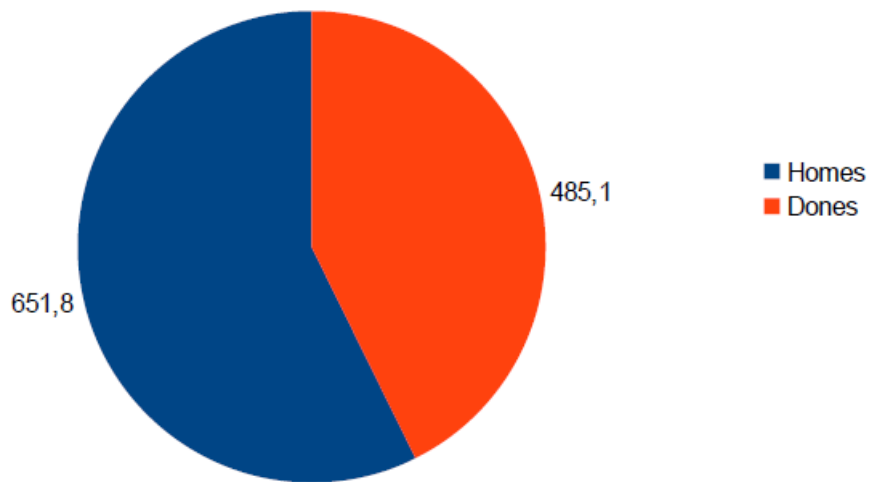
Pel que fa a les xifres en funció del sexe observem com el número d'homes és una mica superior al de les dones, fet que s'explica perquè encara avui en dia hi ha un nombre superior de dones que treballa en l'economia submergida o no treballa respecte als homes.

Si ens fixem en els sectors econòmics, veiem com el sector que ocupa un major número de població al municipi és el sector serveis amb la meitat de la població,

seguït de la indústria, la construcció i ja a força distància l'agricultura i la població sense ocupació anterior.

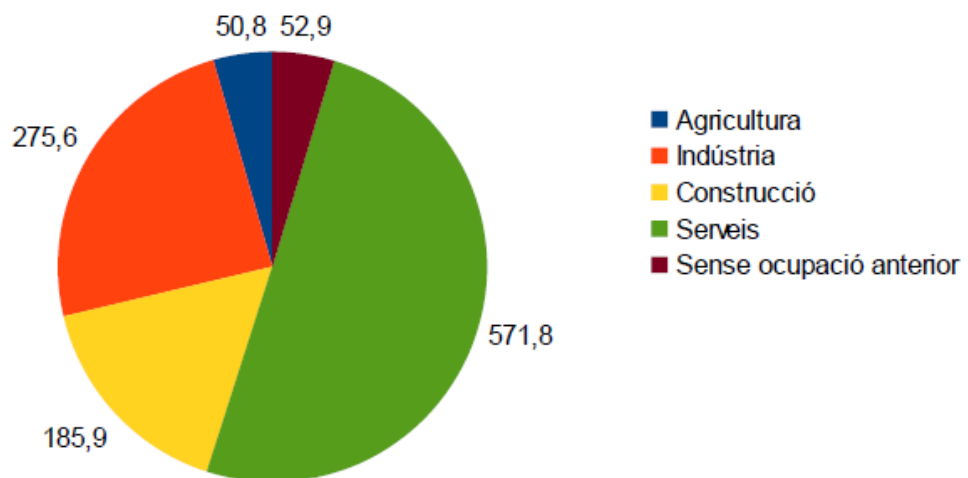
Val a dir que molt probablement aquestes dades relatives als sectors econòmics han canviat recentment, ja que de ben segur anteriorment el sector de la construcció estava en segon lloc fruit de la bombolla immobiliària. Moltes de les persones que actualment estan a l'atur provenen justament del sector de la construcció.

Gràfic 16: Atur registrat a Banyoles per sexes (2011).
Mitjanes anuals

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Gràfic 17: Atur registrat per sectors (2011).
Mitjanes anuals

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

8.3.3/ PLANS, PROGRAMES I PROJECTES QUE ES DUEN A TERME:

ÀMBITS	PLANS, PROGRAMES I PROJECTES
HABITATGE	- Pla Local d'Habitatge (2012 - 2017)
SALUT	- Grup de Promoció de la Salut Jove
MERCAT LABORAL	- Dispositiu d'Inserció Econòmica de Joves - Dispositiu d'Inserció Econòmica de Dones - Casa d'Oficis - Plans d'Ocupació
EDUCACIÓ	- Pla Educatiu d'Entorn: Taller d'Estudi Assistit, Servei d'Intervenció Educativa, Unitat d'Escolarització Compartida, Pla Català de l'Esport, Apropa't a la Biblioteca, l'Esport més a prop, Casal Lingüístic, Tallers de Famílies, Projecte Rossinyol, Projecte d'Intervenció Socioeducativa Canaleta i Can Puig, Patis Oberts, Pla d'Escolarització Extensiva, Activitats Extraescolars i Aula d'Estudi - Projecte Banyoles Ciutat Educadora
SOCIAL	- Pla Local d'Inclusió Social (2009 - 2012) - Pla de Millora del Barri de la Farga

Als anteriors plans, programes i projectes cal afegir-ne dos d'abast comarcal i centrats en col·lectius de població específics.

- Pla d'Infància i Adolescència del Pla de l'Estany 2012 – 2015.
- Pla de Joventut.

9/ CONCLUSIONS:

Les conclusions que s'exposen a continuació s'estructuren en dos blocs diferenciats. En primer lloc es farà referència a les conclusions pròpies del treball i, en segon, es presenten les conclusions i perspectives de futur del tema estudiat.

Primer de tot, dir que tot i les dificultats inicials relatives a la manca d'existència d'un marc únic de referència pel que fa als PDC, al llarg del treball s'ha intentat dur a terme una aproximació a l'objecte d'estudi per mitjà d'experiències existents i de documentació teòrica relativa a l'àmbit. Per aquest motiu, al llarg de l'apartat número quatre del treball s'elabora una proposta d'elements i principis bàsics recollits a partir de la documentació esmentada amb l'objectiu d'elaborar un punt de partida bàsic.

Val a dir, que tot i aquesta dificultat inicial esmentada, un cop finalitzat el treball puc afirmar que aquesta manca d'un marc únic de referència en certa manera respon a la necessitat d'adequar la intervenció a desenvolupar a la realitat en concret. D'aquesta manera, esdevé del tot necessari no partir d'una estructura rígida i tancada, sinó tot el contrari, cal flexibilitat i dinamisme per tal d'anar-se adaptant a les característiques de la comunitat i a les seves necessitats.

Pel que fa a la proposta de treball elaborada, cal dir que des del meu posicionament tècnic coneixedor de la realitat estudiada, aquest enfocament comunitari m'ha brindat la possibilitat de situar-me des d'una nova mirada. Una mirada capaç de concebre la realitat i la intervenció com un tot, d'englobar tots els àmbits sota un mateix paraigües per tal de defugir de la fragmentació i abordar el conjunt de la realitat per conèixer-la i posteriorment transformar-la.

La mirada comunitària permet conèixer profundament què hi ha en el territori i reflexionar entorn al que seria desitjable. Es tracta d'un procés pausat que posa en relació al conjunt dels actors d'una comunitat per tal de treballar conjuntament vers a una millora col·lectiva fonamentada en la igualtat i la justícia social.

Personalment, considero que d'alguna manera és un procés i una metodologia que va en la direcció contrària a la de la dinàmica imperant, en contra de la fragmentació, del treball individual, del desconeixement i la descoordinació. Ben

al contrari, aquest es tracta d'un procés en el qual es fomenta el fer conjuntament i sota una mirada global; la finalitat i el procés esdevenen en si mateixes un aprenentatge conjunt per part de totes les parts implicades.

Per altra banda, és important també tenir en compte que es tracta d'un procés que requereix de la interdisciplinarietat, el treball en xarxa i la transversalitat, conceptes que en l'àmbit social sovint s'utilitzen però que no sempre responen a la realitat. En el cas de la intervenció comunitària en el marc d'un PDC, resulta totalment imprescindible que aquests conceptes a més d'aparèixer per escrit siguin reals en la pràctica quotidiana, ja que si no és així el procés perd tot el sentit.

La presència i treball conjunt de diferents professionals del camp social dedicats exclusivament al PDC o a d'altres projectes ja existents a la comunitat, esdevé del tot necessària per tal de teixir una bona entesa que fomenti una suma d'esforços cap a una mateixa direcció. Sense oblidar en cap moment, la necessitat d'implicar també al llarg del procés totes aquelles persones que formen part del conjunt de la comunitat i tenen poder de decisió. Sense cap mena de dubte el gran valor de la intervenció presentada recau en la participació i organització real dels protagonistes de la comunitat en les decisions i canvis que els afecten directament per fer front a aquells factors que fomenten l'exclusió i les diferències entre la població.

No podem oblidar però, que malauradament la voluntat política també juga un paper en la implementació d'un PDC. Cal tenir en compte que com més fonamentada en la base de la comunitat sigui la intervenció i més organitzada estigui la població, més fàcil i amb més bons resultats serà tirar endavant el projecte. Malgrat això, no podem oblidar que certes decisions i voluntats són, inevitablement, de caràcter polític.

Pel que fa a la dimensió i intervenció comunitària i a les seves perspectives de futur, cal dir que actualment al meu entendre resulta del tot necessari recuperar-la per tal de fer front a la situació actual i a la cada vegada més fragmentada realitat social.

Fent una mica de repàs dels antecedents, podem dir que a Catalunya a partir del 1997 el Departament de Benestar Social de la Generalitat comença a impulsar la

implementació dels PDC per mitjà del Pla General de Desenvolupament Social, Econòmic i Comunitari que dota de suport econòmic i tècnic a aquests processos d'organització comunitària.

Tot i aquest impuls, resulta del tot necessari plantejar-se realment quina és la finalitat última d'aquests processos i cap a on s'aposta en la seva implementació. Si tenim en compte que estem en una època de canvis, fet que fa augmentar la complexitat ja habitual del context social, aquest esdevé un repte al qual cal donar resposta des del propi marc social.

La necessitat d'una resposta que faci front a un model d'Estat del benestar assistencialista i a uns processos homogeneïtzadors i excloents passa per potenciar dinàmiques que justament actuïn en el sentit contrari i compensin aquestes tendències. Cal, doncs, invertir la tendència per mitjà de propostes en què la persona esdevingui activa i autònoma en el marc de contextos propis i propers. És en aquest sentit que els PDC podrien constituir-se en propostes vàlides i valuoses pel que suposen quant a desenvolupament humà en un context comunitari.

Tanmateix, cal tenir en compte que la intervenció comunitària i -conseqüentment els PDC- històricament han navegat entre dos models: aquell que planteja una intervenció puntual i tècnica, entenent-lo com una praxi paliativa, i aquell que para l'atenció en el procés entenent-lo com una praxi inherent a qualsevol procés sociocomunitari fonamentat en el canvi i la transformació.

Podem afirmar però, que en el context actual tot i coexistir els dos models l'aposta pel segon no és clara. Cal afegir a més, que aquest segon model sovint tendeix a enquistar-se en una intervenció comunitària superficial sense potenciar una transformació i organització real de la comunitat. Val la pena tenir en compte que la implementació de molts PDC arreu ha contribuït a la construcció de plataformes de coordinació d'entitats locals més o menys àmplies que han afavorit en certa mesura el treball comú, però sovint aquests espais tant sols han servit per ordenar el repartiment de les subvencions públiques entre les associacions. En alguns casos aquestes plataformes han aconseguit implicar a la majoria de serveis públics de benestar (serveis socials, escoles, centres de salut, serveis d'ocupació...) i a associacions actives (veïns/es, temps lliure, culturals...), en un pla de desenvolupament social del municipi. Però, malauradament, el que és menys

habitual és que en aquest tipus de processos es treballi a consciència perquè els habitants d'una comunitat s'organitzin entorn a la resolució dels seus problemes i necessitats; construint conjunts d'acció amb certa capacitat de transformació del territori i certs nivells de participació ciutadana no organitzats.

Així doncs, en el context actual en que la societat és cada vegada més fragmentada i amb més desigualtats socials, resulta més necessari que mai prendre com a punt de partida aquest últim model amb una clara incidència transformadora i una aposta per la redinamització de la participació ciutadana i social des de la dimensió local i comunitària.

D'aquesta manera, partint del model esmentat i de la necessària organització i empoderament de la ciutadania per prendre les regnes de les seves vides, la pregunta que se'm planteja és si realment des de l'administració es pot impulsar un PDC amb les connotacions esmentades o si sempre ens mourem en un model assistencial que el que prioritza és la reproducció de les desigualtats existents. Si és així, cal tenir clares quines són les limitacions existents i, o bé aprofitar les esquerdes del mateix sistema dominant o bé partir de la base per impulsar una experiència que sinó resulta absorbida per l'administració i buidada de sentit.

10/ EL PAPER DEL PEDAGOG I ANÀLISI CRÍTICA DELS CONTINGUTS TRANSMESOS DURANT LA LLICENCIATURA:

En el context actual, les característiques del qual ja s'han comentat anteriorment, el paper del/la pedagog/a esdevé necessari en tant que permet organitzar el fet educatiu des d'una vessant capaç de transformar les situacions de desigualtat i exclusió. Partint de la idea que l'educació és una eina de transformació, la pedagogia té l'oportunitat de plantejar noves maneres d'actuar en els diferents àmbits d'acció que la configuren.

Centrant-nos en l'àmbit de la present proposta d'intervenció, la dimensió comunitària, el paper del pedagog pren un relleu important en el procés de transformació interna de la ciutadania. Un procés que compren diferents fases i que el pedagog ha d'anar mostrant i guiant a la ciutadania amb la finalitat de que ella mateixa traci el camí a seguir. Partint de la premissa que el pedagog aporta els seus coneixements tècnics però que és la pròpia ciutadania qui ha d'emprendre el seu camí, el pedagog esdevé el professional que crea i propicia els contextos necessaris per a aquest empoderament de la ciutadania i transformació social; esdevenint subjectes actius conscients de la realitat que els envolta.

Partint d'aquest marc d'actuació general, diverses són les funcions que duu a terme el pedagog. En primer lloc cal fer referència a la diagnosi dels contextos socioeducatius, és a dir, a l'estudi de l'entorn i de la realitat concreta per tal d'identificar les necessitats i problemàtiques existents. En aquest punt el pedagog pot aportar una mirada integral i no fragmentada, que permeti abordar el conjunt de la realitat i de les seves necessitats per tal de dissenyar una intervenció capaç de donar-hi resposta.

En segon lloc cal fer referència a la funció de disseny, elaboració i avaluació de plans, programes i projectes d'intervenció socioeducativa en funció de la realitat i les necessitats detectades i amb la finalitat de promoure la transformació i empoderament dels participants. En aquest punt el paper del pedagog ha d'afavorir la creació de consciència, d'identitat col·lectiva i ha de promoure noves formes d'organització per tal de donar respostes a les pròpies necessitats.

Cal destacar també el paper ha desenvolupar a l'hora de coordinar equips i professionals i de supervisar les accions desenvolupades i els mateixos equips de treball. Esdevé cabdal el treball en equip i en xarxa, l'establiment d'estructures col·lectives, la definició de reglaments de participació, el repartiment de tasques, el treball cooperatiu, etc.

En definitiva el paper del pedagog esdevé cabdal en un àmbit que, com la majoria, cada vegada està més fragmentat i menys cohesionat. Actualment en el context d'una realitat complexa i diversa esdevé del tot necessari traçar línies de treball que parteixin de la inclusió i igualtat, a la vegada que cal promoure la mobilització i organització del conjunt de la ciutadania per tal d'assolir una millora en la qualitat i les condicions de vida de la població.

Així doncs, partint de la idea que tota educació té la seva base en el conjunt de la societat, el pedagog en l'àmbit de la intervenció comunitària fomenta una consciència i mobilització que passa per la construcció de noves formes de relació, organització i participació de la ciutadania. D'aquesta manera, la transformació a més de recaure en els resultats finals, recau també en el canvi de paradigma i de manera de fer que suposa un procés comunitari basat en el col·lectiu.

Pel que fa als continguts transmesos durant la llicenciatura en relació a l'àmbit estudiat, he de dir que personalment considero que han estat força adequats i m'han permès assolir un bon coneixement del tema.

Malgrat que com en tots els estudis una cosa és la teoria i l'altra la pràctica professional del dia a dia, penso que en el cas de l'àmbit d'estudi del present treball els continguts donats en diferents assignatures de la llicenciatura m'han permès abordar aquest camp des d'una vessant més teòrica fins a una més pràctica. El coneixement de caràcter teòric m'ha permès aproximar-me als antecedents i als diferents punts de partida i paradigmes de l'acció. Per altra banda, els coneixements més pràctics s'han vinculat a experiències reals, fet que connecta més directament amb la futura pràctica professional.

També cal destacar positivament, que al llarg de les assignatures s'han treballat diverses metodologies i tècniques vinculades a l'àmbit d'estudi, de manera que

considero que aquest és un fet a destacar en tant que tots aquestes coneixements treballats esdevenen de gran utilitat en la tasca professional a desenvolupar.

Així doncs, valoro com a positius i útils el conjunt de coneixements treballats al llarg de la llicenciatura en relació al treball comunitari. Tot i que evidentment sempre es requereix pràctica quan un s'inicia en el terreny professional, els estudis m'han permès partir d'un primer marc de referència que, com tot, caldrà anar renovat i reciclant per tal d'adaptar-lo a les característiques de cada moment i situació.

11/ BIBLIOGRAFIA:

Alberich, Tomás. *Manual de metodologies participatives*. 1a ed. Madrid: Observatori Internacional de Ciutadania i Medi Ambient Sostenible (CIMAS), 2009.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 1: ¿Qué es el desarrollo de la comunidad?*. 3a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2003.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 2: El método del desarrollo de la comunidad*. 2a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2000.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 3: Aspectos operativos y proyectos específicos*. 1a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2002.

Barbero, Josep M., i Ferran Cortès. *Trabajo comunitario, organización y desarrollo social*. 1a ed. Col·lecció política social i serveis socials. Madrid: Alianza Editorial, 2005.

Civís, Mireia, i Jordi Riera. *La nueva pedagogía comunitaria. Un marco renovado para la acción sociopedagógica interprofesional*. 1a ed. València: Nau Llibres, 2007.

Marchioni, Marco. *Planificación social y organización de la comunidad: Alternativas avanzadas a la crisis*. 7a ed. Madrid: Editorial Popular, 2010.

Úcar, Xavier, i Asun Llena (coords.). *Miradas y diálogos en torno a la acción comunitaria*. 1a ed. Col·lecció Acció Comunitaria. Barcelona: Editorial Graó, 2006.

Col·legi d'educadores i educadors socials de Catalunya. *Educació social i treball amb la comunitat. Compromís, responsabilitat i participació*. 1A ed. Quaderns d'Educació Social. Barcelona: CEESC, 2006.

Institut Marco Marchioni. 25 març 2012

<http://institutomm.ning.com/>

Observatori Internacional de Ciutadania i Medi Ambient Sostenible (CIMAS). 29 abril 2012.

<http://www.redcimas.org/>

12/ ANNEXOS:

CAIXA D'EINES:

A continuació es presenta un recull de tècniques participatives per aplicar en processos comunitaris.

- EL SOCIO-DRAMA :

El socio-drama és un mètode segons el qual un grup estudia un tema en concret, una situació social o a sí mateix mitjançant un procés de grup creatiu guiat per un instructor. Son els mateixos membres del grup els que poden escollir els rols o bé són assignats.

Es refereix a la dramatització d'una situació de la vida quotidiana mitjançant la representació de la situació per persones d'un grup. Aquests representaran els personatges que ostenten diferents rols. Al representar l'escena de vida permet col·locar-se en la situació de l'altre, experimentar sentiments, donar-se compte i comprendre. A la resta del grup li permet aprendre, comprendre observant i a més analitzar els fets.

Què es necessita?

- Una situació relativa al tema treballat. Per exemple: una reunió entre diferents agents socials d'un barri per decidir quines línies de treball seguir, com negociar amb l'Administració, etc.
- Un escenari: l'espai en que es realitzarà la dramatització.
- Els personatges o actors: es demanen voluntaris al grup per personificar els papers.

En el socio-drama es demana als voluntaris que s'allunyin de la resta del grup per explicar la situació i que dialoguin sobre com portar-la a escena, es permeten uns minuts per tal de que arribin a uns acords. També es poden donar fitxes amb pautes de conducta i/o perfils de cada un dels personatges a representar. A continuació es duu a terme la dramatització i posteriorment l'anàlisi i el debat.

Què és el més important del socio-drama?

- L'elaboració dels personatges, les accions, expressions verbals i sentiments.
- L'atenció a l'observar els més mínims detalls.

- L'anàlisi guiat pel facilitador del grup.
 - La disposició participativa de tots els integrants del grup, que hauran de comentar qualsevol observació realitzada.

- LÍNIA DEL TEMPS:

Una bona eina pot ser elaborar una línia del temps sobre la qual la gent reunida va dibuixant o escrivint en un paper continu els esdeveniments que consideren més destacables dels últims anys. Entre un grup de persones que inicien un procés és una manera d'ajudar a anar reconstruint com han vist els antecedents del tema a debatre. Es pot elaborar per anys o per mesos, o per aquells grans esdeveniments que van marcar el tema a estudiar. Es poden anar apuntant per sota de la línia d'evolució històrica aquells aspectes que es consideren més objectius i mesurables i, per sobre de la línia, els que es consideren més d'opinió o que compte amb diferents versions.

Existeixen moltes maneres de fer una línia del temps, i la innovació ajudarà a que el col·lectiu es senti més protagonista. Per aquest motiu, no es tracta de fer-la perfecta en funció d'un manual, sinó més aviat tal i com els mateixos participants vagin proposant. La inventiva o iniciatives de dibuix d'una persona, en pot engrescar a d'altres. És important recollir totes les versions i evitar entrar en discussions sobre si una cosa va ser d'una manera o d'una altra.

La línia del temps es pot deixar oberta per tal d'anar-la completant més endavant, o amb més dades i informacions que es desconeixen al llarg de la primera sessió.

- DERIVA o TRANSECTO:

Fer una “deriva”, “video-passeig” o “transecto”, pot ajudar a prendre contacte amb sectors de la població no tant organitzats, però que a la vegada poden interessar pel procés. Aquestes tècniques usades habitualment en l'anomenat Diagnòstic Rural Participatiu (DRP), permeten sistematitzar els primers sentiments que tenen les persones sobre el territori que habiten.

Consisteix en caminar per un barri, un poble o una zona rural, amb gent de la zona que ens puguin anar explicant el que anem observant i intercanviant amb elles les nostres impressions o preguntes. Es pot fer planificant una gravació amb càmera,

per exemple, de manera que això serveixi d'excusa perquè qui ens acompanya i també persones o grups que ens trobem puguin anar donant les seves primeres opinions.

El fet que escoltem i no jutgem les opinions que ens donen, que compartim conversa sense pretensions de qui en sap més, etc. són elements per crear un bon ambient de confiança inicial. A més de la informació que anem obtenint que podem anar anotant en un quadern o fitxa al llarg del recorregut. Posteriorment, tot aquest material es pot analitzar i establir un primer anàlisi conjunt.

- **MATRIU DE PREGUNTES I PRIMERES IDEES:**

Per avançar en l'elaboració d'un projecte resulta interessant bolcar, primer de manera individual i després grupal, tot allò que ja sabem o intuïm i les primeres idees sobre com organitzar el procés.

Proposem una taula i unes preguntes que poden servir, però és important adaptar-ho a cada cas en funció de les necessitats concretes.

	TERRITORI MEDIAMBINET	POBLACIÓ	ACTIVITAT ECONÒMICA I RECURSOS FINANCERS	POLÍTICA I ORGANITZACIÓ SOCIAL	HISTÒRIA I IDENTITAT
QUÈ SABEM? (problemàtiques, bones pràctiques, etc.)					
QUÈ NO SABEM?					
QUÈ INTUIM? (hipòtesis)					
QUÈ PREVEIEM? (tendències)					

- **LA TÈCNICA DAFO o FODA :**

És una matriu que ens permet definir i contextualitzar una situació problemàtica en una localitat a partir de quatre marcs d'anàlisi: debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats.

Convé treballar en grups petits i posteriorment traslladar-ho en una sessió general per tal de poder discutir el sentit contrastant-ho amb la construït en cada grup i, finalment, entre tots.

Una manera d'aplicar aquesta tècnica pot ser la següent:

Es planteja el tema/objecte del procés de forma clara i concisa. A partir d'aquí el grup parlarà, per mitjà d'una pluja d'idees, sobre els aspectes positius interns (fortaleses) i externs (oportunitats) que relacionen el tema amb la comunitat.

Les idees entorn a les quals hi hagi consens es va escrivint sobre un paper. Posteriorment, també mitjançant una pluja d'idees, s'escriven els aspectes negatius interns (debilitats) i externs (amenaces), i s'anoten els consensos.

- LA TÈCNICA DRAFPO :

Una variant del DAFO que pot tenir similars i d'altres aplicacions és la tècnica DRAFPO, on els elements són: debilitats, resistències, amenaces, fortaleses, potencialitats i oportunitats.

En aquesta nova matriu hi ha la possibilitat d'utilitzar en una sola tècnica la visualització dels aspectes positius i negatius de la problemàtica o tema d'estudi, juntament a la formulació de les accions que es poden dur a terme.

- CRONOGRAMA DEL PROCÉS:

Un cop constituït l'equip comunitari, pot ser un bon moment per elaborar un cronograma de tot el procés. El cronograma ens ajudarà a tenir una visió global del pla de treball a curt i llarg plaç, pot fer-se per setmanes i/o mesos, posar-hi més o menys detalls, afegir les responsabilitats de cada membre de l'equip de treball, en definitiva, rectificar-se i actualitzar-se segons les necessitats.

Hi ha moltes maneres de fer un cronograma i el grup haurà d'escollir aquella modalitat que permeti un millor seguiment del procés. A la vegada, pot esdevenir un bon instrument per a l'autoavaluació del treball de gestió del grup.

- MOSTRA DELS POSICIONAMENTS :

Una eina útil per saber “qui és qui” pot ser la següent taula en la qual podem col·locar tant les institucions, com les associacions i a les persones individuals

segons on es situïn respecte al tema que és objecte del procés. Aquesta taula pot ser més fàcil d'omplir amb l'ajuda d'un sociograma previ. Resulta clau assegurar sobretot les posicions dels sectors no organitzats.

CLASSES SOCIALS O ACTORS SOCIALS	AFÍ	DIFERENT	ALIÈ	OPOSAT
PODER (sector institucional i organismes de poder)				
TEIXIT ASSOCIATIU (sector organitzat formal o informal)				
BASE SOCIAL (sector no organitzat)				

Amb aquesta taula ens poden sortir unes dotze posicions possibles on podem situar els actors i relacions existents. Aquesta tasca ens serveix en primer lloc com a radiografia de la situació problemàtica i de les posicions amb les que hem de comptar. A més, ens pot servir per seleccionar els grups que resulta imprescindible escoltar per tal de tenir un diagnòstic amb totes les posicions importants que intervenen. Una mostra serveix per no haver d'escoltar a tota la població sinó a una part, de manera que amb alguns tallers, entrevistes personals o de grup, puguem disposar de la informació bàsica necessària.

- **PLUJA D'IDEES (BRAINSTORMING) :**

És la estratègia més senzilla de generació espontània i lliure d'idees. L'anunciat dels sentiments i actituds enfront el tema llençat per l'animador es fa en veu alta i de manera desordenada. S'anoten totes les opinions en una pissarra, a la vista de tothom, i es dona pas a l'anàlisi, debat i acceptació de les idees més valorades en un procés de consens.

- PHILIPS 6/6 :

Per tal de facilitar la participació de tots els membres del grup aquesta és una tècnica adequada. Consisteix en dividir el grup gran en grups petits de sis persones que discuteixen sobre el tema plantejat per el moderador durant sis minuts, a continuació un representant de cada grup exposa les conclusions a les que s'ha arribat i el moderador les anota a la pissarra. Un cop conegudes totes les aportacions, es duu a terme un debat conjunt fins arribar a un consens general o majoritari.

- EL GRUP NOMINAL :

És una reunió de varies persones en la que es combina la reflexió individual i la interacció grupal. Els participants poden ser persones amb experiència o coneixement del tema a treballar, o simplement interessades en profunditzar en el seu estudi, bé perquè estan afectades directa o indirectament per aquesta situació, o perquè són usuaris d'un programa d'intervenció social, etc.

És convenient que el grup sigui homogeni, doncs es tracta d'arribar a consensuar una posició concreta d'interpretació o d'actuació, per això si existeix confrontació de punts de vista oposats es formaran tants grups nominals com sectors d'opinió diferents es detectin.

El desenvolupament de la sessió consta d'una primera part de reflexió individual i anotació de les idees, el següent pas és la posada en comú i registre de totes les respostes en una pissarra, posteriorment es van analitzant una a una i s'agrupen (per temes, per exemple) o es resumeixen en un mateix enunciat. Finalment, es debaten i matisen les opinions expressades i se'n recullen les principals.

- ARBRE DE PROBLEMES :

L'arbre de problemes és una eina a través de la qual un grup de persones identifica les causes, els efectes o les conseqüències d'un problema. En un segon moment, pot servir per formular objectius orientats a solucionar els problemes identificats.

Aquesta eina es pot fer servir en el moment de les conclusions, per compartir i ordenar la informació recollida al llarg de la diagnosi, i també a l'hora d'identificar i prioritzar temes a la fase de plantejament de la diagnosi.

En qualsevol cas, aquesta eina, com que transforma problemes en objectius, pot ser especialment útil per passar de la diagnosi al disseny, ja que amb un procediment més o menys mecànic permet definir els objectius de les actuacions que es programaran per pal·liar els problemes identificats.

- EL FLUXOGRAMA:

És una tècnica que busca identificar les relacions de causa-efecte, ja sigui partint de les frases seleccionades o formulant directament els elements que els participants consideren que estan influïent en un tema central que també caldrà identificar.

És una tècnica apropiada pels tallers de devolució, ja que possibilita prioritzar tres o quatre temes per on començar a treballar i identificar els actors responsables de buscar estratègies i solucions.

Consisteix en elaborar col·lectivament un gràfic en el que es visualitzin les relacions de causa-efecte entre els diversos elements relacionats amb el tema objecte de debat, per establir els “nusos crítics” i els principals factors per on caldria començar a resoldre.

- TÈCNICA DE LES NOU QÜESTIONS :

Són preguntes que ens fem en el moment d'intervenir sobre la realitat i que ens ajuden a elaborar el pla d'acció.

- QUÈ? (Naturalesa del projecte) .
- PER QUÈ? (Fonamentació) .
- PER A QUÈ? (Objectius) .
- PER A QUI? (Destinatari) .
- ON? (Localització) .
- COM? (Metodologia d'accions i d'avaluació) .
- QUAN? (Calendari).
- AMB QUÈ? (Recursos materials, econòmics, humans) .
- QUANT? (Pressupost) .

Aquesta tècnica no només serveix per a la planificació, també podem utilitzar-la al inici del procés en la fase del disseny.

- LA MATRIU REFLEXIVA :

Aquesta tècnica és útil per a la construcció de propostes que satisfacin al conjunt d'acció que aglutina a més realitats grupals amb la major intensitat entorn a un projecte comú. També ens pot ajudar a definir la idea força.

Els participants han de disposar d'una matriu inicial que reculli tots els posicionaments. La matriu ha de contemplar en les columnes elements constituents del pla i en les files la posició central de cada sector o grup respecte a la problemàtica treballada, col·locant en cada casella les opinions expressades al respecte. Es pot donar el cas que quedin caselles en blanc.

- PONDERACIONS PER PUNTS:

Aquesta és una tècnica adequada per prioritzar i introduir perspectiva al procés que s'està realitzant.

Després de realitzar reunions en petit grup, un portaveu explica els principals trets de l'anàlisi feta o les línies de proposta. Ha de fer referència als continguts que integren els diferents aspectes causals, actors, xarxes i conjunts d'acció que podrien participar en construir solucions viables. Es tracta de que cada persona pugui ponderar distribuint els seus punts per aquelles propostes que li semblin més interessants.

- L'ASSEMBLEA PARTICIPATIVA :

En una assemblea participativa convé treballar des d'aportacions personals en grups petits (abans o durant l'acte), el que permet que cadascú pugui expressar la seva iniciativa en grups ideals de sis o vuit persones i no majors de deu o dotze. D'aquesta manera un col·lectiu de cent persones pot recollir les opinions de deu grups i debatre sobre elles en plenari.

Resulta necessari marcar els temps perquè les assemblees no s'eternitzin i acabin avorrint. Es tracta d'un espai on proposar anàlisis col·lectius i propostes operatives.

No és necessari fer assemblees cada mes, en algunes a l'any ja n'hi ha prou; han d'estar programades i tenir-les com a referència. Es a les assemblees participatives

on han d'arribar les propostes (tant de les taules de treball com dels temes sectorials).

- EL COHERENCIÒMETRE:

És una tècnica molt simple però que ens ajudarà a una avaluació contínua de les accions programades, Per tal que les accions mantinguin una mínima coherència amb els objectius de transformació, és convenient reflexionar-hi.

Amb aquesta finalitat es pot confeccionar una matriu, en la qual en l'eix superior horitzontal posem els quatre o cinc grans objectius del pla. A l'eix vertical de l'esquerra col·loquem les accions previstes i les relacionem amb cada un dels objectius. A sota de cada objectiu anem anotant tants positius (+++) com coherència tingui l'acció amb el corresponent objectiu. Si l'acció resulta contradictòria amb el respectiu objectiu, li posem negatius (---), i si la considerem neutra li posem un zero (0).

D'aquesta manera, observant la puntuació adjudicada a una acció al llarg de tots i cada un dels objectius, veiem clarament si és oportú realitzar-la, quina pot ser la seva força transformadora o si és contraproductiu.

Una cosa molt important ha tenir en compte és que no només ha de ser coherent l'acció, sinó també la forma de realitzar-la, qui la organitza, etc. Per aquests motius es pot anotar també a l'interior de les caselles tot tipus de qüestions a tenir en compte perquè sigui coherent.

- RESUM:

El present treball duu a terme una aproximació a diferents Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) per mitjà de tres experiències concretes. La finalitat es centra en conèixer quines són les característiques, elements i principis bàsics per a la creació d'un marc de referència previ que permeti elaborar una proposta concreta de PDC en el marc del municipi de Banyoles.

La proposta de PDC es planteja en termes generals i se'n concreta la seva fase prèvia, d'anàlisi de la realitat, des d'una vessant tècnica.

- PARAULES CLAU:

desenvolupament comunitari, acció comunitària, comunitat, participació comunitària i canvi social.

**APROXIMACIÓ I PROPOSTA A UN
PLA DE DESENVOLUPAMENT
COMUNITARI**

AUTORA: Rita Mayans Casinos

TUTORA: Patrícia Melgar Alcantud

15 de juny de 2012

Estudis de Pedagogia

APROXIMACIÓ I PROPOSTA A UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI

AUTORA: Rita Mayans Casinos

TUTORA: Patrícia Melgar Alcantud

15 de juny de 2012

Estudis de Pedagogia

APROXIMACIÓ

1/ INTRODUCCIÓ	Pàg. 3
2/ MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL	Pàg. 5
3/ METODOLOGIA	Pàg. 9
4/ ELEMENTS I PRINCIPIS BÀSICS DELS PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	Pàg. 11

PROPOSTA

5/ PERQUÈ UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI A BANYOLES?	Pàg. 17
6/ FASES DEL PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI	Pàg. 21
7/ METODOLOGIA A DESENVOLUPAR	Pàg. 24
8/ FASE PRÈVIA: BANYOLES MARC D'ACTUACIÓ:	Pàg. 27
8.1/ DEFINICIÓ DEL PLA DE TREBALL	Pàg. 27
8.2/ PROPOSTA GENERAL D'OBJECTIUS	Pàg. 27
8.3/ PRIMER DIAGNÒSTIC:	Pàg. 28
8.3.1/ DADES ESTADÍSTIQUES	Pàg. 28
8.3.2/ SOCIOGRAMA	Pàg. 40
8.3.3/ PLANS, PROGRAMES I PROJECTES QUE ES DUEN A TERME	Pàg. 41
9/ CONCLUSIONS	Pàg. 42
10/ EL PAPER DEL PEDAGOG/A I ANÀLISI CRÍTICA DELS CONTINGUTS TRANSMESOS DURANT LA LLICENCIATURA	Pàg. 46
11/ BIBLIOGRAFIA	Pàg. 49
12/ ANNEXOS	Pàg. 51

APROXIMACIÓ

1/ INTRODUCCIÓ:

El present treball s'emmarca en la voluntat de dur a terme un treball final de la llicenciatura de pedagogia que em permeti vincular els estudis realitzats amb la pràctica professional diària.

Per aquest motiu, en el moment de dur a terme l'elecció del tema del treball vaig estar pensant què es podia relacionar directament amb el meu dia a dia. Tot i això, la idea era anar un pas més enllà i, a més de vincular el treball a la tasca professional, volia plantejar també una temàtica que em permetés sortir de la quotidianitat per tal de centrar-me en un nou marc d'intervenció que em brindés la oportunitat d'aprofundir en un tema d'interès.

Des dels Serveis Bàsics d'Atenció Social, lloc de treball on desenvolupo la meva tasca professional, duem a terme intervencions a tres nivells: personal i familiar, grupal i comunitària. D'entre els tres nivells, la dimensió comunitària és la que respon més a les meves motivacions i ideals, malgrat que sol ser també la que queda més difuminada en el frenètic ritme diari d'entrevista rere entrevista i d'intervenció individual.

Així doncs, vaig pensar que el que realment volia era centrar-me en aquesta dimensió. La prevenció i la transformació es fonamenta en el col·lectiu i, la intervenció comunitària és la que millor contempla aquests dos factors tal i com veurem més endavant.

Si bé ja tenia decidida la dimensió del treball, em calia concretar més el tema específic. Després de moltes voltes, vaig arribar a la conclusió de que una bona opció era conèixer i analitzar bé el territori en el qual treballo per tal de poder establir les bases per a una possible intervenció de caràcter comunitari. Va ser en aquest punt que vaig decidir centrar-me en l'estudi d'un Pla de Desenvolupament Comunitari (d'ara en endavant PDC).

Per tal de tirar endavant aquesta idea em calia, primer de tot, dur a terme una fase d'estudi que m'aproximés a l'objecte d'estudi per tal de poder desenvolupar la proposta concreta. D'aquesta manera, els objectius del present treball es concreten en:

- Conèixer el procés i la metodologia d'intervenció dels Plans de Desenvolupament Comunitari.
- Elaborar un primer diagnòstic de la realitat social del municipi de Banyoles.

En funció dels dos objectius marcats, el treball s'estructura en dos blocs clarament diferenciats. En primer lloc es duu a terme una aproximació als PDC a nivell teòric, d'estructura i dels elements bàsics que els configuren. En segon lloc i, partint de la informació recollida en el primer bloc, es duu a terme una proposta concreta de PDC al municipi de Banyoles.

Val a dir, que la finalitat no esdevé tant la planificació i disseny d'un PDC amb totes les seves fases fins a arribar a la concreció d'uns projectes i/o activitats, sinó que l'interès recau en la part de diagnòstic de la realitat i en la importància de la metodologia emprada al llarg de les diferents fases d'implementació del PDC.

La raó per la qual no es desenvolupen totes les fases d'un PDC, sinó que es centra l'interès en la part inicial de diagnòstic, s'explica pel fet que aquest es un procés caracteritzat per una intervenció i una metodologia comunitària en el qual participen tots els agents implicats de la comunitat.

Per aquest motiu no tindria sentit elaborar una proposta de PDC des de l'inici fins al final i on tant sols es fes present el meu punt de vista, ja que sense aquesta implicació del conjunt de la comunitat i de la participació activa de tots els membres la present proposta perdria tota credibilitat i sentit.

Així doncs, la idea és que partint de la meva pràctica professional i del coneixement de la realitat del territori, juntament a un procés d'estudi, recerca i investigació, es puguin traçar les línies d'una proposta de PDC que aglutini totes les intervencions socials i educatives que ja es duen a terme al municipi i en proposi de noves; per tal que els diferents agents treballin conjuntament i puguin establir un marc d'actuació municipal fonamentat en la inclusió i la cohesió social.

2/ MARC TEÒRIC I CONCEPTUAL:

Prenent com a punt de partida i objecte d'estudi del present treball els plans de desenvolupament comunitari, varis són els termes que entren en joc a l'hora de definir aquest concepte i construir el marc teòric que el sustenta. Per aquest motiu, resulta imprescindible fer referència als diversos conceptes que s'hi vinculen, al seu significat i interpretació per tal de clarificar el punt de partida conceptual i ideològic.

Partint de la pedagogia -ciència que ens ocupa- i des d'un paradigma sociocrític fonamentat en el canvi, la transformació i l'empoderament dels subjectes en el sí de la comunitat; el concepte que més s'ajusta al marc de referència del present treball és el de pedagogia social.

Cal destacar que el concepte de pedagogia social és un terme força recent. Autors com Natorp apunten com a principi teòric la idea que l'educació és un fenomen social i que tota activitat educadora es realitza sobre la base de la comunitat. Educació i comunitat esdevenen dos conceptes clau en la conceptualització que duu a terme l'autor i en la línia del present treball, afirmant que l'educació de l'individu està condicionada en tot per la comunitat i viceversa. Una altra idea a destacar és que l'autor concep sempre la pedagogia com a social amb vocació de pràctica comunitària. D'aquesta manera, podem afirmar que quan la pedagogia social s'ocupa de la dimensió comunitària, la reconeixem com a pedagogia comunitària.

Més enllà de la pedagogia com a ciència que normativitza, sistematitza i fonamenta l'acció a desenvolupar, cal fer referència també al concepte d'educació. Terme que es vincula a l'acció i pràctica directa i que es concep com a procés de creixement individual i social. L'educació esdevé en el sí del present treball una eina de canvi i transformació social per a la superació de les desigualtats, l'exclusió i la consecució de la igualtat d'oportunitats.

Per altra banda, cal fer referència també al concepte de comunitat com a terme que pren una gran importància en el sí del present treball.

Primer de tot dir que aquest és un terme complex i que el seu sentit i significat s'ha anat ampliant i evolucionant al llarg del temps. Tant és així que en ocasions s'ha vinculat únicament al territori, a les relacions interpersonals, a les dimensions del grup de persones implicades o, fins i tot, a l'articulació de les tres idees anteriors.

Segons Marco Marchioni (2010), destacat sociòleg italià pioner en la intervenció comunitària a Espanya, *“La comunidad es siempre un territorio en el cual vive una determinada población que tiene determinadas demandas y que cuenta con determinados recursos”*.

Un altre autor reconegut, Ezequiel Ander-Egg (2003), exposa que *“La comunidad es una agrupación o conjunto de personas que habitan un espacio geográfico delimitado y delimitable, cuyos miembros tienen conciencia de pertenencia o identificación a algún símbolo local (...) con el propósito de alcanzar determinados objetivos, satisfacer necesidades, resolver problemas (...)”*.

Sota aquest punt de vista la comunitat es compon de quatre elements fonamentals de tipus estructural que esdevenen, al mateix temps, elements de coneixement de la comunitat i elements que participen directament en l'acció comunitària: el territori, la població, la demanda i els recursos.

Prenent com a punt de partida les anteriors concepcions, considero important destacar que actualment aquesta visió de caràcter més purament territorial s'ha debilitat. Si tenim en compte que allò que prima en el present concepte de comunitat és la seva dimensió relacional, la realitat actual ens demostra que els interessos i relacions en un territori cada vegada són més variats i independents al propi territori com a conseqüència d'un procés de fragmentació social. Una persona pot identificar-se amb diferents comunitats més enllà de l'espai que ocupa, fet que identifiquem clarament amb el concepte de xarxes socials com a conjunt de relacions que un individu (o grup) configura entorn a sí mateix i està en permanent procés de construcció.

De la relació entre pedagogia social, educació i comunitat, sorgeixen nous conceptes d'interès com són: l'acció comunitària, el treball comunitari i el desenvolupament comunitari. Tres conceptes que formen part d'un mateix univers i que ens ajuden a concretar el marc conceptual que ens ocupa.

Autors com Úcar i Llena (2006) interpreten l'acció comunitària com *“un marco conceptual amplio, polisémico y diversificado. Ni la acción comunitaria es el ámbito de especialización de un profesional en exclusiva ni es el objeto/sujeto de estudio de una ciencia o de una disciplina en concreto”*.

El mateix passa amb el terme treball comunitari, que no respon a una ciència en concret ni esdevé el camp d'acció d'uns únics professionals. Així doncs, en l'encreuament de diverses ciències i disciplines es concep l'acció comunitària i el treball comunitari com un procés de caràcter social i educatiu que pretén millorar el benestar i la qualitat de vida de la població (grups i col·lectius), amb la seva participació directa i activa davant l'anàlisi, conscienciació i resolució dels problemes que els afecten; partint sempre de la pròpia comunitat i utilitzant, potenciant o creant els seus propis recursos.

L'essència del treball comunitari, amb afany de desenvolupament de la comunitat, ha de diferenciar-se d'altre tipus d'intervencions socials que no tenen com eix central l'organització de la població o la constitució de grups entorn a projectes. Les intervencions basades en el treball comunitari busquen que els actors directament implicats siguin subjectes d'acció i persegueixen accions participatives, remetent-nos a la potenciació i el desenvolupament de les persones i la comunitat.

Ander-Egg (2003) defineixen el concepte de desenvolupament comunitari com a mètode d'actuació sobre la realitat, és a dir, com a forma d'intervenció social. L'objectiu principal del qual es fonamenta en *“la promoción y movilización de recursos humanos e institucionales mediante la participación activa y democrática de la población, en el estudio, programación, ejecución y evaluación de programas que se desarrollan a nivel de comunidades de base, destinados a mejorar el nivel y la calidad de vida”*.

Finalment i, prenent com a punt de partida els conceptes esmentats i treballats fins al moment, es conceben els PDC com a una estratègia d'intervenció social i territorial que a partir d'una visió global formada pel conjunt dels agents implicats (teixit associatiu, administracions i la resta d'agents socials i econòmics), duu a terme una reflexió de les qüestions que més preocupen dins l'àmbit del territori mitjançant un procés participatiu; la finalitat del qual persegueix una sèrie de

transformacions i millores de la comunitat per tal d'augmentar la qualitat de vida dels seus ciutadans i ciutadanes. En definitiva, es tracta d'un procés on la participació activa es converteix en l'estratègia i l'element metodològic bàsic per a la consecució dels objectius marcats.

Podem afirmar doncs, que els PDC esdevenen l'expressió més integrada i articulada de les accions conformades a partir dels principis i metodologies comunitàries. Partint de la implicació d'una comunitat en processos de diagnòstic i acció compartida, entre els principals agents del territori i entorn a un conjunt de temàtiques clau, es tracen les línies d'acció d'actuacions de caràcter inclusiu i integrador amb la finalitat de vetllar per la igualtat d'oportunitats i la cohesió de la comunitat evitant reproduir les dinàmiques d'exclusió que perpetuen les diferències.

3/ METODOLOGIA:

Les passes seguides per a la elaboració del present treball es desprenen dels dos objectius marcats. Objectius que estructuraven el treball en dos grans blocs i moments de recerca i anàlisi d'informació necessària.

En un primer moment i, en relació al fet de conèixer la metodologia i les fases d'un Pla de Desenvolupament Comunitari, s'ha dut a terme un anàlisi documental entorn a diverses experiències ja existents i textos que aportin la informació i els coneixements necessaris per a la elaboració del marc teòric. El recull d'informació i documentació ha centrat una primera fase més teòrica i de construcció del coneixement.

En segon lloc, per a la elaboració d'un primer diagnòstic tècnic de la realitat de Banyoles, s'ha dut a terme un recull i anàlisi de dades estadístiques i un anàlisi documental de diversos documents relacionats amb l'objecte d'estudi i experiències ja existents de PDC.

D'aquesta manera, la metodologia emprada per tal de dur a terme el present treball és una metodologia de caràcter mixta que no s'emmarca en una única perspectiva metodològica. Tenint en compte el punt de partida i els objectius plantejats, es valora necessari no cenyir-se a una metodologia concreta i tancada, sinó que el que es pretén és beure de tots aquells elements que permeten donar resposta als objectius marcats de manera més satisfactòria possible.

Així doncs, per una part es fa ús d'una metodologia de caire quantitatiu que permet conèixer els fets tal i com es donen a la realitat analitzada, és a dir, interessa oferir una visió objectiva per tal d'obtenir unes dades i posteriorment interpretar-les i analitzar-les.

Per altra banda, per mitjà d'una metodologia qualitativa el que es pretén és partir de la pràctica i d'altres experiències per intentar comprendre la realitat, construir opinions i interpretar les relacions que es donen entre diferents grups amb la finalitat de desenvolupar els objectius marcats.

Finalment, en cas que el PDC es desenvolupés completament des de l'inici fins a la seva implementació i avaluació, caldria esmentar també una tercera perspectiva

anomenada dialèctica. Aquesta parteix de la consideració de l'objecte a investigar com a subjecte protagonista de la investigació i de que la finalitat de la investigació és la transformació social. És en aquesta concepció metodològica, que es descriu més detalladament al punt vuit, que s'emmarca el procés de desenvolupament i implementació del pla; en tant que persegueix la implicació i participació dels propis subjectes protagonistes de la comunitat per tal de millorar i transformar la seva realitat.

Pel que fa a les tècniques i els instruments emprats al llarg del treball, dir que han estat diversos i que la seva tria s'ha dut a terme en funció del grau de resposta vers els objectius marcats.

Primer de tot fer referència al fet que l'ús de més d'un instrument no és casualitat, sinó que el que es pretén és que els diferents instruments utilitzats permetin dur a terme un procés de validació dels resultats obtinguts per mitjà d'una tècnica coneguda com a triangulació d'instruments i que, sense dubte, dotarà l'estudi de fiabilitat i validesa.

Partint de la proximitat vers la realitat estudiada, l'observació esdevé un dels instruments que més m'ha permès recollir informació necessària per a la elaboració del treball. La interpretació de les relacions que es donen entre diferents grups i l'anàlisi de la realitat ha estat possible en gran mesura gràcies a aquesta observació constant.

Per altra banda, tenint en compte aquesta presència i proximitat en el territori, cal destacar també l'anàlisi documental dut a terme. La recollida d'informació i l'accés a documents relacionats amb la present proposta, m'ha permès dur a terme un bon anàlisi que m'ha aportat informació i coneixements importants. Destacar que al llarg de la elaboració del treball s'han consultat documents i projectes ja existents tals com: el Pla Local d'Habitatge, el Pla Local d'Inclusió Social 2009-2012, el Pla Educatiu d'Entorn, el Pla d'infància i adolescència del Pla de l'Estany 2012-2015 i el Grup de Promoció de la Salut Jove (GPS).

4/ ELEMENTS I PRINCIPIS BÀSICS DELS PLANS DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI:

Per tal de tancar aquesta primera fase del treball de caràcter més teòric i de construcció de coneixement, resulta necessari recollir aquells elements i principis compartits presents en els PDC.

La idea és elaborar un marc de referència previ que actuï com a punt de partida en la elaboració i disseny d'un PDC, i amb la finalitat de guiar la proposta que plantejo al llarg de la segona part del present treball. Per fer-ho resulta necessari revisar i analitzar diverses experiències existents, per tal d'identificar quins són els punts en comú que més sentit aporten al procés i a la finalitat d'aquest. Els punts en comú identificats es classifiquen en dos grups: elements comuns en el plantejament, l'estructura i la metodologia i principis bàsics.

Anotar que les experiències analitzades són les desenvolupades al municipi de Balaguer i als barris del Carmel i el Casc Antic de Barcelona.

En primer lloc, a continuació esmento i descriu els elements comuns identificats en relació al plantejament, l'estructura i la metodologia desenvolupada en els PDC. Val a dir, que malgrat que no existeixi un marc de referència propi si que podem observar elements comuns que, al meu entendre, són els que responen més adequadament al procés i a la finalitat dels PDC.

- **PROTAGONISTES:** el procés ha de contemplar i tenir sempre tres protagonistes que són, a la vegada, els protagonistes de la vida organitzada d'un sistema democràtic. L'administració, i en primer lloc l'administració local; els recursos tècnics i professionals presents en la comunitat (públics, privats no lucratiu i voluntaris) i la població. Els tres protagonistes han d'implicar-se correctament en el procés, jugant cada un el seu paper i respectant i assumint el dels altres. Aquest fet per si sol, suposa un gran aprenentatge en tant que es trenquen moltes dinàmiques establertes i es potencia la participació, el diàleg i el treball conjunt entre els tres protagonistes.

- DIAGNÒSTIC COMUNITARI: esdevé clau per al procés, una comunitat ha de construir el seu propi projecte col·lectiu, comunitari i comú. Aquesta primera etapa d'estudi i investigació es divideix en dos moments diferenciats. En un primer moment es duu a terme un diagnòstic previ elaborat pels tècnics caracteritzat per ser un estudi global i general de la comunitat en el qual es recullen una sèrie de dades objectives que fan referència a la estructura bàsica del territori i a un anàlisi social, demogràfic i econòmic.

En un segon moment s'elabora un diagnòstic del territori i del ventall de realitats a millorar i transformar amb la participació activa de tota la gamma d'agents (representants polítics, entitats i moviments socials, personal tècnic i professionals dels serveis públics, del comerç i altres agents econòmics, veïns i veïnes no organitzats). L'objectiu d'aquest diagnòstic és destacar les forteses i les febleses del territori i de les temàtiques que seran objecte de l'acció.

El diagnòstic comunitari, procés i document compartit pels agents implicats, configura el millor punt de partida per a un PDC. La diagnosi comunitària esdevé una eina clau, tant pel document o producte final que s'obté com, sobretot, pel ventall d'oportunitats relacionals i participatives que s'obren en el seu procés d'elaboració:

- La identificació dels agents presents al territori: el nombre i el tipus d'agents, la densitat i la intensitat de les seves interaccions, els eixos d'afinitat o de conflicte i els espais i els moments clau de trobada en la vida del barri.
- La comunicació i la creació de noves pautes de relació entre la ciutadania, els serveis de proximitat i les institucions. Si el PDC ha de ser un projecte participatiu, la diagnosi comunitària pot assentar-ne les bases generant aquells primers espais de comunicació i intercanvi que posteriorment hauran d'esdevenir espais compartits per a l'acció.
- La construcció de coneixement de manera compartida sobre la situació de la comunitat i el territori de referència, síntesi i interpretació el més acordada possible de les dades i informacions socioeconòmiques i demogràfiques disponibles. La construcció compartida i pluralista de

coneixement permet acordar la definició de problemes com a pas previ a la negociació de les respostes necessàries.

El diagnòstic comunitari ha de ser un procés incloent, amb voluntat de recollir percepcions i opinions del màxim nombre possible d'agents i fet a partir de criteris rigorosos i de professionalitat. És en aquest punt que es poden dur a terme diverses dinàmiques i tècniques que facilitin aquest procés de construcció conjunta del coneixement de la realitat i que promoguin la implicació de tots els agents, com per exemple la investigació acció participativa, la creació de grups de discussió i col·loquis i la realització amb el conjunt d'agents implicats d'un mapa social o sociograma participat.

- CREACIÓ DE L'EQUIP COMUNITARI: el procés per les seves característiques requereix la creació d'un equip comunitari que abordi de manera global i integrada la realitat i els aspectes socials i econòmics que la conformen.

L'equip comunitari ha de fomentar la participació de tots els protagonistes esmentats i a de vetllar per la implementació d'una metodologia comunitària i participativa al llarg de tot el procés. És necessari també que arribi a aquells sectors de la població que queden més allunyats però que també resulten imprescindibles per al procés i que impulsi en tot moment a la comunitat implicada sense perdre de vista el sentit comunitari de l'acció.

Cal destacar que l'equip comunitari actua com a equip motor del procés i que no ha d'estar format únicament per tècnics, sinó que requereix també de la presència de ciutadans de la comunitat.

- PLANIFICACIÓ DEL PROCÉS COMUNITARI I DEFINICIÓ COL·LECTIVA D'OBJECTIUS, PRIORITZACIÓ DELS ÀMBITS D'INTERVENCIÓ I MECANISMES D'AVALUACIÓ: un cop desenvolupat l'estudi de la situació social del territori i el diagnòstic, es posa en marxa un procés per tal de convertir aquestes dades i conclusions en referents d'un procés de definició col·lectiva dels objectius a establir, de les accions i estratègies a emprendre i dels elements organitzatius necessaris. Planificar és

projectar escenaris de futur i suposa definir entre tots la situació desitjada a través d'una proposta d'actuació.

Conjuntament s'elabora un projecte d'abordatge global, bé a través d'un eix d'abordatge concret que pot ser temàtic (la convivència intercultural, la sostenibilitat...) o bé centrat en un col·lectiu de població (les persones grans, els infants i adolescents...). En aquest moment s'han de definir els objectius a assolir i un sistema d'indicadors per tal de facilitar els processos de seguiment i avaluació.

Cal tenir clar que el pla arribarà fins on vulguin que arribi els grups i sectors involucrats en el procés: des d'esbossar unes línies d'actuació, fins a concretar un programa d'acció amb assignació de recursos i temporalització de les activitats a curt, mig i llarg termini.

Qualsevol pla que es dissenyi sense intervenció de la gent és probable que fracassi o que els seus resultats siguin insuficients. Per aquest motiu resulta imprescindible evitar la planificació “des de dalt” i negociar amb els actors socials implicats tant les grans línies d'actuació (el pla), com els continguts (programa) i la pròpia gestió dels projectes (principis de compromís i responsabilitat).

- INTERVENCIÓ COMUNITÀRIA I PARTICIPATIVA: com a element clau al llarg de tot el procés i de totes les seves fases. La metodologia comunitària implica una intervenció participativa des de l'inici fins al final de tots els agents implicats. Cal destacar que la importància del procés recau precisament en aquest punt, ja que sense aquest caràcter comunitari i participatiu el procés perdria tot el sentit.

Per aquesta motiu, la metodologia a desenvolupar al llarg de les diferents fases del PDC es fonamenta en la Investigació Acció Participativa (IAP) i diverses tècniques participatives.

En segon lloc, es presenta un llistat de principis bàsics presents en els PDC analitzats. Es tracta de principis que omplen de significat la posada en marxa d'aquests plans i que configuren la seva filosofia.

- RESPONSABILITAT: al llarg del procés es potencia el reconeixement i l'activació de la responsabilitat dels subjectes implicats en el rol i funcions que els pertoca.
- COMPROMÍS: la implicació i dedicació en el procés reclama un clar compromís per part dels subjectes implicats.
- PARTICIPACIÓ: tots els agents implicats prenen part del procés a desenvolupar, impregnant-se dels dos principis anteriors i esdevenint subjectes actius del seu propi canvi i el de l'entorn. La participació és el nucli central del procés, sense ella no hi ha procés
- TRANSFORMACIÓ SOCIAL: finalitat última del pla. El conjunt dels principis esmentats s'encaminen cap a aquest. La participació i responsabilitat dels subjectes en la presa de decisions que els afecta ha de guiar al conjunt de la comunitat cap a la transformació social de l'entorn.
- GLOBALITAT: com a abordatge de la realitat que permet tenir en compte tots els factors presents, sense excloure'n cap.
- AUTONOMIA: construcció conjunt del procés a partir de les aportacions individuals, per a que això sigui possible, és necessari que el subjecte que pot aportar sigui escoltat, valorat i se li reconegui la seva capacitat de canvi, la seva experiència i el seu saber per a construir opinió.
- RESPECTE: el mètode ha de ser respectuós amb els participants del procés, a la vegada que promotor i facilitador de relacions de respecte entre

actors. D'aquesta manera el respecte deixa de ser una paraula per passar a ser un fet i per tant, un valor après.

- IDENTITAT COL·LECTIVA: tot i una explícita aposta per l'ésser humà i les seves capacitats, la identitat col·lectiva esdevé necessària en tant que omple de sentit al concepte de comunitat. Es tracta d'un procés de construcció conjunt i compartit. Per tant, és necessari promoure una visió de l'altre com a company de construcció i una visió global de conjunt, per a reconèixer cap a on es vol anar.

- DIÀLEG: esdevé l'eina imprescindible per a la construcció de quelcom compartit. El diàleg igualitari fomenta la participació i el compromís entre totes les persones implicades.

- TRANSPARÈNCIA: al llarg del procés és absolutament necessari que hi hagi una transparència entre tots els agents implicats. La informació i el coneixement han d'estar socialitzats i ser els mateixos per a tothom.

- TREBALL EN XARXA i TRANSVERSALITAT: cal que els diferents agents presentin una actitud i predisposició a col·laborar, cooperar i construir confiança. El treball en xarxa ha de respondre als objectius, necessitats i interessos viscuts per tots els subjectes implicat.

PROPOSTA

5/ PERQUÈ UN PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI A BANYOLES?

Pel que fa al context general actual podem dir que vivim en una societat de marcat caràcter individualista, que deixa de banda el concepte de comunitat del qual parteix aquest treball. Per aquest motiu, és precís recuperar l'àmbit relacional i de suport mutu entre les persones, afavorint la implicació i participació dels subjectes en les seves pròpies vides i decisions que els afecten.

La societat actual, com a conseqüència d'una constant evolució i dinamisme, es troba en un moment en el qual s'estan consolidant una sèrie de canvis que afecten les nostres vides. Canvis que es fan presents en les estructures familiars, la piràmide d'edats, el tipus de treballs i els horaris, canvis demogràfics degut als fluxos migratoris, tecnològics en l'àmbit de la comunicació, en les morfologies de les ciutats i barris i -també- en la lògica d'exclusió i inclusió social.

Per a una millora de la societat, un benestar dels ciutadans i ciutadanes i un autèntic desenvolupament de la comunitat, és precís identificar els factors i les pràctiques generadores d'exclusió amb l'objectiu de transformar-les i afavorir la inclusió social de totes i cada una de les persones membres d'una comunitat.

Cal tenir en compte que una realitat social cada vegada més fragmentada i diversa comporta una major polarització, noves desigualtats i nous problemes que apareixen de forma menys agregada i incideixen en una diversitat creixent d'individus i de grups socials.

Actualment encara predominen en els àmbits polítics i tècnics les formes de fer, relacionar-se i organitzar-se basades en la fragmentació i l'assistencialisme que resulten insuficients per donar cobertura i resposta als reptes que plantegen els canvis actuals, i que l'únic que fomenten és el manteniment i reproducció de les desigualtats existents.

És per aquest motiu que el punt de partida necessari és el del treball comunitari, que esdevé el mètode per excel·lència per tal de donar resposta als reptes

plantejats promovent en els subjectes implicats tres elements clau: la conscienciació, la organització i la mobilització.

En el marc del treball comunitari i del desenvolupament comunitari, l'elaboració i implementació d'un Pla de Desenvolupament Comunitari, permet partir des de la proximitat amb diferents mirades, energies i accions. Planteja una resposta conjunta que engloba la totalitat dels àmbits de la societat i que permet dur a terme un treball conjunt entre tots els agents de la comunitat amb la finalitat de garantir la inclusió i la cohesió social del municipi.

Partint d'aquest context general i d'aquesta necessitat de treball conjunt per mitjà d'una intervenció social i educativa que fomenti el benestar i la qualitat de vida de tots els membre d'una comunitat, Banyoles és una ciutat mitjana i de dimensions assequibles per tal de dur a terme un Pla de Desenvolupament Comunitari.

Més enllà dels aspectes purament territorials, Banyoles és un municipi en el qual actualment es duen a terme diversos projectes i accions que fomenten la inclusió i cohesió social. Malgrat això, els projectes i activitats implementats no es desenvolupen coordinadament i partint d'un bon treball en xarxa, sinó que es despleguen diversos projectes i accions en diferents àmbits i aquests no contempen la transversalitat i el treball conjunt. Fet que a més a més suposa un solapament de tasques entre diferents tècnics/ques i un aprofitament escàs dels recursos, serveis i iniciatives ja en marxa. Podríem dir que en aquestes circumstàncies el conjunt de recursos i serveis esdevenen poc eficients o, si més no, podrien esdevenir molt més eficients si el plantejament fos en el marc d'un PDC.

És per aquest motiu que es valora positivament el disseny i implementació d'un PDC que actui de paraigües local sota el qual s'inclouin tots els agents i el conjunt de projectes i activitats desenvolupades al municipi. Al mateix temps que es garanteixi una forma de treball fonamentada en la comunitat i en la implicació i mobilització de tots els agents per tal de definir conjuntament les línies d'acció del municipi. Aquesta segona part és també important en tant que promou la organització i participació activa de la ciutadania, un PDC és també la oportunitat perquè la ciutadania imagini i posi en pràctica noves formes de relació,

organització, treball, de prendre part i de decidir al voltant del seu entorn immediat: la comunitat.

Fent especial èmfasi en l'àmbit de la participació ciutadana -com a principi bàsic d'un PDC- actualment Banyoles compta amb un total de 112 entitats inscrites al Registre Municipal d'Entitats. Val a dir, que malgrat ser un nombre elevat en relació a la població total del municipi (19.159 habitants), aquesta és una participació poc vinculada a la idea d'organització i mobilització esmentada anteriorment. Segurament fruit del nivell socioeconòmic de la majoria de la població, la participació esdevé un àmbit puntual dels i les ciutadanes, sense tenir un paper massa rellevant i prescindint d'aquests factors més vinculats al canvi i la transformació. Podem dir que tot i el nombre d'entitats existents no hi ha una cultura i tradició de participació fortament arrelada.

En un nivell intermig entre la participació de base de les entitats i les instàncies polítiques i institucionals, Banyoles compta amb els anomenats Consells de Barri. Els Consells de Barri són els òrgans de participació per excel·lència d'un àmbit territorial concret, els barris. Tal i com defineix l'article 20 del Reglament de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Banyoles. Els Consells de Barri aborden diferents objectius i esdevenen essencials per aproximar la gestió municipal al ciutadà. Les funcions bàsiques d'aquests òrgans van encaminades a permetre la màxima participació dels veïns/es, col·lectius i entitats dins l'activitat pública i en especial dins el seu barri; facilitar la més àmplia informació i publicitat sobre les seves activitats i acords; garantir l'efectivitat dels drets i deures dels veïns/es; i fomentar l'associacionisme.

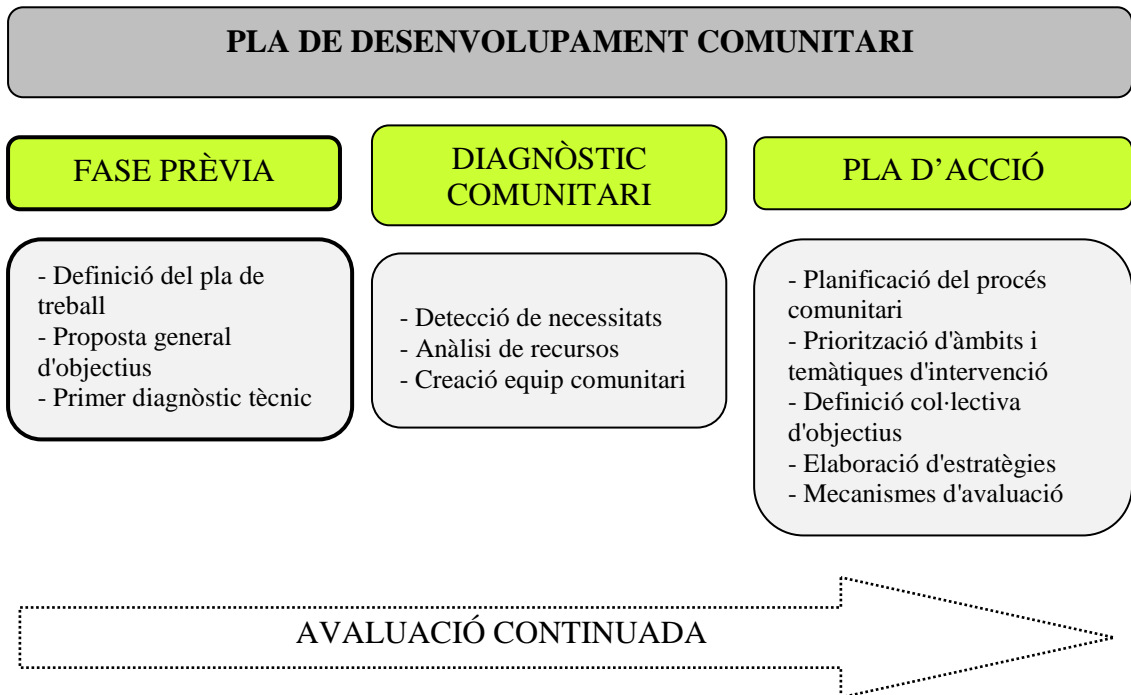
D'altra banda, les competències que ha de desenvolupar el Consell de Barri dins el seu àmbit d'actuació són: facilitar a l'Ajuntament de Banyoles una diagnosi de les necessitats del barri amb indicació i selecció de prioritats; informar als òrgans de govern de l'Ajuntament de Banyoles del funcionament dels serveis municipals al barri; canalitzar cap a l'Ajuntament les aspiracions del veïnat així com actes públics, reunions de treball i totes aquelles activitats que es creguin necessàries; i informar als veïns/es de totes aquelles activitats que l'Ajuntament hagi de realitzar dins el seu àmbit geogràfic o que, essent d'interès general, afecti al barri. En

aquests moments, es troben en funcionament el Consell de Barri de Canaleta, de la Farga i de les Rodes.

Val a dir, que a la pràctica aquests Consells de Barri més que òrgans de participació esdevenen òrgans d'informació. L'Ajuntament comunica als veïns/es informacions que es consideren rellevants, però sense fomentar una participació activa en la presa de decisions. D'aquesta manera, observem com també en aquest nivell de participació i decisió la implicació real i el canvi per part de la ciutadania és més aviat escàs. Tot i això, cal remarcar que en aquest cas és més per manca de la voluntat del consistori municipal que no pas perquè la ciutadania no pugui trobar un espai en el qual es fomenti la seva participació. Cal remarcar també, que entre una actitud purament de queixa i una actitud de participació des del canvi i la implicació hi ha una gran diferència. Val la pena fer aquest apunt perquè sovint, quan es desvalora un espai de participació, el que acaba passant és que es converteix en un simple espai de queixa en el qual no es duu a terme una funció pedagògica que aposti per la participació i la transformació real.

6/ FASES DEL PLA DE DESENVOLUPAMENT COMUNITARI:

Partint dels elements i principis bàsics descrits a l'apartat quatre, a continuació es presenta un esquema general de les fases a desenvolupar al llarg de la proposta de PDC centrada en el municipi de Banyoles.

Si ens fixem en l'esquema anterior observem com el procés es divideix en tres grans moments: una fase prèvia, l'etapa del diagnòstic comunitari i el pla d'acció.

Primerament resulta del tot necessari explicitar que tot i fer esment a les diferents etapes del procés, la proposta concreta que es durà a terme en el punt número nou es centra en la fase prèvia, ja que tal i com s'ha justificat anteriorment no tindria sentit desenvolupar tot el pla sense contemplar el seu caràcter comunitari.

Un cop fet aquest apunt, cal descriure acuradament cada una de les etapes i dels elements que la conformen.

En primer lloc, tenim la fase inicial que contempla la definició del pla de treball, una proposta general d'objectius i un primer diagnòstic. En aquesta primera definició es comencen a dibuixar les primeres línies de treball de caràcter tècnic, per tal de tenir una primera referència de l'acció i del seu desenvolupament. Pel

que fa al primer diagnòstic tècnic, aquest analitza dades de caràcter objectiu relacionades amb la població i l'economia; es tracta de descriure la realitat.

La segona fase es compon, essencialment, de la elaboració del diagnòstic comunitari. Els diferents agents implicats en el procés han de dur a terme un anàlisi de les necessitats del territori i dels recursos existents que permeti:

- Conèixer quina és la realitat del municipi incorporant les percepcions dels propis protagonistes (adults, joves, dones, entitats, associacions, etc.).
- Identificar i mapejar els agents socials que intervenen en el territori (què fan, qui són, amb qui es relacionen).
- Identificar demandes i necessitats.

En aquest moment inicial del treball conjunt es comencen a teixir les primeres col·laboracions i la participació activa de cada un dels membres implicats.

En aquesta mateixa fase, es duu a terme la creació de l'equip comunitari, que liderarà el procés i serà l'encarregat d'aglutinar les aportacions dels diferents agents implicats. L'equip comunitari actua com a equip motor del procés, però sense impedir la creació -si és necessari- de taules de treball o comissions paral·leles entorn a temàtiques, àmbits o col·lectius concrets. L'equip està format per professionals i gent de la comunitat.

Finalment, identifiquem la última fase del procés que és la que fa referència al pla d'acció. Aquesta és una fase àmplia, que s'inicia un cop s'ha dut a terme la construcció compartida del coneixement de la realitat a partir de l'anàlisi de discursos i percepcions recollides en la fase de diagnòstic.

El primer que cal és planificar el procés comunitari a seguir per tal de que tots els agents implicats tinguin clara la seva evolució. A continuació és necessari prioritzar els àmbits i temàtiques que centren la intervenció per tal de poder dur a terme la definició col·lectiva dels objectius a assolir. Un cop plantejats els punts anteriors és necessari elaborar les estratègies a seguir, amb l'objectiu de definir els projectes i activitats a desenvolupar. Per últim, aquesta fase compta amb la elaboració dels mecanismes d'avaluació, que en tot moment aniran avaluant el procés i que també han de comptar amb la participació dels agents implicats. Val a dir, que la avaluació és de caràcter continuat i participativa, i que constantment s'aniran adaptant i millorant aquelles elements que es considerin oportuns.

Finalment, considero necessari comentar que malgrat que es descriu aquest esquema general amb les diferents fases a desenvolupar, els PDC són plans que s'elaboren conjuntament i a partir d'un procés col·lectiu. És per aquest motiu que les fases no es segueixen acuradament unes a les altres de manera lineal, sinó que en algun moment poden cavalcar-se. Es tracta d'un procés que va avançant i formant un camí, de manera que tot i partir d'una estructura amb unes fases concretes cal oferir certa flexibilitat per tal que al llarg del procés es pugui anar construint un pla en el que totes les persones implicades es sentin còmodes per participar i aportar els seus coneixements i idees.

7/ METODOLOGIA A DESENVOLUPAR:

La metodologia general a desenvolupar al llarg del PDC és essencialment de caràcter comunitari i participativa, sense perdre de vista la idea de procés. Un procés obert i dinàmic, que tot i estar plantejat des d'una metodologia en concret compta amb un cert marge de flexibilitat per tal de ser adaptat a la realitat a intervenir. Així doncs, és important tenir en compte que la metodologia s'anirà adequant a cada moment i a les necessitats del procés per tal de garantir, per damunt de tot, el caràcter comunitari i participatiu que dóna sentit al pla proposat. Partint doncs d'aquestes idees generals, la metodologia emprada al llarg de la present proposta de PDC s'emmarca en la Investigació Acció Participativa (IAP) i en una metodologia participativa en general. La idea és que en cada moment es puguin dur a terme aquelles tècniques que més responguin als objectius marcats i a les característiques generals del procés. És en aquest sentit que la IAP respon a les característiques d'una proposta de PDC, ja que es tracta d'un mètode d'estudi i acció que busca obtenir resultats fiables i útils per tal de millorar situacions col·lectives i basa la investigació a desenvolupar en la participació dels propis col·lectius a investigar. D'aquesta manera, els participants deixen de ser l'objecte d'estudi per ser subjectes protagonistes de la investigació, controlant i interactuant al llarg del procés investigador i necessitant una implicació i convivència de l'investigador extern en la comunitat a estudiar.

El procés comunitari que es planteja no pot existir sense els diversos protagonistes que en formen part -principalment sense la població- si no participen activa i directament en el seu desenvolupament. Cal tenir molt en compte i, forma part de la metodologia establerta, el fet que el procés comunitari no ha de consistir en oferir activitats, projectes, programes, etc. a la població per a que els consumeixin; sinó que la clau rau en oferir ocasions, espais i moments de participació real i activa en la presa de decisions, de mesures organitzatives i de programes que entre els participants es considerin importants, útils i necessaris.

Partint d'aquesta concepció metodològica, esdevé essencial a la fase del diagnòstic comunitari la creació de l'equip comunitari. Un equip que ha d'impulsar la metodologia a desenvolupar en tant que la seva funció fonamental és ajudar a la

població a organitzar-se, utilitzant els recursos existents i buscant-ne de nous. L'equip comunitari ha de facilitar que la participació sigui real en tot moment i que s'assoleixin, en la mesura del possible, els resultats desitjats. L'equip té, per tant, una funció eminentment educativa i pedagògica, no perquè ensenyi a la gent sinó perquè organitza el procés i les actuacions per tal que els agents implicats i protagonistes vagin aprenent a participar, prendre part i decidir.

En aquesta etapa inicial del PDC es posaran en pràctica també diferents instruments com les entrevistes a persones clau de la comunitat, ja sigui a ciutadans a títol individual o membres d'entitats i associacions, i l'observació per tal de recollir la informació necessària per a la realització del diagnòstic. Cal afegir també, que la tècnica que es desenvoluparà per tal de recollir part de la informació necessària entorn als diferents protagonistes de la comunitat i les seves relacions és el sociograma o mapa social.

En un primer moment el sociograma serà realitzat pels professionals tècnics del pla en la fase prèvia del procés però, a continuació, prendrà una vessant participativa en tant que haurà de ser revisat pels diferents agents implicats. Aquesta tècnica del sociograma participat s'utilitzarà amb la finalitat de contrastar el sociograma tècnic inicial, essent els mateixos participants implicats els que identifiquin els agents presents a la comunitat i les seves relacions. El sociograma permetrà als agents analitzar el present i també posar-se en posició de futur de com es pot treballar per canviar les relacions i circumstàncies actuals i millorar-les. A més, aquesta eina servirà al llarg del procés per poder veure si s'han anat modificant les relacions o no.

Val a dir que es tracta d'una tècnica que té diverses utilitats. En primer lloc, a nivell descriptiu ens permet dur a terme una radiografia de la comunitat, identificant les relacions socials que estan presents en un moment determinat. A la vegada que permet identificar també quins són els diferents recursos, entorns i col·lectius socials presents en una comunitat i les relacions entre ells: xarxes de col·laboració entre recursos, col·lectius més vinculats a determinats entorns, solapaments, descoordinacions, aïllaments i situacions d'exclusió, conflictes i aliances.

En segon lloc ens proporciona una utilitat reflexiva, provocant una actitud d'autoreflexió sobre la situació observada. Permet obrir un procés de reflexió entorn a la organització local amb els mateixos actors implicats, ajudant a que cadascú es visualitzi en relació amb els altres i promovent una mirada global vers la comunitat local. El valor afegit recau, a més a més, en el fet que es tracta d'una mirada consensuada prèviament entre els diferents actors implicats.

Per últim, ens aporta una utilitat estratègica per tal de passar del present al futur. Permet definir estratègies relacionals, estratègies d'intervenció amb vistes a transformar la situació, com ens relacionem actualment i com ens podríem relacionar per tal d'abordar les línies de treball desitjades.

Finalment, en relació a la organització i treball dels diferents agents implicats en el procés al llarg de l'etapa de definició del pla d'acció, dir que aquest pot prendre diverses formes. El treball en grups i/o per comissions respon a l'objectiu d'anar desgranant els diferents àmbits d'actuació del pla i les seves propostes. Per aquest motiu, al llarg del procés s'hauran de realitzar diverses sessions de debat i informació i tallers on traspasar la feina feta al conjunt dels participants per tal d'anar teixint un procés col·lectiu i comunitari en el qual tothom es senti representat i que en forma part.

Les tècniques a emprar al llarg d'aquesta fase del treball poden ser diverses en funció de la finalitat i dels objectius que es desitgin assolir, a la vegada que han de respondre també a les característiques del grup i han de tenir certa flexibilitat. Com que aquestes s'aniran definint a mesura que s'avança en la implementació del pla, a l'apartat d'annexes es facilita un recull de diverses tècniques a desenvolupar sota el nom de "Caixa d'eines".

8/ FASE PRÈVIA: BANYOLES MARC D'ACTUACIÓ:

8.1/ DEFINICIÓ DEL PLA DE TREBALL:

Tal i com ja s'ha comentat en punts anterior, al llarg de la fase prèvia del PDC cal traçar les primeres línies d'acció a nivell tècnic.

D'aquesta manera, en els apartats següents es recull en primer lloc una proposta general d'objectius d'un PDC, que més endavant en la fase de definició del pla d'acció cal definir col·lectivament amb el conjunt de la comunitat en funció dels àmbits d'intervenció escollits. En segon lloc es desenvolupa un primer diagnòstic tècnic que contempla l'anàlisi de dades estadístiques, un primer sociograma de la comunitat i un recull dels plans, programes i projectes que actualment s'estan desenvolupant al municipi classificats en funció de l'àmbit d'actuació.

A l'hora de definir el pla de treball, cal establir també una primera temporalització de les fases a desenvolupar per tal de poder establir un primer calendari general del procés.

8.2/ PROPOSTA GENERAL D'OBJECTIUS:

OBJECTIUS GENERALS:

- Garantir la millora social del municipi per mitjà de la cohesió i inclusió social.
- Potenciar l'autoestima de les persones pel seu barri, ciutat, comunitat...
- Afavorir la integració de tots els col·lectius socials, especialment el col·lectiu provinent de la immigració.

OBJECTIUS ESPECÍFICS:

- Impulsar una societat més solidària, més cohesionada socialment, més vertebrada i amb més identitat de barri, territori, ciutat...
- Millorar la qualitat de vida dels ciutadans i ciutadanes, fomentar la participació social, la corresponsabilitat i el compromís de totes les persones i entitats en aquest procés de canvi i millora.
- Fomentar el teixit associatiu, la participació veïnal al potenciar la cogestió dels programes i projectes d'intervenció.

- Integrar els esforços i les actuacions de les diferents administracions que conflueixen en un mateix territori, en el marc de les seves competències.
- Afavorir la integració dels diferents col·lectius, especialment el d'immigrants a través de la formació i l'assessorament i l'intercanvi cultural.

8.3/ PRIMER DIAGNÒSTIC:

Per tal de realitzar un primer diagnòstic tècnic cal analitzar una sèrie de dades diverses que ens permetin aproximar-nos a la realitat estudiada.

D'aquesta manera, en primer lloc es durà a terme un anàlisi de caràcter quantitatiu corresponents a l'estructura social del municipi. Entenem com a estructura social el conjunt de característiques culturals i socials que defineixen a cada societat en un període de temps concret, ja que les poblacions al llarg de la història van evolucionant.

En segon lloc, resulta necessari dur a terme un anàlisi més qualitatiu per mitjà de la tècnica de sociograma que ens permeti identificar de manera general els diferents agents de la comunitat, la seva influència i poder i les relacions que s'estableixen entre ells.

Per últim, es durà a terme un recull per àmbits dels diferents plans, programes i projectes que actualment es desenvolupen al municipi. L'objectiu és recollir les intervencions actuals per tal de saber amb què compta el territori i si és necessari o no dur a terme noves accions.

8.3.1/ DADES ESTADÍSTIQUES:

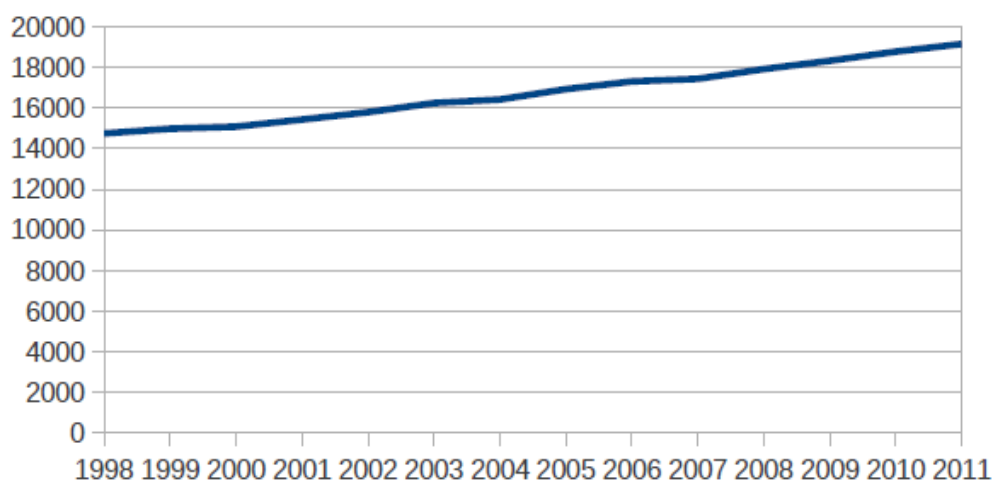
Banyoles està situada a l'extrem nord oriental de Catalunya i és la capital de la comarca del Pla de l'Estany. Es localitza a mig camí entre la Costa Brava i els Pirineus, situada a 120 quilòmetres de Barcelona i a 49 quilòmetres de la frontera amb França.

La ciutat de Banyoles està ubicada a la riba oriental de l'Estany que porta el mateix nom, sobre la cota de 175 metres sobre el nivell del mar. Està situada al límit més oriental del Sistema Transversal Català, al mig d'una depressió natural que té el seu origen en la conca lacustre. Banyoles queda flanquejada al nord pels

blocs abruptes de la Mare de Déu del Mont i a ponent per la serra de Rocacorba. La ciutat està envoltada de serralades, excepte pel sud que s'obre la plana de Cornellà del Terri en direcció a Girona ciutat.

El terme municipal de Banyoles és petit, amb una superfície de 10,89 quilòmetres quadrats i una població amb xifres del 2011 de 19.152 habitants. Si ens fixem en el gràfic 1, observem com des de 1998 fins a l'actualitat l'evolució de la població del municipi és ascendent. Un augment de la població que es dona també a Catalunya en general, però que es reflecteix clarament al municipi de Banyoles en particular. Un dels motius que expliquen aquest augment i que observarem amb més detall més endavant, correspon a l'arribada d'un nombrós volum de població immigrada (tant interior com exterior), atrets per la bona situació geogràfic i econòmica del municipi.

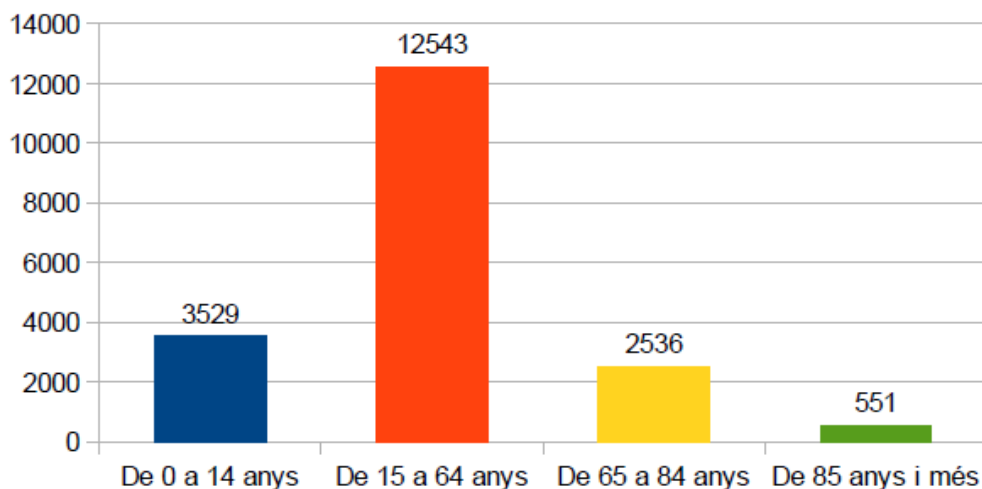
Gràfic 1: Evolució de la població a Banyoles (1998-2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si seguim analitzant les característiques de la població del municipi, en el gràfic 2 podem observar els grups d'edat. El grup més nombrós de població, amb un total de 12.543 persones, correspon a la franja d'edat d'entre 15 i 64 anys; seguit a força distància pel grup de 0 a 14 anys (3.529 persones); el de 65 a 84 anys (2.536 persones) i el de més de 85 anys (551 persones).

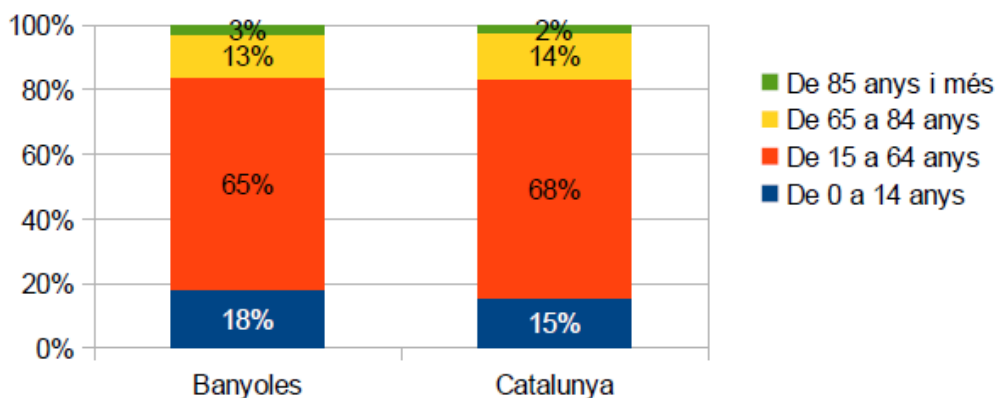
Gràfic 2: Població de Banyoles per grups d'edat (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

El gràfic 3, ens ofereix una comparativa de la població per grups d'edat entre Banyoles i el conjunt de Catalunya. Podem dir que la distribució de la població al municipi de Banyoles va bastant en la línia de la població de Catalunya i de la majoria de països d'occident, on la piràmide d'edats compta amb una base extremadament petita. De fet, la piràmide està gairebé invertida amb un primer grup d'edat reduït fruit del descens de la natalitat, un segon grup d'edat més ampli (en part gràcies a l'arribada d'immigració) i, per últim, un grup de nou reduït.

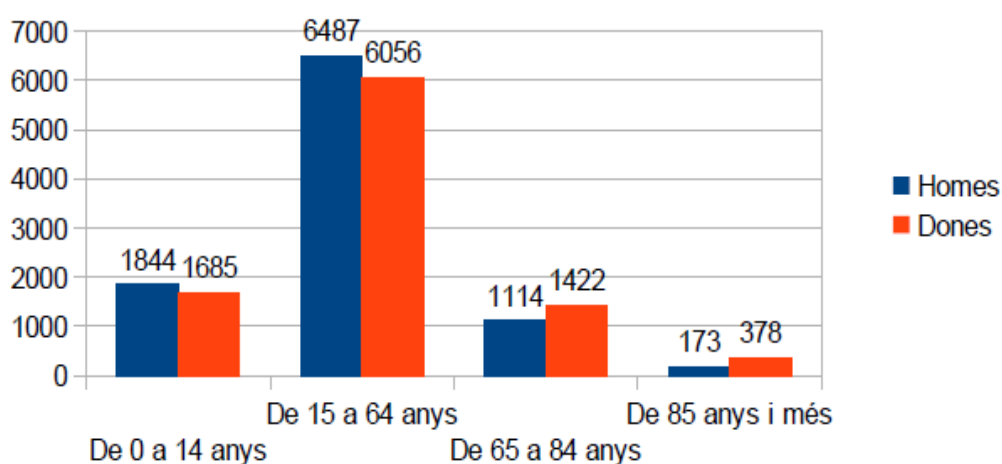
**Gràfic 3: Població per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Observant el gràfic 4, veiem la diferència entre homes i dones de Banyoles per grups d'edat. Si ens fixem en els dos primers grups d'edat (de 0 a 14 i de 15 a 64 anys), veiem com el número d'homes és una mica superior al de dones. La tendència s'inverteix en els grups d'edat següents, sent bastant més significativa en el grup de 85 anys i més. Fet que respon a que les dones solen tenir una esperança de vida superior a la dels homes en termes generals.

Gràfic 4: Població de Banyoles per grups d'edat segons sexe (2011)

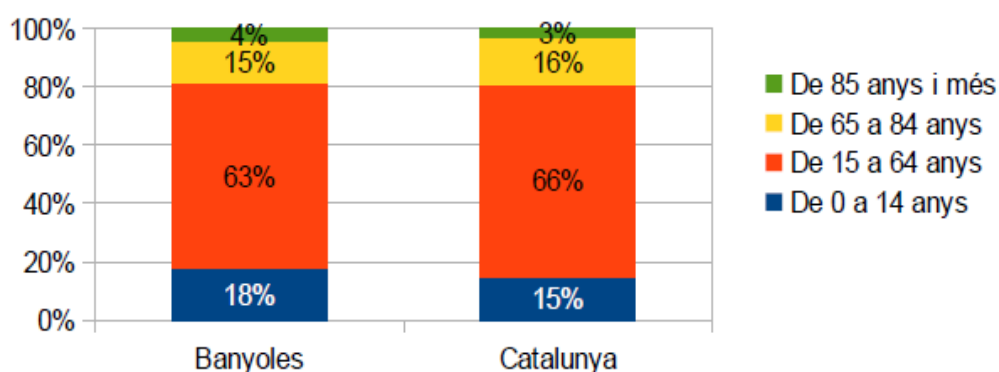
FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si ens fixem en els gràfics 5 i 6, observem com el percentatge per grups d'edat entre dones i homes relatiu a Banyoles i al conjunt de Catalunya és força similar.

Pel que fa a les dones concretament, podem dir que el percentatge corresponent al grup d'edat de zero a catorze anys de Banyoles és tres punts superior al de Catalunya, disminuint també en tres punts en el següent grup d'edat i mantenint-se gairebé igual en els dos últims grups.

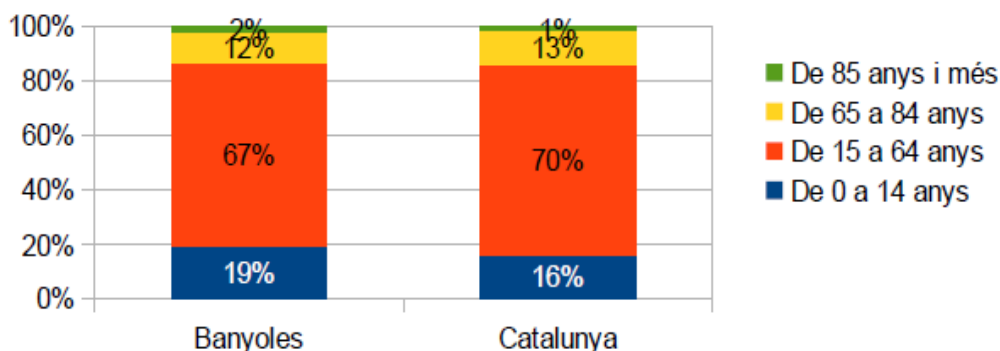
En relació als homes, podem dir que la tendència es reproduïx igual que en la població femenina, presentant una petita diferència entre els dos primers grups d'edat i sent gairebé idèntica en els dos següents.

**Gràfic 5: Percentatge de dones per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

**Gràfic 6: Percentatge d'homes per grups d'edat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

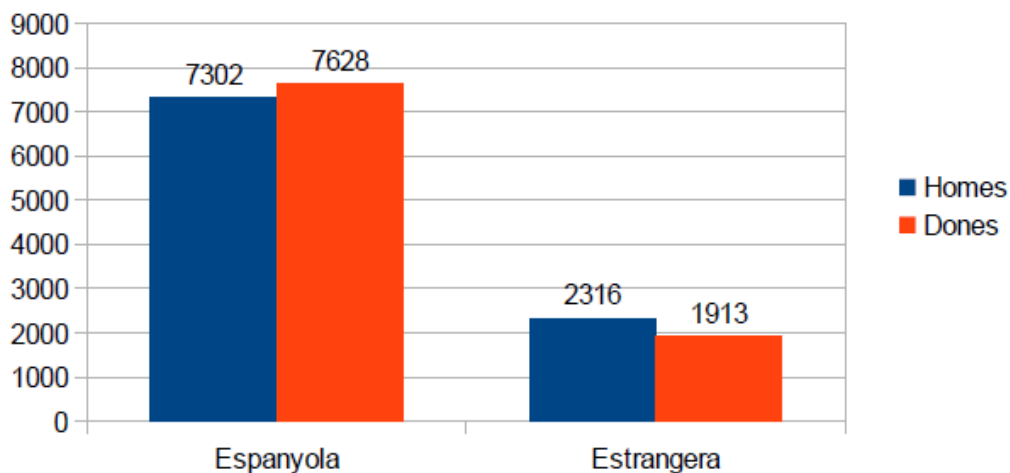
FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

A partir del gràfic 7 i fins l'11, podem observar quines són les característiques de la població de Banyoles pel que fa a la seva nacionalitat i procedència.

Si ens fixem concretament en el gràfic 7, que fa referència a la població de Banyoles per nacionalitat i sexe, observem com el número de població de nacionalitat espanyoles és un xic més elevat entre les dones; mentre que pel que fa a les persones de nacionalitat estrangera és més elevat el nombre d'homes. Tot i que no es tracta d'una diferència molt acusada, si que podem dir que les dades reflecteixen el fet que la immigració estrangera sol ser majoritàriament en els seus inicis masculina. A més, podem afegir que tenint en compte el context actual

aquestes dades reflecteixen el fet que en algunes famílies es donen retorns de nou al país d'origen; uns retorns que solen protagonitzar primer les dones i els menors.

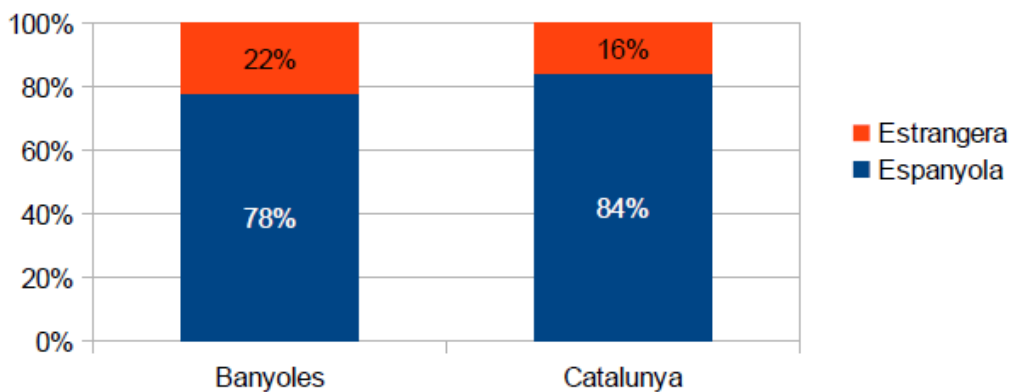
Gràfic 7: Població de Banyoles per nacionalitat i sexe (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Pel que fa al gràfic 8, podem dir que a la comparativa entre Banyoles i Catalunya en funció de la nacionalitat cal destacar el fet que al municipi de Banyoles el percentatge de població estrangera és sis punts percentuals superior al de la mitjana de Catalunya. Concretament, el percentatge de població estrangera de Banyoles sobre el total és d'un 22%.

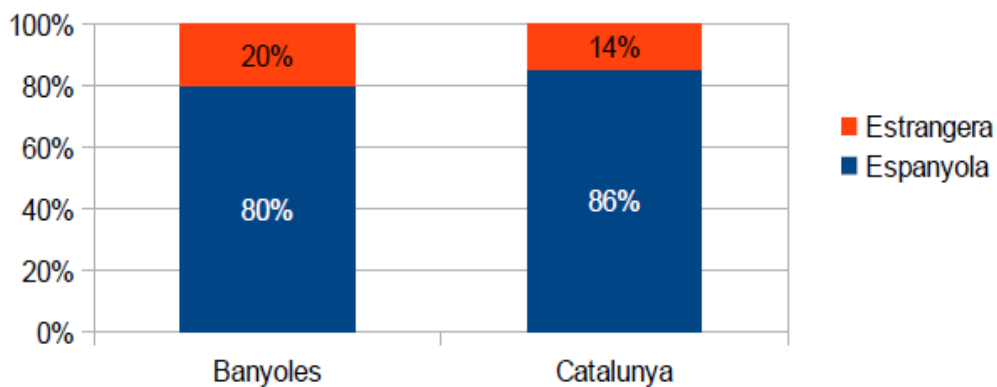
**Gràfic 8: Percentatge població per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

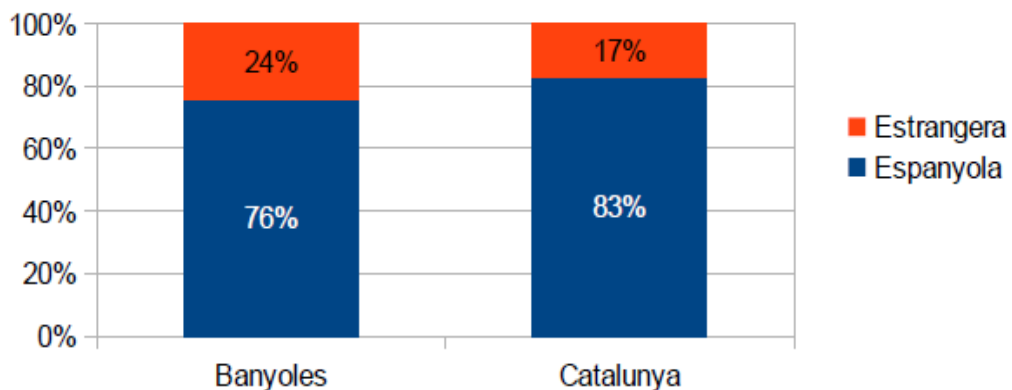
En els següents gràfics 9 i 10, relatius al percentatge de dones i homes per nacionalitat entre Banyoles i Catalunya, podem dir que en el cas de Banyoles s'observa clarament com la població estrangera supera la mitjana de Catalunya. Pel que fa a les dones la població estrangera és d'un 20% a Banyoles i d'un 14% a Catalunya. Mentre que en relació als homes, observem com també es dona aquesta diferència amb un 24% de població estrangera a Banyoles i un 17% a Catalunya.

Gràfic 9: Percentatge de dones per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Gràfic 10: Percentatge d'homes per nacionalitat (2011).
Comparativa Banyoles i Catalunya

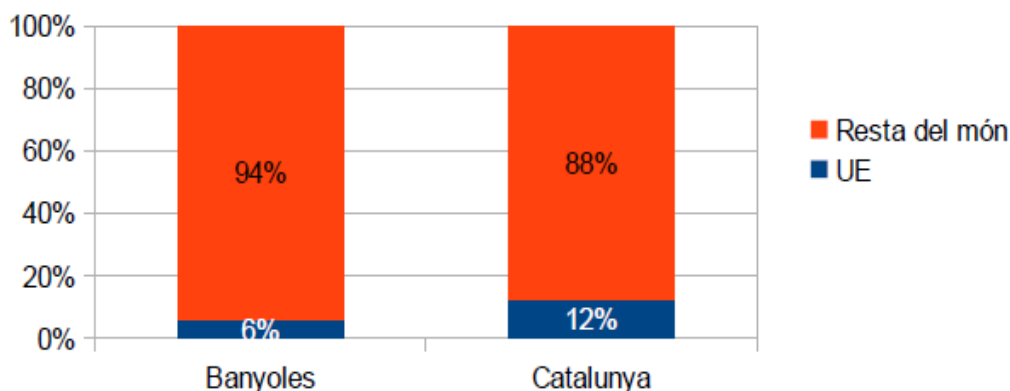

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Finalment, pel que fa a la immigració exterior per lloc de procedència, observem com en el gràfic 11 es dóna una diferència considerable entre Banyoles i Catalunya.

Mentre que a Catalunya la mitjana de població estrangera de la Unió Europea correspon a un 12% i la de la resta del món a un 88%, a Banyoles el primer percentatge baixa fins a un 6% i el corresponent a la població de la resta del món augmenta fins a un 94%. Sent clarament considerable per sobre de la mitjana una població immigrant provinent de la resta del món i no de la Unió Europea.

**Gràfic 11: Immigració exterior per lloc de procedència (2010).
Comparativa Banyoles i Catalunya**

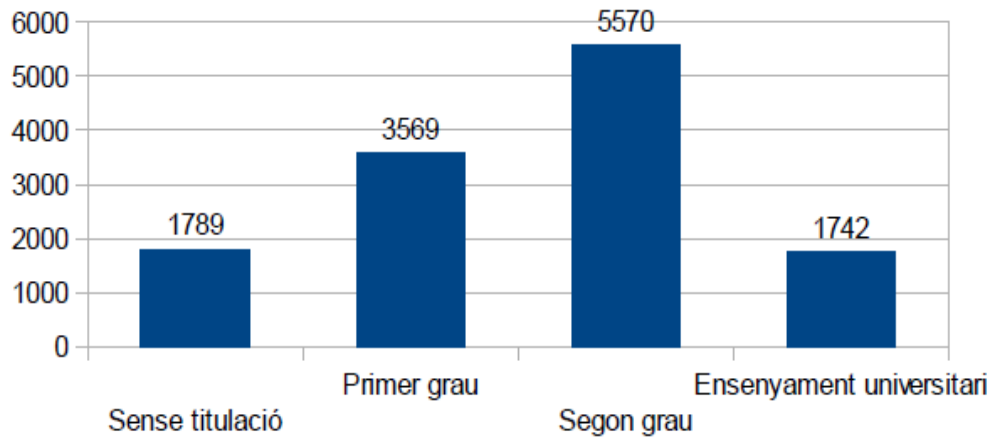

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Fent referència al nivell d'instrucció de la població de deu anys i més, en els gràfics 12 i 13 podem observar les xifres corresponents a Banyoles i una comparativa amb la mitjana de Catalunya.

Pel que fa a Banyoles, observem com el gruix de la població de deu anys i més té una titulació de segon grau (5.570 persones), seguida per la de primer grau (3.569 persones), l'ensenyament universitari (1.742 persones) i finalment una xifra gairebé equivalent a la anterior corresponent al gruix de la població sense titulació.

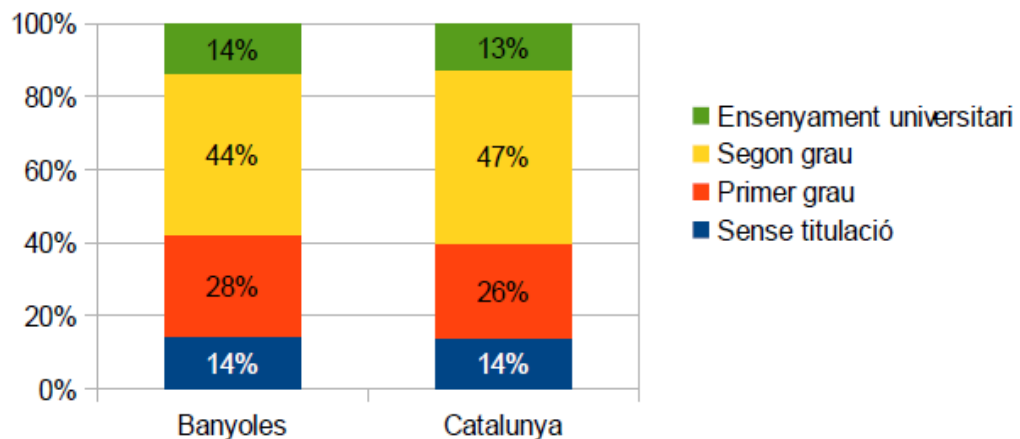
Gràfic 12: Població de Banyoles de 10 anys i més per nivell d'instrucció (2011)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Si fem una comparativa amb la mitjana catalana, en el gràfic 13 observem com els percentatges són gairebé iguals. En el cas de la població sense titulació són ambdues xifres d'un 14%, pel que fa a titulacions de primer grau Banyoles està dos punts per sobre de la mitjana de Catalunya amb un 28%, en el cas de les titulacions de segon grau cau tres punts respecte a Catalunya i es situa en un 44% i referent a les titulacions universitàries està a un punt per sota de la mitja catalana amb un 14%.

Gràfic 13: Percentatge població de 10 anys i més per nivell d'instrucció (2011). Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

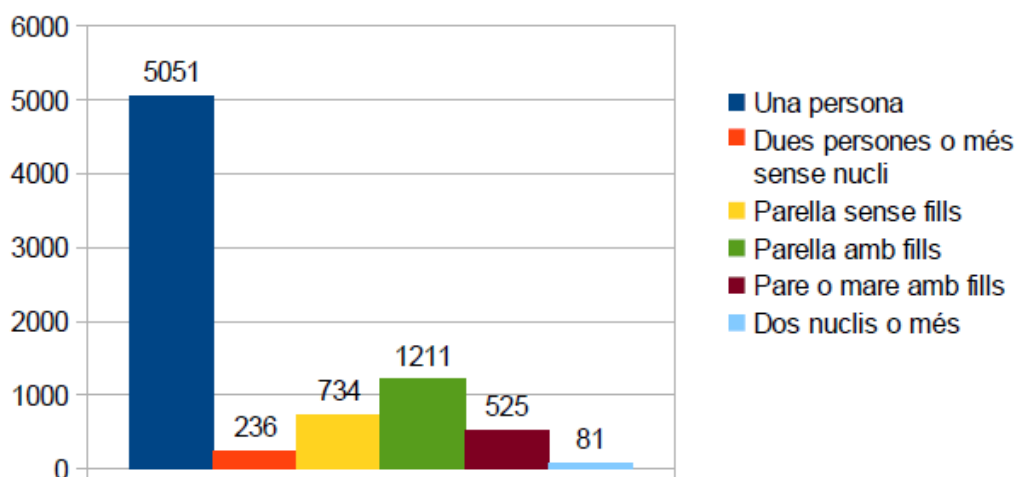
Pel que fa a l'àmbit de les llars per tipus de nucli, en els gràfics 14 i 15 observem les dades de Banyoles i la comparativa amb Catalunya respectivament.

Primer de tot dir que les dades obtingudes a través de l'Idescat són de l'any 2001, per aquest motiu les prendrem com a referència orientativa però sense dotar-les d'una validesa al cent per cent en el context actual.

En relació a Banyoles observem com el tipus de llar que predomina amb una diferència considerable és la d'una persona sola. Molt probablement si tinguéssim les dades actuals aquesta xifra seria força més inferior, ja que la crisi econòmica i la pèrdua de feina suposa que la població tendeixi a rejuntar-se amb familiars i/o amics. Fins i tot en alguns casos parelles que s'han divorciat es veuen obligades a seguir convivint sota el mateix sostre per impossibilitat de fer front a un habitatge propi.

En segon lloc observem les llars composades per parella i fills, seguides de les de parella sense fills, les de pare o mare amb fills amb una xifra considerable de 525, les de dues persones o més sense nucli i les de dos nuclis o més. Aquests dos últims tipus de nucli segurament amb dades actuals es veurien incrementats degut al context de crisi actual.

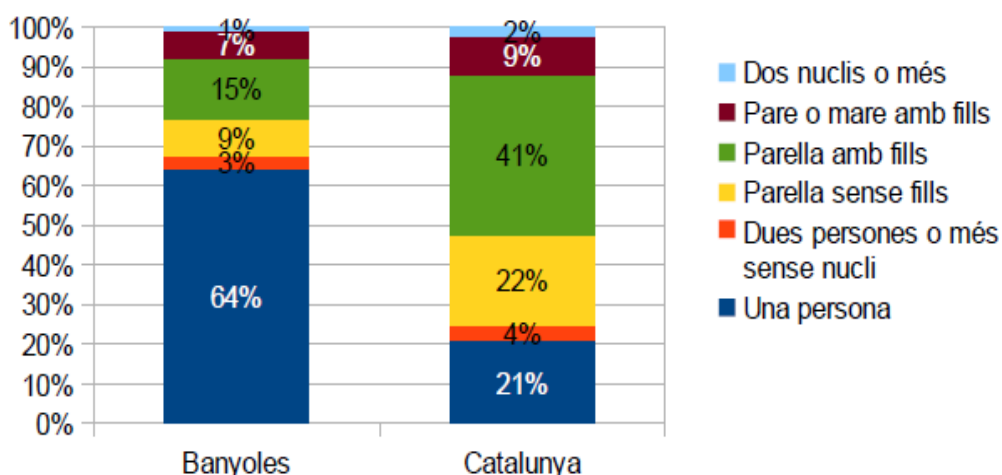
Gràfic 14: Llars de Banyoles per tipus de nucli (2001)

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Pel que fa a la comparativa amb la mitjana de Catalunya observem que es donen forces diferències. En primer lloc les llars d'una persona sola en el cas de Banyoles suposen un percentatge molt més elevat al de la mitja catalana, un 64% respecte a un 21%. En el cas de les llars formades per dues persones o més sense nucli els percentatges són força similars amb un 3% i un 4% respectivament. Les corresponents a parella sense fills són d'un 9% a Banyoles i un 22% a Catalunya i, en el cas de les parelles amb fills la diferència també és força acusada amb un 15% a Banyoles i un 41% a Catalunya. Finalment, el percentatge corresponent a pare o mare amb fills o dos nuclis o més és força similar entre ambdues realitats.

Gràfic 15: Llars per tipus de nucli (2001).
Comparativa Banyoles i Catalunya

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Per últim, els gràfics 16 i 17 ens mostren les dades relatives a les mitjanes anuals d'atur registrat a Banyoles per sexes i per sectors econòmics.

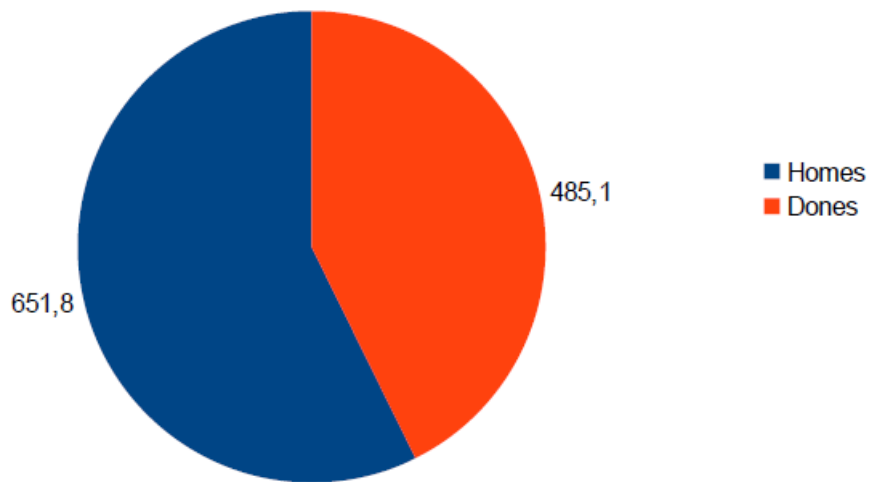
Pel que fa a les xifres en funció del sexe observem com el número d'homes és una mica superior al de les dones, fet que s'explica perquè encara avui en dia hi ha un nombre superior de dones que treballa en l'economia submergida o no treballa respecte als homes.

Si ens fixem en els sectors econòmics, veiem com el sector que ocupa un major número de població al municipi és el sector serveis amb la meitat de la població,

seguït de la indústria, la construcció i ja a força distància l'agricultura i la població sense ocupació anterior.

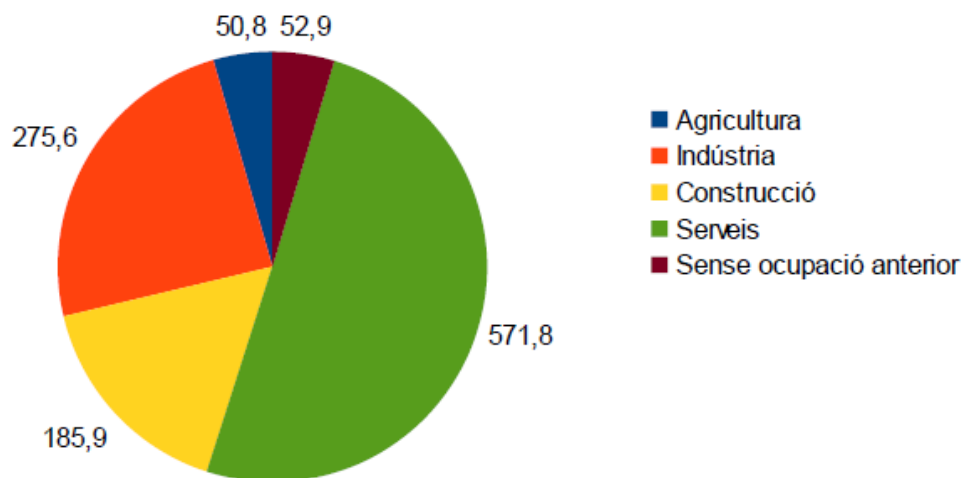
Val a dir que molt probablement aquestes dades relatives als sectors econòmics han canviat recentment, ja que de ben segur anteriorment el sector de la construcció estava en segon lloc fruit de la bombolla immobiliària. Moltes de les persones que actualment estan a l'atur provenen justament del sector de la construcció.

Gràfic 16: Atur registrat a Banyoles per sexes (2011).
Mitjanes anuals

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

Gràfic 17: Atur registrat per sectors (2011).
Mitjanes anuals

FONT: elaboració pròpia a partir de les dades d'IDESCAT.

8.3.3/ PLANS, PROGRAMES I PROJECTES QUE ES DUEN A TERME:

ÀMBITS	PLANS, PROGRAMES I PROJECTES
HABITATGE	- Pla Local d'Habitatge (2012 - 2017)
SALUT	- Grup de Promoció de la Salut Jove
MERCAT LABORAL	- Dispositiu d'Inserció Econòmica de Joves - Dispositiu d'Inserció Econòmica de Dones - Casa d'Oficis - Plans d'Ocupació
EDUCACIÓ	- Pla Educatiu d'Entorn: Taller d'Estudi Assistit, Servei d'Intervenció Educativa, Unitat d'Escolarització Compartida, Pla Català de l'Esport, Apropa't a la Biblioteca, l'Esport més a prop, Casal Lingüístic, Tallers de Famílies, Projecte Rossinyol, Projecte d'Intervenció Socioeducativa Canaleta i Can Puig, Patis Oberts, Pla d'Escolarització Extensiva, Activitats Extraescolars i Aula d'Estudi - Projecte Banyoles Ciutat Educadora
SOCIAL	- Pla Local d'Inclusió Social (2009 - 2012) - Pla de Millora del Barri de la Farga

Als anteriors plans, programes i projectes cal afegir-ne dos d'abast comarcal i centrats en col·lectius de població específics.

- Pla d'Infància i Adolescència del Pla de l'Estany 2012 – 2015.
- Pla de Joventut.

9/ CONCLUSIONS:

Les conclusions que s'exposen a continuació s'estructuren en dos blocs diferenciats. En primer lloc es farà referència a les conclusions pròpies del treball i, en segon, es presenten les conclusions i perspectives de futur del tema estudiat.

Primer de tot, dir que tot i les dificultats inicials relatives a la manca d'existència d'un marc únic de referència pel que fa als PDC, al llarg del treball s'ha intentat dur a terme una aproximació a l'objecte d'estudi per mitjà d'experiències existents i de documentació teòrica relativa a l'àmbit. Per aquest motiu, al llarg de l'apartat número quatre del treball s'elabora una proposta d'elements i principis bàsics recollits a partir de la documentació esmentada amb l'objectiu d'elaborar un punt de partida bàsic.

Val a dir, que tot i aquesta dificultat inicial esmentada, un cop finalitzat el treball puc afirmar que aquesta manca d'un marc únic de referència en certa manera respon a la necessitat d'adequar la intervenció a desenvolupar a la realitat en concret. D'aquesta manera, esdevé del tot necessari no partir d'una estructura rígida i tancada, sinó tot el contrari, cal flexibilitat i dinamisme per tal d'anar-se adaptant a les característiques de la comunitat i a les seves necessitats.

Pel que fa a la proposta de treball elaborada, cal dir que des del meu posicionament tècnic coneixedor de la realitat estudiada, aquest enfocament comunitari m'ha brindat la possibilitat de situar-me des d'una nova mirada. Una mirada capaç de concebre la realitat i la intervenció com un tot, d'englobar tots els àmbits sota un mateix paraigües per tal de defugir de la fragmentació i abordar el conjunt de la realitat per conèixer-la i posteriorment transformar-la.

La mirada comunitària permet conèixer profundament què hi ha en el territori i reflexionar entorn al que seria desitjable. Es tracta d'un procés pausat que posa en relació al conjunt dels actors d'una comunitat per tal de treballar conjuntament vers a una millora col·lectiva fonamentada en la igualtat i la justícia social.

Personalment, considero que d'alguna manera és un procés i una metodologia que va en la direcció contrària a la de la dinàmica imperant, en contra de la fragmentació, del treball individual, del desconeixement i la descoordinació. Ben

al contrari, aquest es tracta d'un procés en el qual es fomenta el fer conjuntament i sota una mirada global; la finalitat i el procés esdevenen en si mateixes un aprenentatge conjunt per part de totes les parts implicades.

Per altra banda, és important també tenir en compte que es tracta d'un procés que requereix de la interdisciplinarietat, el treball en xarxa i la transversalitat, conceptes que en l'àmbit social sovint s'utilitzen però que no sempre responen a la realitat. En el cas de la intervenció comunitària en el marc d'un PDC, resulta totalment imprescindible que aquests conceptes a més d'aparèixer per escrit siguin reals en la pràctica quotidiana, ja que si no és així el procés perd tot el sentit.

La presència i treball conjunt de diferents professionals del camp social dedicats exclusivament al PDC o a d'altres projectes ja existents a la comunitat, esdevé del tot necessària per tal de teixir una bona entesa que fomenti una suma d'esforços cap a una mateixa direcció. Sense oblidar en cap moment, la necessitat d'implicar també al llarg del procés totes aquelles persones que formen part del conjunt de la comunitat i tenen poder de decisió. Sense cap mena de dubte el gran valor de la intervenció presentada recau en la participació i organització real dels protagonistes de la comunitat en les decisions i canvis que els afecten directament per fer front a aquells factors que fomenten l'exclusió i les diferències entre la població.

No podem oblidar però, que malauradament la voluntat política també juga un paper en la implementació d'un PDC. Cal tenir en compte que com més fonamentada en la base de la comunitat sigui la intervenció i més organitzada estigui la població, més fàcil i amb més bons resultats serà tirar endavant el projecte. Malgrat això, no podem oblidar que certes decisions i voluntats són, inevitablement, de caràcter polític.

Pel que fa a la dimensió i intervenció comunitària i a les seves perspectives de futur, cal dir que actualment al meu entendre resulta del tot necessari recuperar-la per tal de fer front a la situació actual i a la cada vegada més fragmentada realitat social.

Fent una mica de repàs dels antecedents, podem dir que a Catalunya a partir del 1997 el Departament de Benestar Social de la Generalitat comença a impulsar la

implementació dels PDC per mitjà del Pla General de Desenvolupament Social, Econòmic i Comunitari que dota de suport econòmic i tècnic a aquests processos d'organització comunitària.

Tot i aquest impuls, resulta del tot necessari plantejar-se realment quina és la finalitat última d'aquests processos i cap a on s'aposta en la seva implementació. Si tenim en compte que estem en una època de canvis, fet que fa augmentar la complexitat ja habitual del context social, aquest esdevé un repte al qual cal donar resposta des del propi marc social.

La necessitat d'una resposta que faci front a un model d'Estat del benestar assistencialista i a uns processos homogeneïtzadors i excloents passa per potenciar dinàmiques que justament actuïn en el sentit contrari i compensin aquestes tendències. Cal, doncs, invertir la tendència per mitjà de propostes en què la persona esdevingui activa i autònoma en el marc de contextos propis i propers. És en aquest sentit que els PDC podrien constituir-se en propostes vàlides i valuoses pel que suposen quant a desenvolupament humà en un context comunitari.

Tanmateix, cal tenir en compte que la intervenció comunitària i -conseqüentment els PDC- històricament han navegat entre dos models: aquell que planteja una intervenció puntual i tècnica, entenent-lo com una praxi paliativa, i aquell que para l'atenció en el procés entenent-lo com una praxi inherent a qualsevol procés sociocomunitari fonamentat en el canvi i la transformació.

Podem afirmar però, que en el context actual tot i coexistir els dos models l'aposta pel segon no és clara. Cal afegir a més, que aquest segon model sovint tendeix a enquistar-se en una intervenció comunitària superficial sense potenciar una transformació i organització real de la comunitat. Val la pena tenir en compte que la implementació de molts PDC arreu ha contribuït a la construcció de plataformes de coordinació d'entitats locals més o menys àmplies que han afavorit en certa mesura el treball comú, però sovint aquests espais tant sols han servit per ordenar el repartiment de les subvencions públiques entre les associacions. En alguns casos aquestes plataformes han aconseguit implicar a la majoria de serveis públics de benestar (serveis socials, escoles, centres de salut, serveis d'ocupació...) i a associacions actives (veïns/es, temps lliure, culturals...), en un pla de desenvolupament social del municipi. Però, malauradament, el que és menys

habitual és que en aquest tipus de processos es treballi a consciència perquè els habitants d'una comunitat s'organitzin entorn a la resolució dels seus problemes i necessitats; construint conjunts d'acció amb certa capacitat de transformació del territori i certs nivells de participació ciutadana no organitzats.

Així doncs, en el context actual en que la societat és cada vegada més fragmentada i amb més desigualtats socials, resulta més necessari que mai prendre com a punt de partida aquest últim model amb una clara incidència transformadora i una aposta per la redinamització de la participació ciutadana i social des de la dimensió local i comunitària.

D'aquesta manera, partint del model esmentat i de la necessària organització i empoderament de la ciutadania per prendre les regnes de les seves vides, la pregunta que se'm planteja és si realment des de l'administració es pot impulsar un PDC amb les connotacions esmentades o si sempre ens mourem en un model assistencial que el que prioritza és la reproducció de les desigualtats existents. Si és així, cal tenir clares quines són les limitacions existents i, o bé aprofitar les esquerdes del mateix sistema dominant o bé partir de la base per impulsar una experiència que sinó resulta absorbida per l'administració i buidada de sentit.

10/ EL PAPER DEL PEDAGOG I ANÀLISI CRÍTICA DELS CONTINGUTS TRANSMESOS DURANT LA LLICENCIATURA:

En el context actual, les característiques del qual ja s'han comentat anteriorment, el paper del/la pedagog/a esdevé necessari en tant que permet organitzar el fet educatiu des d'una vessant capaç de transformar les situacions de desigualtat i exclusió. Partint de la idea que l'educació és una eina de transformació, la pedagogia té l'oportunitat de plantejar noves maneres d'actuar en els diferents àmbits d'acció que la configuren.

Centrant-nos en l'àmbit de la present proposta d'intervenció, la dimensió comunitària, el paper del pedagog pren un relleu important en el procés de transformació interna de la ciutadania. Un procés que compren diferents fases i que el pedagog ha d'anar mostrant i guiant a la ciutadania amb la finalitat de que ella mateixa traci el camí a seguir. Partint de la premissa que el pedagog aporta els seus coneixements tècnics però que és la pròpia ciutadania qui ha d'emprendre el seu camí, el pedagog esdevé el professional que crea i propicia els contextos necessaris per a aquest empoderament de la ciutadania i transformació social; esdevenint subjectes actius conscients de la realitat que els envolta.

Partint d'aquest marc d'actuació general, diverses són les funcions que duu a terme el pedagog. En primer lloc cal fer referència a la diagnosi dels contextos socioeducatius, és a dir, a l'estudi de l'entorn i de la realitat concreta per tal d'identificar les necessitats i problemàtiques existents. En aquest punt el pedagog pot aportar una mirada integral i no fragmentada, que permeti abordar el conjunt de la realitat i de les seves necessitats per tal de dissenyar una intervenció capaç de donar-hi resposta.

En segon lloc cal fer referència a la funció de disseny, elaboració i avaluació de plans, programes i projectes d'intervenció socioeducativa en funció de la realitat i les necessitats detectades i amb la finalitat de promoure la transformació i empoderament dels participants. En aquest punt el paper del pedagog ha d'afavorir la creació de consciència, d'identitat col·lectiva i ha de promoure noves formes d'organització per tal de donar respostes a les pròpies necessitats.

Cal destacar també el paper ha desenvolupar a l'hora de coordinar equips i professionals i de supervisar les accions desenvolupades i els mateixos equips de treball. Esdevé cabdal el treball en equip i en xarxa, l'establiment d'estructures col·lectives, la definició de reglaments de participació, el repartiment de tasques, el treball cooperatiu, etc.

En definitiva el paper del pedagog esdevé cabdal en un àmbit que, com la majoria, cada vegada està més fragmentat i menys cohesionat. Actualment en el context d'una realitat complexa i diversa esdevé del tot necessari traçar línies de treball que parteixin de la inclusió i igualtat, a la vegada que cal promoure la mobilització i organització del conjunt de la ciutadania per tal d'assolir una millora en la qualitat i les condicions de vida de la població.

Així doncs, partint de la idea que tota educació té la seva base en el conjunt de la societat, el pedagog en l'àmbit de la intervenció comunitària fomenta una consciència i mobilització que passa per la construcció de noves formes de relació, organització i participació de la ciutadania. D'aquesta manera, la transformació a més de recaure en els resultats finals, recau també en el canvi de paradigma i de manera de fer que suposa un procés comunitari basat en el col·lectiu.

Pel que fa als continguts transmesos durant la llicenciatura en relació a l'àmbit estudiat, he de dir que personalment considero que han estat força adequats i m'han permès assolir un bon coneixement del tema.

Malgrat que com en tots els estudis una cosa és la teoria i l'altra la pràctica professional del dia a dia, penso que en el cas de l'àmbit d'estudi del present treball els continguts donats en diferents assignatures de la llicenciatura m'han permès abordar aquest camp des d'una vessant més teòrica fins a una més pràctica. El coneixement de caràcter teòric m'ha permès aproximar-me als antecedents i als diferents punts de partida i paradigmes de l'acció. Per altra banda, els coneixements més pràctics s'han vinculat a experiències reals, fet que connecta més directament amb la futura pràctica professional.

També cal destacar positivament, que al llarg de les assignatures s'han treballat diverses metodologies i tècniques vinculades a l'àmbit d'estudi, de manera que

considero que aquest és un fet a destacar en tant que tots aquestes coneixements treballats esdevenen de gran utilitat en la tasca professional a desenvolupar.

Així doncs, valoro com a positius i útils el conjunt de coneixements treballats al llarg de la llicenciatura en relació al treball comunitari. Tot i que evidentment sempre es requereix pràctica quan un s'inicia en el terreny professional, els estudis m'han permès partir d'un primer marc de referència que, com tot, caldrà anar renovat i reciclant per tal d'adaptar-lo a les característiques de cada moment i situació.

11/ BIBLIOGRAFIA:

Alberich, Tomás. *Manual de metodologies participatives*. 1a ed. Madrid: Observatori Internacional de Ciutadania i Medi Ambient Sostenible (CIMAS), 2009.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 1: ¿Qué es el desarrollo de la comunidad?*. 3a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2003.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 2: El método del desarrollo de la comunidad*. 2a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2000.

Ander-Egg, Ezequiel. *Metodología y práctica del desarrollo de la comunidad 3: Aspectos operativos y proyectos específicos*. 1a ed. Col·lecció política, serveis i treball social. Buenos Aires: Editorial Lumen, 2002.

Barbero, Josep M., i Ferran Cortès. *Trabajo comunitario, organización y desarrollo social*. 1a ed. Col·lecció política social i serveis socials. Madrid: Alianza Editorial, 2005.

Civís, Mireia, i Jordi Riera. *La nueva pedagogía comunitaria. Un marco renovado para la acción sociopedagógica interprofesional*. 1a ed. València: Nau Llibres, 2007.

Marchioni, Marco. *Planificación social y organización de la comunidad: Alternativas avanzadas a la crisis*. 7a ed. Madrid: Editorial Popular, 2010.

Úcar, Xavier, i Asun Llena (coords.). *Miradas y diálogos en torno a la acción comunitaria*. 1a ed. Col·lecció Acció Comunitaria. Barcelona: Editorial Graó, 2006.

Col·legi d'educadores i educadors socials de Catalunya. *Educació social i treball amb la comunitat. Compromís, responsabilitat i participació*. 1A ed. Quaderns d'Educació Social. Barcelona: CEESC, 2006.

Institut Marco Marchioni. 25 març 2012

<http://institutomm.ning.com/>

Observatori Internacional de Ciutadania i Medi Ambient Sostenible (CIMAS). 29 abril 2012.

<http://www.redcimas.org/>

12/ ANNEXOS:

CAIXA D'EINES:

A continuació es presenta un recull de tècniques participatives per aplicar en processos comunitaris.

- EL SOCIO-DRAMA :

El socio-drama és un mètode segons el qual un grup estudia un tema en concret, una situació social o a sí mateix mitjançant un procés de grup creatiu guiat per un instructor. Son els mateixos membres del grup els que poden escollir els rols o bé són assignats.

Es refereix a la dramatització d'una situació de la vida quotidiana mitjançant la representació de la situació per persones d'un grup. Aquests representaran els personatges que ostenten diferents rols. Al representar l'escena de vida permet col·locar-se en la situació de l'altre, experimentar sentiments, donar-se compte i comprendre. A la resta del grup li permet aprendre, comprendre observant i a més analitzar els fets.

Què es necessita?

- Una situació relativa al tema treballat. Per exemple: una reunió entre diferents agents socials d'un barri per decidir quines línies de treball seguir, com negociar amb l'Administració, etc.
- Un escenari: l'espai en que es realitzarà la dramatització.
- Els personatges o actors: es demanen voluntaris al grup per personificar els papers.

En el socio-drama es demana als voluntaris que s'allunyin de la resta del grup per explicar la situació i que dialoguin sobre com portar-la a escena, es permeten uns minuts per tal de que arribin a uns acords. També es poden donar fitxes amb pautes de conducta i/o perfils de cada un dels personatges a representar. A continuació es duu a terme la dramatització i posteriorment l'anàlisi i el debat.

Què és el més important del socio-drama?

- L'elaboració dels personatges, les accions, expressions verbals i sentiments.
- L'atenció a l'observar els més mínims detalls.

- L'anàlisi guiat pel facilitador del grup.
 - La disposició participativa de tots els integrants del grup, que hauran de comentar qualsevol observació realitzada.

- LÍNIA DEL TEMPS:

Una bona eina pot ser elaborar una línia del temps sobre la qual la gent reunida va dibuixant o escrivint en un paper continuu els esdeveniments que consideren més destacables dels últims anys. Entre un grup de persones que inicien un procés és una manera d'ajudar a anar reconstruint com han vist els antecedents del tema a debatre. Es pot elaborar per anys o per mesos, o per aquells grans esdeveniments que van marcar el tema a estudiar. Es poden anar apuntant per sota de la línia d'evolució històrica aquells aspectes que es consideren més objectius i mesurables i, per sobre de la línia, els que es consideren més d'opinió o que compte amb diferents versions.

Existeixen moltes maneres de fer una línia del temps, i la innovació ajudarà a que el col·lectiu es senti més protagonista. Per aquest motiu, no es tracta de fer-la perfecta en funció d'un manual, sinó més aviat tal i com els mateixos participants vagin proposant. La inventiva o iniciatives de dibuix d'una persona, en pot engrescar a d'altres. És important recollir totes les versions i evitar entrar en discussions sobre si una cosa va ser d'una manera o d'una altra.

La línia del temps es pot deixar oberta per tal d'anar-la completant més endavant, o amb més dades i informacions que es desconeixen al llarg de la primera sessió.

- DERIVA o TRANSECTO:

Fer una “deriva”, “video-passeig” o “transecto”, pot ajudar a prendre contacte amb sectors de la població no tant organitzats, però que a la vegada poden interessar pel procés. Aquestes tècniques usades habitualment en l'anomenat Diagnòstic Rural Participatiu (DRP), permeten sistematitzar els primers sentiments que tenen les persones sobre el territori que habiten.

Consisteix en caminar per un barri, un poble o una zona rural, amb gent de la zona que ens puguin anar explicant el que anem observant i intercanviant amb elles les nostres impressions o preguntes. Es pot fer planificant una gravació amb càmera,

per exemple, de manera que això serveixi d'excusa perquè qui ens acompanya i també persones o grups que ens trobem puguin anar donant les seves primeres opinions.

El fet que escoltem i no jutgem les opinions que ens donen, que compartim conversa sense pretensions de qui en sap més, etc. són elements per crear un bon ambient de confiança inicial. A més de la informació que anem obtenint que podem anar anotant en un quadern o fitxa al llarg del recorregut. Posteriorment, tot aquest material es pot analitzar i establir un primer anàlisi conjunt.

- **MATRIU DE PREGUNTES I PRIMERES IDEES:**

Per avançar en l'elaboració d'un projecte resulta interessant bolcar, primer de manera individual i després grupal, tot allò que ja sabem o intuïm i les primeres idees sobre com organitzar el procés.

Proposem una taula i unes preguntes que poden servir, però és important adaptar-ho a cada cas en funció de les necessitats concretes.

	TERRITORI MEDIAMBINET	POBLACIÓ	ACTIVITAT ECONÒMICA I RECURSOS FINANCERS	POLÍTICA I ORGANITZACIÓ SOCIAL	HISTÒRIA I IDENTITAT
QUÈ SABEM? (problemàtiques, bones pràctiques, etc.)					
QUÈ NO SABEM?					
QUÈ INTUIM? (hipòtesis)					
QUÈ PREVEIEM? (tendències)					

- **LA TÈCNICA DAFO o FODA :**

És una matriu que ens permet definir i contextualitzar una situació problemàtica en una localitat a partir de quatre marcs d'anàlisi: debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats.

Convé treballar en grups petits i posteriorment traslladar-ho en una sessió general per tal de poder discutir el sentit contrastant-ho amb la construït en cada grup i, finalment, entre tots.

Una manera d'aplicar aquesta tècnica pot ser la següent:

Es planteja el tema/objecte del procés de forma clara i concisa. A partir d'aquí el grup parlarà, per mitjà d'una pluja d'idees, sobre els aspectes positius interns (fortaleses) i externs (oportunitats) que relacionen el tema amb la comunitat.

Les idees entorn a les quals hi hagi consens es va escrivint sobre un paper. Posteriorment, també mitjançant una pluja d'idees, s'escriven els aspectes negatius interns (debilitats) i externs (amenaces), i s'anoten els consensos.

- LA TÈCNICA DRAFPO :

Una variant del DAFO que pot tenir similars i d'altres aplicacions és la tècnica DRAFPO, on els elements són: debilitats, resistències, amenaces, fortaleses, potencialitats i oportunitats.

En aquesta nova matriu hi ha la possibilitat d'utilitzar en una sola tècnica la visualització dels aspectes positius i negatius de la problemàtica o tema d'estudi, juntament a la formulació de les accions que es poden dur a terme.

- CRONOGRAMA DEL PROCÉS:

Un cop constituït l'equip comunitari, pot ser un bon moment per elaborar un cronograma de tot el procés. El cronograma ens ajudarà a tenir una visió global del pla de treball a curt i llarg plaç, pot fer-se per setmanes i/o mesos, posar-hi més o menys detalls, afegir les responsabilitats de cada membre de l'equip de treball, en definitiva, rectificar-se i actualitzar-se segons les necessitats.

Hi ha moltes maneres de fer un cronograma i el grup haurà d'escollir aquella modalitat que permeti un millor seguiment del procés. A la vegada, pot esdevenir un bon instrument per a l'autoavaluació del treball de gestió del grup.

- MOSTRA DELS POSICIONAMENTS :

Una eina útil per saber “qui és qui” pot ser la següent taula en la qual podem col·locar tant les institucions, com les associacions i a les persones individuals

segons on es situïn respecte al tema que és objecte del procés. Aquesta taula pot ser més fàcil d'omplir amb l'ajuda d'un sociograma previ. Resulta clau assegurar sobretot les posicions dels sectors no organitzats.

CLASSES SOCIALS O ACTORS SOCIALS	AFÍ	DIFERENT	ALIÈ	OPOSAT
PODER (sector institucional i organismes de poder)				
TEIXIT ASSOCIATIU (sector organitzat formal o informal)				
BASE SOCIAL (sector no organitzat)				

Amb aquesta taula ens poden sortir unes dotze posicions possibles on podem situar els actors i relacions existents. Aquesta tasca ens serveix en primer lloc com a radiografia de la situació problemàtica i de les posicions amb les que hem de comptar. A més, ens pot servir per seleccionar els grups que resulta imprescindible escoltar per tal de tenir un diagnòstic amb totes les posicions importants que intervenen. Una mostra serveix per no haver d'escoltar a tota la població sinó a una part, de manera que amb alguns tallers, entrevistes personals o de grup, puguem disposar de la informació bàsica necessària.

- **PLUJA D'IDEES (BRAINSTORMING) :**

És la estratègia més senzilla de generació espontània i lliure d'idees. L'anunciat dels sentiments i actituds enfront el tema llençat per l'animador es fa en veu alta i de manera desordenada. S'anoten totes les opinions en una pissarra, a la vista de tothom, i es dona pas a l'anàlisi, debat i acceptació de les idees més valorades en un procés de consens.

- PHILIPS 6/6 :

Per tal de facilitar la participació de tots els membres del grup aquesta és una tècnica adequada. Consisteix en dividir el grup gran en grups petits de sis persones que discuteixen sobre el tema plantejat per el moderador durant sis minuts, a continuació un representant de cada grup exposa les conclusions a les que s'ha arribat i el moderador les anota a la pissarra. Un cop conegudes totes les aportacions, es duu a terme un debat conjunt fins arribar a un consens general o majoritari.

- EL GRUP NOMINAL :

És una reunió de varies persones en la que es combina la reflexió individual i la interacció grupal. Els participants poden ser persones amb experiència o coneixement del tema a treballar, o simplement interessades en profunditzar en el seu estudi, bé perquè estan afectades directa o indirectament per aquesta situació, o perquè són usuaris d'un programa d'intervenció social, etc.

És convenient que el grup sigui homogeni, doncs es tracta d'arribar a consensuar una posició concreta d'interpretació o d'actuació, per això si existeix confrontació de punts de vista oposats es formaran tants grups nominals com sectors d'opinió diferents es detectin.

El desenvolupament de la sessió consta d'una primera part de reflexió individual i anotació de les idees, el següent pas és la posada en comú i registre de totes les respostes en una pissarra, posteriorment es van analitzant una a una i s'agrupen (per temes, per exemple) o es resumeixen en un mateix enunciat. Finalment, es debaten i matisen les opinions expressades i se'n recullen les principals.

- ARBRE DE PROBLEMES :

L'arbre de problemes és una eina a través de la qual un grup de persones identifica les causes, els efectes o les conseqüències d'un problema. En un segon moment, pot servir per formular objectius orientats a solucionar els problemes identificats.

Aquesta eina es pot fer servir en el moment de les conclusions, per compartir i ordenar la informació recollida al llarg de la diagnosi, i també a l'hora d'identificar i prioritzar temes a la fase de plantejament de la diagnosi.

En qualsevol cas, aquesta eina, com que transforma problemes en objectius, pot ser especialment útil per passar de la diagnosi al disseny, ja que amb un procediment més o menys mecànic permet definir els objectius de les actuacions que es programaran per pal·liar els problemes identificats.

- EL FLUXOGRAMA:

És una tècnica que busca identificar les relacions de causa-efecte, ja sigui partint de les frases seleccionades o formulant directament els elements que els participants consideren que estan influïent en un tema central que també caldrà identificar.

És una tècnica apropiada pels tallers de devolució, ja que possibilita prioritzar tres o quatre temes per on començar a treballar i identificar els actors responsables de buscar estratègies i solucions.

Consisteix en elaborar col·lectivament un gràfic en el que es visualitzin les relacions de causa-efecte entre els diversos elements relacionats amb el tema objecte de debat, per establir els “nusos crítics” i els principals factors per on caldria començar a resoldre.

- TÈCNICA DE LES NOU QÜESTIONS :

Són preguntes que ens fem en el moment d'intervenir sobre la realitat i que ens ajuden a elaborar el pla d'acció.

- QUÈ? (Naturalesa del projecte) .
- PER QUÈ? (Fonamentació) .
- PER A QUÈ? (Objectius) .
- PER A QUI? (Destinatari) .
- ON? (Localització) .
- COM? (Metodologia d'accions i d'avaluació) .
- QUAN? (Calendari).
- AMB QUÈ? (Recursos materials, econòmics, humans) .
- QUANT? (Pressupost) .

Aquesta tècnica no només serveix per a la planificació, també podem utilitzar-la al inici del procés en la fase del disseny.

- LA MATRIU REFLEXIVA :

Aquesta tècnica és útil per a la construcció de propostes que satisfacin al conjunt d'acció que aglutina a més realitats grupals amb la major intensitat entorn a un projecte comú. També ens pot ajudar a definir la idea força.

Els participants han de disposar d'una matriu inicial que reculli tots els posicionaments. La matriu ha de contemplar en les columnes elements constituents del pla i en les files la posició central de cada sector o grup respecte a la problemàtica treballada, col·locant en cada casella les opinions expressades al respecte. Es pot donar el cas que quedin caselles en blanc.

- PONDERACIONS PER PUNTS:

Aquesta és una tècnica adequada per prioritzar i introduir perspectiva al procés que s'està realitzant.

Després de realitzar reunions en petit grup, un portaveu explica els principals trets de l'anàlisi feta o les línies de proposta. Ha de fer referència als continguts que integren els diferents aspectes causals, actors, xarxes i conjunts d'acció que podrien participar en construir solucions viables. Es tracta de que cada persona pugui ponderar distribuint els seus punts per aquelles propostes que li semblin més interessants.

- L'ASSEMBLEA PARTICIPATIVA :

En una assemblea participativa convé treballar des d'aportacions personals en grups petits (abans o durant l'acte), el que permet que cadascú pugui expressar la seva iniciativa en grups ideals de sis o vuit persones i no majors de deu o dotze. D'aquesta manera un col·lectiu de cent persones pot recollir les opinions de deu grups i debatre sobre elles en plenari.

Resulta necessari marcar els temps perquè les assemblees no s'eternitzin i acabin avorrint. Es tracta d'un espai on proposar anàlisis col·lectius i propostes operatives.

No és necessari fer assemblees cada mes, en algunes a l'any ja n'hi ha prou; han d'estar programades i tenir-les com a referència. Es a les assemblees participatives

on han d'arribar les propostes (tant de les taules de treball com dels temes sectorials).

- EL COHERENCIÒMETRE:

És una tècnica molt simple però que ens ajudarà a una avaluació contínua de les accions programades, Per tal que les accions mantinguin una mínima coherència amb els objectius de transformació, és convenient reflexionar-hi.

Amb aquesta finalitat es pot confeccionar una matriu, en la qual en l'eix superior horitzontal posem els quatre o cinc grans objectius del pla. A l'eix vertical de l'esquerra col·loquem les accions previstes i les relacionem amb cada un dels objectius. A sota de cada objectiu anem anotant tants positius (++++) com coherència tingui l'acció amb el corresponent objectiu. Si l'acció resulta contradictòria amb el respectiu objectiu, li posem negatius (---), i si la considerem neutra li posem un zero (0).

D'aquesta manera, observant la puntuació adjudicada a una acció al llarg de tots i cada un dels objectius, veiem clarament si és oportú realitzar-la, quina pot ser la seva força transformadora o si és contraproductiu.

Una cosa molt important ha tenir en compte és que no només ha de ser coherent l'acció, sinó també la forma de realitzar-la, qui la organitza, etc. Per aquests motius es pot anotar també a l'interior de les caselles tot tipus de qüestions a tenir en compte perquè sigui coherent.

- RESUM:

El present treball duu a terme una aproximació a diferents Plans de Desenvolupament Comunitari (PDC) per mitjà de tres experiències concretes. La finalitat es centra en conèixer quines són les característiques, elements i principis bàsics per a la creació d'un marc de referència previ que permeti elaborar una proposta concreta de PDC en el marc del municipi de Banyoles.

La proposta de PDC es planteja en termes generals i se'n concreta la seva fase prèvia, d'anàlisi de la realitat, des d'una vessant tècnica.

- PARAULES CLAU:

desenvolupament comunitari, acció comunitària, comunitat, participació comunitària i canvi social.